

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना Local Adaptation Plan for Action (LAPA)

नौकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा

(आव २०८१/०८२ देखि आव २०८५/०८६ सम्म)

नौकुण्ड गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
नौकुण्डस्थान, रसुवा

२०८१

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

Local Adaptation Plan for Action (LAPA)

नौकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा

(आव २०८१/०८२ देखि आव २०८५/०८६ सम्म)

नौकुण्ड गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
नौकुण्ड स्थान, रसुवा

२०८१

योजनाको नाम	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना Local Adaptation Plans for Action (LAPA)
तयार गरिएको वर्ष	२०८१
योजना अवधि	२०८१/२०८२ देखि २०८५/२०८६ सम्म
सर्वाधिकार	नौकुण्ड गाउँपालिकाको कार्यालय, रसुवा

सहजीकरण ;

लाङटाङ क्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज, रसुवा Langtang Area Conservation Concern Society (LACCoS).
माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेण्ट फाउन्डेसन प्रा.लि., काठमाण्डौ Mountation Research and Development Foundation Pvt.Ltd. (MRDF), Kathmandu, Nepal .

आवरण तस्वीर ; नौकुण्ड गाउँपालिका र गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरु ।

नौकुण्ड गाउँपालिका अध्यक्षको भनाई

गाउँपालिकाको तर्फबाट

नेपाल एक कृषि प्रधान देश हो । बागमती प्रदेश , अन्तर्गत रहेको दुर्गम रसुवा जिल्लाको नौकुण्ड गाउँपालिका पिछडिएको साथै यहाँका अधिकांश मानिसहरूको कृषि तथा पशुपालन र ज्यालामजदुरी मा निर्भर छन् र विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनले गर्दा गरिवी र सामाजिक अन्यायका अन्तर्निहित कारणहरू न्यूनीकरणका लागि थप चुनौतिहरू सृजना गरेको छ । अनियमित वर्षा र अत्याधिक एवं पटक पटक आउने बाढि, विनाशकारी हुरि बतास, हिमपात, सुख्खा आदि जस्ता सबै प्रकारका प्रकोपहरूले गर्दा गरिव तथा विपन्न वर्गको जीविकोपार्जन सुरक्षामा असर पार्दछन् । परिवर्तित जलवायुले ल्याएको असरहरूले विकासका कार्यक्रमहरूलाई समेत प्रत्यक्ष रूपमा असर पारेको अनुभव गरिएको छ । बिभिन्न खालका प्रकोपहरूले यस गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका समुदायहरूका स्थानीय बासिहरूलाई असर पारेको छ । यहाँका सतप्रतिशत घरधुरीहरू विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनको असरबाट दिन प्रतिदिन प्रभावित भईरहेको सन्दर्भलाई मध्येनजर गरि यस नौकुण्ड गाउँपालिकास्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना युएसएआईडी जल जंगल कार्यक्रमको आर्थिक सहयोग , नौकुण्ड गाउँपालिकाको समन्वय र लाडटाडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज रसुवा , माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेन्ट फाउण्डेशन प्रा । लि । काठमाण्डौको सहजिकरणमा नौकुण्ड गाउँपालिका, रसुवाले तयार गरेको हो ।

यसरी पहिचान भएका विपद् तथा जलवायु जोखिमलाई विस्तृत रूपले व्यवस्थापन गर्नको लागि आगामी ५ वर्षको लागि विस्तृत कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ । गाउँपालिकास्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने सहयोग गर्नसक्ने सरोकारवालाहरू समेतको सहयोगमा यसलाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको तर्फबाट सदैव तयार रहनेछ । यो कार्ययोजना तयारीको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने युएसएआईडी जलजंगल कार्यक्रमप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी यो योजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने लाडटाडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज रसुवा, माउण्टेन रिसर्च एण्ड डेभलपमेन्ट प्रा । लि । काठमाण्डौ र यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने सबै वडाका जनप्रतिनिधीहरू, राजनितिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरू , महिला, दलित लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । साथै नौकुण्ड गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले सबै निकायहरूलाई सहयोगको लागि आव्हान गर्दछु ।

.....
नोर्बु स्याङबो घले

अध्यक्ष

**संक्षिप्त
शब्दावलीहरू**

लापा	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	LAPA	Local Adaptation Plans for Action
नापा	राष्ट्रिय अनुकूलन योजना	NAPA	National Adaptation Program of Action
एलडिसिआरपि	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना	LDCRP	Local Disaster and Climate Resilience Plan
एलडिएमसि	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति	LDMC	Local Disaster Management Committee
जि.वि.व्य.स.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	गापा	गाउँपालिका
DDMC	District Disaster Management Committee	नपा	नगरपालिका
जिसस	जिसस जिल्ला समन्वय समिति	मक्षेउस	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति
VCA	Vulnerability Capacity Assessment	सावउस	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह
CCA	Climate Change Adaptation	कि.मि	किलोमिटर
वडा कार्यालय	Ward Office	मि	मिटर
गाउँपालिका	Rural Municipality	हे.	हेक्टर
गाउँपालिकाको कार्यालय	Office of the Rural Municipal Executive	रु.	रुपैयां
नगरपालिका	Municipality	आ.व.	आर्थिक वर्ष
नगरपालिकाको कार्यालय	Office of the Municipal Executive	गैसस	गैर सरकारी संस्था
जिल्ला समन्वय	Office of the District Co-ordination Committee	अगैसस	अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था
महानगरपालिकाको कार्यालय	Metropolitan City	मा. वि.	माध्यमिक विद्यालय
उप— महानगरपालिका	Sub-Metropolitan City	आ.वि.	आधारभूत विद्यालय

Table of Contents

परिच्छेद १: परिचय

1.1 योजनाको परिचय तथा औचित्य, मान्यता र आवश्यकता	१
1.2 योजनाको लक्ष्य, मान्यता एवम् निर्देशक सिद्धान्तहरु	२
1.3 योजना तयारीका चरण तथा प्रक्रियाहरु	३
1.4 जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि	४
1.5 संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण	५
1.6 प्रकोप व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरु तथा प्राथमिकीकरण	५
1.7 अनुमोदन तथा आवधिक योजनामा समायोजन.....	५

परिच्छेद २: नौकुण्ड गाउँपालिकाको परिचय तथा अवस्थिति

2.1 गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र भु बनोट	६
2.2 सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय अवस्था	७
2.2.1 जनसंख्या	७
2.2.2 शिक्षा, स्वास्थ्य र संचार	१०
2.2.3 उर्जा.....	१०
2.2.4 कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१०
2.2.5 वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण	११
2.3 भौतिक पूर्वाधारको अवस्था	१२
2.3.1 सिंचाईको अवस्था	१२
2.3.2 घरेलु तथा साना उद्योग र व्यापार व्यवसाय	१२
2.3.3 खानेपानी तथा खानेपानीमा पहुँच	१२
2.3.4 धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटन	१२
2.3.5 कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु	१२

परिच्छेद ३: जलवायु परिवर्तनविषय तथा प्रकोपको अवस्था

3.1 नौकुण्ड गाउँपालिकाको तापक्रमको परिदृश्य	१६
3.2 नौकुण्ड गाउँपालिकाको वर्षाको परिदृश्य	१७
3.3 प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम	१८
3.4 प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण	२५
3.5 संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान	२७
3.6 वडाको जोडागत जोखिम स्तरीकरण	२९
3.7 प्रकोपको स्तरीकरण	३०
3.8 स्रोतहरुको विवरण तथा जोखिमको अवस्था	३१
3.9 परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो	३३
3.10 जीविकोपार्जनका स्रोतहरु माथिको प्रभाव विश्लेषण	३५
3.11 जोखिमको रूपरेखा	३६

3.12 विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव	३८
3.13 पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण	४०
3.13.1 वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण	४१
3.13.2 कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण	४१
3.13.3 जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण	४२
3.13.4 पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको तुलनात्मक रूपमा जोखिम विश्लेषण	४३

परिच्छेद ४: जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान

4.1 जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीतिहरू	४४
4.2 विषयगत क्षेत्र अनुसारका रणनीतिहरू	४४

परिच्छेद ५: जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

5.1 जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान.	४४
5.2 अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण	४७
5.3 बजेट सहितको अनुकूलन कार्ययोजना	५०

परिच्छेद ६: जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मुलप्रवाहीकरण

6.1 आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण	६४
6.2 स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रक्रियामा समायोजन.....	६५
6.3 अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना	६७
6.4 जलवायु परिवर्तन अनुकूलन व्यवस्थापनका कार्यहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन	६८

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नौकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा	६०
अनुसूची २: नौकुण्ड गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण	७०
अनुसूची ३: नौकुण्ड गाउँपालिका, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि सामाग्रीहरूको विवरण	७१
अनुसूची ३: गाउँपालिका स्तरीय अनुकूलन योजनाको मस्यौदा उपर छलफलका सहभागिहरू	७३
अनुसूची ३: कार्यक्रमका फोटोहरू.....	७४

तालिकाको सूची:

तालिका १ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांश.....	
तालिका २ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरु र बजेट.....	
तालिका ३ : संकटासन्नता तथा जोजिम विश्लेषण	५
तालिका ४ : अपांगताको प्रकार अनुसारको विवरण.....	९
तालिका ५ : शैक्षिक अवस्था	१०
तालिका ६ : लघु जलविद्युत आयोजनाको विवरण.....	१०
तालिका ७ : सेवा प्रदायक संस्थाहरुको विश्लेषण.....	१३
तालिका ८ : नौकुण्ड गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम.....	१८
तालिका ९ : प्रकोपको अवस्था तथा जोखिमहरुको विश्लेषण.....	२६
तालिका १०: संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरुको पहिचान.....	२७
तालिका ११: वडाहरुको जोडागत जोखिम स्तरीकरण.....	३०
तालिका १२: प्रकोप स्तरीकरण.....	३०
तालिका १३: परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो.....	३३
तालिका १४: जीविकोपार्जनका स्रोतहरु माथिको प्रभाव विश्लेषण.....	३५
तालिका १५ : नौकुण्ड गाउँपालिकाको जोखिमको रूपरेखा.....	३६
तालिका १६: विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव.....	३८
तालिका १७: वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण.....	४१
तालिका १८: कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण.....	४१
तालिका १९: जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण.....	४२
तालिका २०: पारिस्थितिकीय प्रणालीमा तुलनात्मक जोखिमहरुको विश्लेषण.....	४३
तालिका २१: जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरुको पहिचान.....	४५
तालिका २२ : अनुकूलन तथा विपद जोखिम न्युनिकरण कार्यहरुको प्राथमिकीकरण.....	४८
तालिका २३ : स्थानीय अनुकूलन योजना, नौकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा.....	५०
तालिका २४: योजना तर्जुमा प्रक्रिया समायोजन.....	६६
तालिका २५ अनुगमन तथा मुल्यांकन.....	६७

चित्रको सूची:

चित्र १ : लापा खाकाको समग्र प्रक्रिया	३
चित्र २ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना.....	४
चित्र ३ : नौकुण्ड गाउँपालिकाको GIS नक्शा	६
चित्र ४: नौकुण्ड गाउँपालिकाको उचाईको नक्शा.....	७
चित्र ५ : वडा अनुसार महिला पुरुषको जनसंख्या	८
चित्र ६ उमेर समूह अनुसार महिला पुरुषको जनसंख्या.....	८
चित्र ७: अपाङ्गताको प्रकार अनुसार महिला पुरुषको प्रतिशत.....	९
चित्र ८: नौकुण्ड गाउँपालिकाको भुउपयोग सम्बन्धी नक्शा.....	११
चित्र ९: अधिकतम, न्यूनतम र औसत तापक्रमको अवस्था.....	१६
चित्र १० वार्षिक वर्षा र ऋतुअनुसार वर्षाको विवरण.....	१७
चित्र ११: बाढी जोखिम नक्शा.....	३१
चित्र १२: VRA नक्शा: आगलागी, बाढी, पहरो, स्रोत: गन्क, Sentinel2, Landsat9.....	३२
चित्र नं. १३ लापा मूलप्रवाहीकरण.....	६४

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांश

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रक्रिया भएतापनि मानव क्रियाकलापले यसको प्रवेगदरमा वृद्धि ल्याएको तथ्यलाई नकार्न नसकिने अहिलेका स्थिति छ र यसबाट सिर्जित प्रकोपहरूसँग जुध्न अहिलेको प्रमुख चुनौती रहेको छ । अहिले विश्वको ध्यान नै जलवायु परिवर्तनको असरबाट विश्वलाई जोगाउने, यसबाट निम्तिने प्रकोपहरूसँग जुध्ने, जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउने र समानुकूल बढाउन कसरी गर्ने तर्फ आकृष्ट भएको अवस्थामा नेपाल पनि अछुतो नरहने देखिन्छ । तसर्थ नेपाल सरकारले स्थानीय समुदायको जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउन, अनुकूलित क्षमता वृद्धि, विपद जोखिम व्यवस्थापन र समानुकूलन बढाउन वर्तमान परिपेक्ष्यमा रसुवा जिल्लाको नौकुण्ड गाउँपालिकाले पनि यसबाट सृजित तथा भविष्यमा हुन सक्ने प्रतिकूल प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने क्षमताको अभिवृद्धि गर्न परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्देशिका २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका विधि, प्रक्रिया, चरण र औजारहरूलाई नै अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकायहरू जस्तै: गाउँपालिका जनप्रतिनिधिहरू, विषयगत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधीहरू, सँघसंस्थाका प्रतिनिधीहरू, समाजसेवी, बुद्धिजीवि, आमा समूह, सामुदायिक वनका प्रतिनिधि, दलित, महिला, जनजाती, जोखिम क्षेत्रका प्रतिनिधी, अन्य संघसंस्थाहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा वडा स्तरबाट पहिचान भएका प्रभावहरू तथा अनुकूलनका प्रयासहरूलाई समेत समावेश गरी आ.व. २०८१/०८२ देखि ०८५/०८६ सम्मको लागि यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

तालिका न. १, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारासं

शिर्षक	विवरण
गाउँपालिका	नौकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा जिल्ला
सिमाना	पूर्वमा गोसाईकुण्ड गा.पा. र नुवाकोट जिल्ला, पश्चिममा कालिका गा.पा., उत्तरमा गोसाईकुण्ड गा.पा. तथा दक्षिणमा नुवाकोट जिल्लाको सिमानासंग जोडिएको छ ।
भूउपयोग/बनावट	गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १२६.९९ वर्ग किमि रहेको छ जसमा कृषियोग्य जमिन २४.१५ प्रतिशत र ३०.०३ प्रतिशत वन क्षेत्र रहेको छ । त्यस्तै क्षेत्रफलको आधारमा यस गाउँपालिकाको सबै भन्दा ठूलो वडा नं. २ रहेको छ भने सबै भन्दा सानो ५ नं. वडा रहेको छ । स्रोत: नौकुण्ड न.पा.को वस्तुगत विवरण आ.व.—२०७८
घरधुरी एवं जनसंख्या	घरधुरी— २,७९४, जनसंख्या—१२,३४४ (महिला ६,१३५ र पुरुष ६,२०९) स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८
हावापानी	टुण्ड्रा, उष्ण, समशितोष्ण हावापानी
क्षेत्रफल	१२६.९९ वर्ग कि.मि.
प्रमुख जीविकोपार्जनका आधार	कृषि तथा पशुपालन, व्यापार व्यवसाय र वैदेशीक रोजगार
मुख्य जलवायुजन्य प्रकोप	क्रमश पहिरो, पशु रोग, कृषिमा रोग, बर्षाबाढि, आगलागि, वन्यजन्तु आतंक, हावाहुरी, खडेरी, असिना, तुषारो, मानवरोग, हिमपात र चट्याङ
वडाको संकटासन्नता स्तर	उच्च: वडा नं. ६, १, २ मध्यम: ३, ४ न्यून: वडा नं. ५ पर्दछन ।
परिकल्पना	जलवायुजन्य परिवर्तनका कारण सम्भावित विपद तथा जोखिम कम गर्न, विपदको समयमा आपतकालीन कार्य सम्पादन गर्न, प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्न र विपद पश्चात पुनःस्थापन तथा पुननिर्माणका लागि दिशा निर्देश गर्नका साथै संकटासन्न तथा जोखिमयुक्त समुदायको अनुकूलन

शिर्षक	विवरण
	क्षमता अभिवृद्धि भई एउटा जलवायुमैत्री गाउँपालिकाको रूपमा विकसित भई जीविकोपार्जनको स्रोतमा टेवा पुर्‍याउनेछ ।
आशातित उपलब्धी	जलवायु परिवर्तनका कारण हुने प्रकोप तथा विपदलाई विकासका क्रियाकलापहरूमा मुल प्रवाहीकरण गरी विपदको हकमा न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलित हुँदै तनाव रहीत एक उत्थानशील समुदायको रूपमा परिचित हुनेछन् ।
मुख्य भूमिका/सहयोग गर्न सक्ने निकायहरू	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, जि.स.स, विपद् व्यवस्थापन समिति, पशु सेवा केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, कृषि ज्ञान केन्द्र तथा कृषक समूह, मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति, सा.व. उपभोक्ता समूह, जिल्ला वन, जिल्ला प्रशासन कार्यालय लगायत अन्य गैरसरकारी संस्था, सहकारी संस्था, खानेपानी उपभोक्ता समिति, विद्यालय, रेडक्रस, सशस्त्र, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, उद्योग वाणीज्य, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, युवाक्लबहरू, महिला समूह, आमासमूह, बचत समूह, संचार (एफ.एम.) ।
क्षमता विकास	गाउँपालिका, वडा र बस्ती स्तर गरी तीन वटै तहका कार्यान्वयनकर्ता, व्यवस्थापक, अनुगमनकर्ता समेत स्थानीय तहमा विषयगत क्षेत्रको जनशक्ति विकास कार्य गरिने छ ।
लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	लवायु परिवर्तन तथा गैर जलवायु परिवर्तनले गर्दा मानवीय तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीमा देखिएको नकारात्मक असरहरूलाई सम्बोधन गर्नको लागि तर्जुमा गरिएको अनुकूलन क्रियाकलापहरूमा वृद्धवृद्धा, गर्भवती र सुत्केरी महिला, २ वर्षमुनीको बच्चा, विपन्न, जनजाती, दलित, महिला, फरक क्षमता भएका र पछाडि पारिएका वर्गहरूको पहुंच तथा नियन्त्रणको अवस्था सुनिश्चितता गरिएको छ ।
योजनाको समायोजन	तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन योजनालाई दिगो र संस्थागत रूपमा कार्यान्वयन गर्नको लागि गाउँपालिकामा तयार हुँदै गएको आवधिक गाउँपालिका र वडाको योजनामा तथा आगामी वर्ष देखि राष्ट्रिय योजना तर्जुमा प्रक्रिया अनुसार समायोजन गरिने छ । अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी निकायको वार्षिक योजनामा समेत समावेश गराउनको लागि पैरवी गरिनेछ ।
योजना कार्यान्वयन	गाउँपालिका तथा वडाकार्यालयको नेतृत्व तथा स्थानीय सेवा प्रदायक संघसंस्थाको सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
अभिलेखीकरण तथा मूल्याङ्कन	कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्यांकन जिल्लातह, गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय र लक्षित समुदायहरू मार्फत स्वअनुगमन, सरोकारवालाहरूको सहभागितामा संयुक्त अनुगमन तथा व्यवस्थापन समिति मार्फत कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ । साथै यस योजना अन्तर्गत कार्यान्वयन भएका क्रियाकलापहरू, आर्थिक एवं महत्वपूर्ण उपलब्धीहरूको अभिलेख व्यवस्थित गरिनेछ ।

तालिका न.२, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूको विषयगत क्षेत्र अनुसार बजेटको संक्षिप्त रूप

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्रहरू	आ.व. २०८१/८२	आ.व. २०८२/८३	आ.व. २०८३/८४	आ.व. २०८४/८५	आ.व. २०८५/८६	जम्मा
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१६५०	३३५०	१७५०	१७५०	१६५०	१०१५०
२	बन, जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण	५४५०	६४५०	१८९५०	१६४५०	५९५०	५३२५०
३	जलस्रोत तथा उर्जा	१०००	२०००	४०००	३०००	३०००	१३०००
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई	०	५०००	५०००	८५००	०	१८५००
५	जलवायुजन्य प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन	७०००	७०००	१७२००	१७०००	१६०००	६४२००
६	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार	०	२५००	२५००	२५००	०	७५००
७	पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा	२५०	८०००	१००००	९०००	१०००	२८२५०
८	लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, जीविकोपार्जन र सुशासन	२५००	२९००	२५५०	३०५०	२३५०	१३३५०
९	जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा अनुगमन	१७००	२७००	२२००	२७००	२७००	१२०००
	जम्मा	१९५५०	३९९००	६४१५०	६३९५०	३२६५०	२२०२००

माथी उल्लेखित विवरण अनुसार यस गाउपालिका मा सबैभन्दा बढी कृषिकलापहरू जलवायुजन्य प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन को विषयगत क्षेत्रमा छनौट गरि बजेट विनियोजन भएको छ। अन्य क्रमस बन्, जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण, पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, जीविकोपार्जन र सुशासन, जलस्रोत तथा उर्जा, जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा अनुगमन, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा र उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार रहेको छ । स्थानीयको बुझाई र भोगाई अनुसार जलवायुजन्य प्रकोप नियन्त्रण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन र बन, जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण क्षेत्र का क्रियाकलापहरू कार्यन्वयन भएमा समुदाय जलवायु परिवर्तन अनुकूलित भएको हुनेछ ।

परिच्छेद १ परिचय

१.१ योजनाको परिचय तथा औचित्य, मान्यता र आवश्यकता

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रकृया भएतापनि मानव विकास, विलासीयुक्त जीवन, वन विनास र बढ्दो औद्योगिकरणका कारणले हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जन भएर जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर वायुमण्डलीय तापक्रममा बृद्धि र वर्षको समय तथा मात्रामा विषमता देख्न सकिन्छ र यस्ता असरहरूले वर्षेनी नेपालमा बाढी, पहिरो, सुख्खा खडेरी, रोगकिरा, हावाहुरी, आगलागी, जनावर आतंक, असिना, महामारी, सितलहर, चट्याङ्ग, लु जस्ता घटनाहरू बढी मात्रामा दोहोरिरहेका छन् । यसको प्रभाव प्रत्यक्ष रूपमा जीविकोपार्जन, प्राकृतिक स्रोत, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जल स्रोत तथा उर्जा, वन, जैविक विविधता, नागरिक स्वास्थ्य, शहरीकरण तथा भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा देखापर्न थालिसकेको छ ।

सन २०१६ को जल तथा मौसम विज्ञान विभागको प्रतिवेदन अनुसार नेपालको प्रति वर्ष अधिकतम औषत तापक्रम ०.०५६ डिग्री सेल्सियसले बढेको छ भने न्यूनतम तापक्रम ०.००२ बढेको छ । सोही प्रतिवेदन अनुसार सन १९७१ देखि २०१४ सम्ममा नेपालको औषत वर्षा १.३३ मि.मि घटेको देखिन्छ । जर्मनवाचद्वारा प्रकाशित ग्लोकलले क्लाइमेट रिस्क इन्डेक्स-२०२१, को १६ संस्करणका अनुसार सन् २०००-२०१९ को अवधिमा जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित प्रमुख दस देशको सूचीमा नेपाल दशौं नम्बरमा परेको छ । ११ हजार भन्दा बढी त्यस्ता घटनाहरूको कारण ४,७५,००० भन्दा बढी व्यक्तिले जीवन गुमाए र विश्व अर्थतन्त्रले २.६६ ट्रिलियन अमेरिकी डलरको नोक्सानी बेहोर्नु पर्‍यो । जलवायु परिवर्तनले गर्दा तापक्रममा बृद्धि हुने, वर्षमा परिवर्तन हुने र समग्र पृथ्वीको प्राकृतिक सन्तुलनमा फरक पर्न थालेको महशुस हुन थालेको छ ।

जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरबाट गरिब, विपन्न, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक स्रोतमा आश्रित समुदायहरू बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विभिन्न अध्ययनहरूले प्रस्ट पारिसकेका छन् । यस्तो प्रकारको प्रकोप बढ्दै गइरहेको महशुस यस नौकुण्ड गाउँपालिकाका वासिन्दाले पनि अनुभव गर्न थालेका छन् । यस गाउँपालिकाका अधिकांश घरधुरीहरू कृषि तथा पशुपालनमा निर्भर रहेका छन् तर बाढी, पहिरो, खडेरी, अनियमित वर्षाबाट यहाँको कृषि उत्पादनमा असर परी यहाँको जीविकोपार्जनको पद्धतिमा नकारात्मक असर पार्दै गरेको सन्दर्भमा बढ्दै गएको जलवायुजन्य प्रकोपबाट परेको तथा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावबाट स्थानीय स्तरमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न स्थानिय अनुकूलन योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यहोरा राष्ट्रिय संरचनाले दर्शाएको छ ।

सोही सन्दर्भमा यु.एस.ए.आई.डि .जलजंगल को आर्थिक सहयोगमा नौकुण्ड गाउँपालिकाको आयोजनामा लाइटाइड क्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज रसुवा र माउन्टेन रिसर्च एण्ड डेभेलोपमेन्ट फाउन्डेसन को सहजीकरणमा यस नौकुण्ड गाउँपालिकामा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकाय जस्तै: गाउँपालिकाका प्रमुख, उप प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा अध्यक्षहरू, विषयगत कार्यालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, शिक्षक, सुरक्षा निकाय, समाजसेवी, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन समूहका प्रतिनिधि, महिला, पुरुष लगायत अन्य बुद्धिजीविहरूको सहभागितामा मिति २०८१ असोज २ गते देखि २०८१ कार्तिक २६ सम्म संचालित जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी अभिमुखीकरण एवं मस्यौदा उपर छलफल र अनुमोदनका विभिन्न गोष्ठी तथा कार्यक्रमहरू सन्चालन गरी आगामी ५ वर्षका लागि जलवायु परिवर्तन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस योजनाबाट यहाँका वासिन्दाको अनुकूलन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने विश्वास गर्दै यस योजनालाई नौकुण्ड

गाउँपालिकाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रकृया मार्फत गाउँपालिका, प्रदेश लगायत राष्ट्रिय योजनामा समावेश गरिने छ । साथै यस गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने अन्य विकास कार्य समेत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन मैत्री बन्दै जाने विश्वास गरिन्छ । यो योजनाको कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा वृद्धवृद्धा, नावालक, फरक क्षमता भएका र महिला संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राख्दै क्रियाकलाप सञ्चालनमा बढी भन्दा बढी विपन्न वर्गको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिनुका साथै समावेशीकरणलाई प्राथमिकता प्रदान गरिने छ ।

१.२ योजनाको लक्ष्य, मान्यता एवम् निर्देशक सिद्धान्तहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका निर्दिष्ट सिद्धान्तहरू (समावेशी, उर्भवर्गामी, लचिलो, तत्परता) लाई आधार विन्दु मानिने छ । नौकुण्ड गाउँपालिकामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाले गाउँपालिका अन्तर्गत पर्ने सम्पूर्ण वडाहरू, वस्ती र टोलमा तथा समुदायको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भई जीविकोपार्जनमा सुधार पुऱ्याएको हुनेछ । यस योजनाका औचित्य निम्नानुसार रहेका छन् ।

- अति जलवायु सङ्घटासन्न वडा, टोल वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन चुनौती तथा अवसर लगाएतका कार्य पहिचान गर्न ।
- स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकता वारे आफै निर्णय गर्न सहज तरिका प्रयोग गर्न सक्ने गरी आफ्ना कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न र स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन बमोजिम सो कार्ययोजनालाई स्थानीय तथा राष्ट्रिय स्तरका योजनामा समेत समावेश गर्न ।
- सेवा प्रदायक निकायले समयमै प्रभावकारी ढङ्गले स्रोत परिचालन गरी अनुकूलन कार्य क्रमबद्ध रूपमा अपनाउन /कार्यान्वयन गर्न ।
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्न र
- स्थानीय तथा राष्ट्रिय योजनालाई लागतको आधारमा प्रभावकारी विकल्प पहिचान गर्न ।

मान्यता:

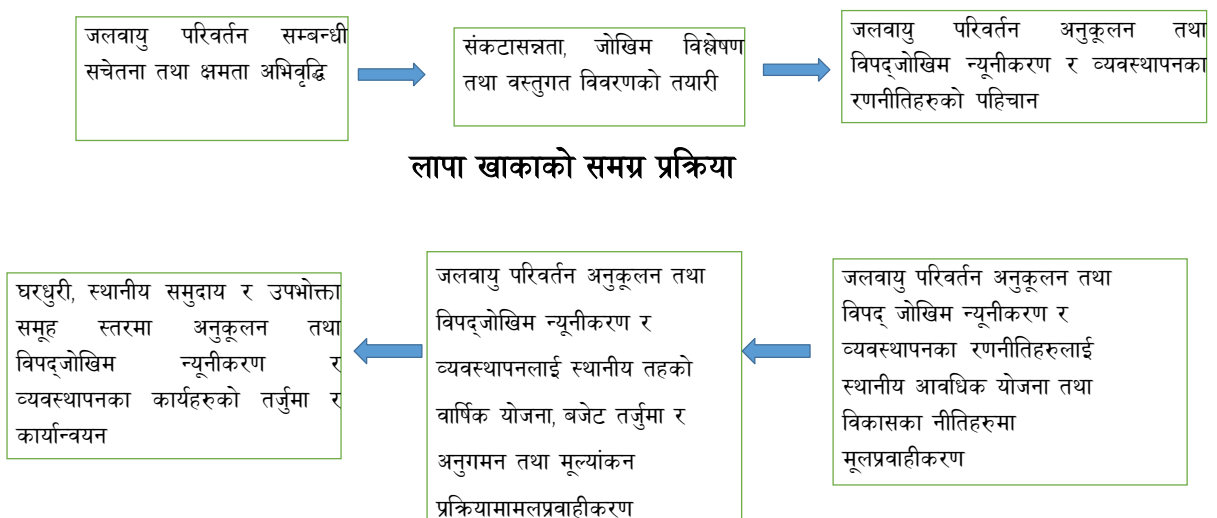
- स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना स्थान विशेष अनुसार फरक फरक हुन्छ ।
- स्थानीय समुदाय तथा सरोकारवालाहरूको सहभागीतामा लक्षित क्षेत्र वर्ग तथा समुदायको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तनको असर सामना गर्न अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण गरी स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।
- गाउँ स्तरीय अनुकूलन योजनाले लक्षित वर्ग तथा समुदायलाई समेटेी जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी कार्यक्रमहरूको तय गरेको हुँदा यो कार्ययोजना प्रभावकारी रूपले सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण गर्दा गाउँपालिकामा रहेको सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई समावेश गरिएकोले योजनालाई प्राथमिकता साथ कार्य गर्न उपयुक्त वातावरण श्रृजना हुनेछ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाको निर्देशक सिद्धान्त उर्भवर्गामी, समावेशी, तत्परता र लचिलोमा आधारित भई स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।
- राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले पहिचान गरेका क्षेत्रमा आधारित भई जलवायु परिवर्तनले असर गर्ने सबै विषयगत क्षेत्र समेटेी विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूको सहभागीतामा योजना तयार गरिएको छ ।
- स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गर्दा स्थानीय विपद व्यवस्थापनका पक्षहरूलाई पनि विशेष स्थान दिईएको छ ।

स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद जोखिम व्यवस्थापन बीच अन्तर सम्बन्ध

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका राष्ट्रिय संरचना तयार गरी लागू गरेको छ भने स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजना तयारीको लागि संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन तयार गरी लागू गरेको छ । यो दस्तावेजको लागि गृह मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन लागू गरिएको भएतापनि यसको उद्देश्य, आशय, योजना तर्जुमा प्रक्रिया र विधिमा खासै भिन्नता देखिदैन । दुवै योजनाको मुख्य उद्देश्य नेपालले भोगिरहनु पर्ने र दोहोरिने वाढी पहिरो, माहामारी, आगलागी, सुख्खा खडेरी, शितलहर, असिना जस्ता विनासकारी समस्या तथा जोखिमहरूसँग जुध्न उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्नु रहेको छ । स्थानीय अनुकूलन योजनाले जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित जलवायुजन्य प्रकोपहरूमा केन्द्रीत भई संकटासन्न समुदायको अनुकूलित क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ योजना तयार गरेको र स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजनाले जलवायुजन्य तथा अन्य प्रकोपहरूलाई समेटेटी विपद व्यवस्थापनका पक्षलाई केन्द्रीत गरी योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने भएकाले स्थानीय अनुकूलन योजना र स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजनालाई समायोजन गर्नुपर्ने आवश्यक देखिन्छ । विपद व्यवस्थापन योजनामा समावेश भएगरेका विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाहरू पनि स्थानीय अनुकूलन योजनामा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्दा अझ बढी प्रभावकारी हुने देखिएकोले दुवै योजनाहरूलाई संयुक्त रूपमा समान पक्षहरूलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१.३ योजना तयारीका चरण तथा प्रक्रियाहरू

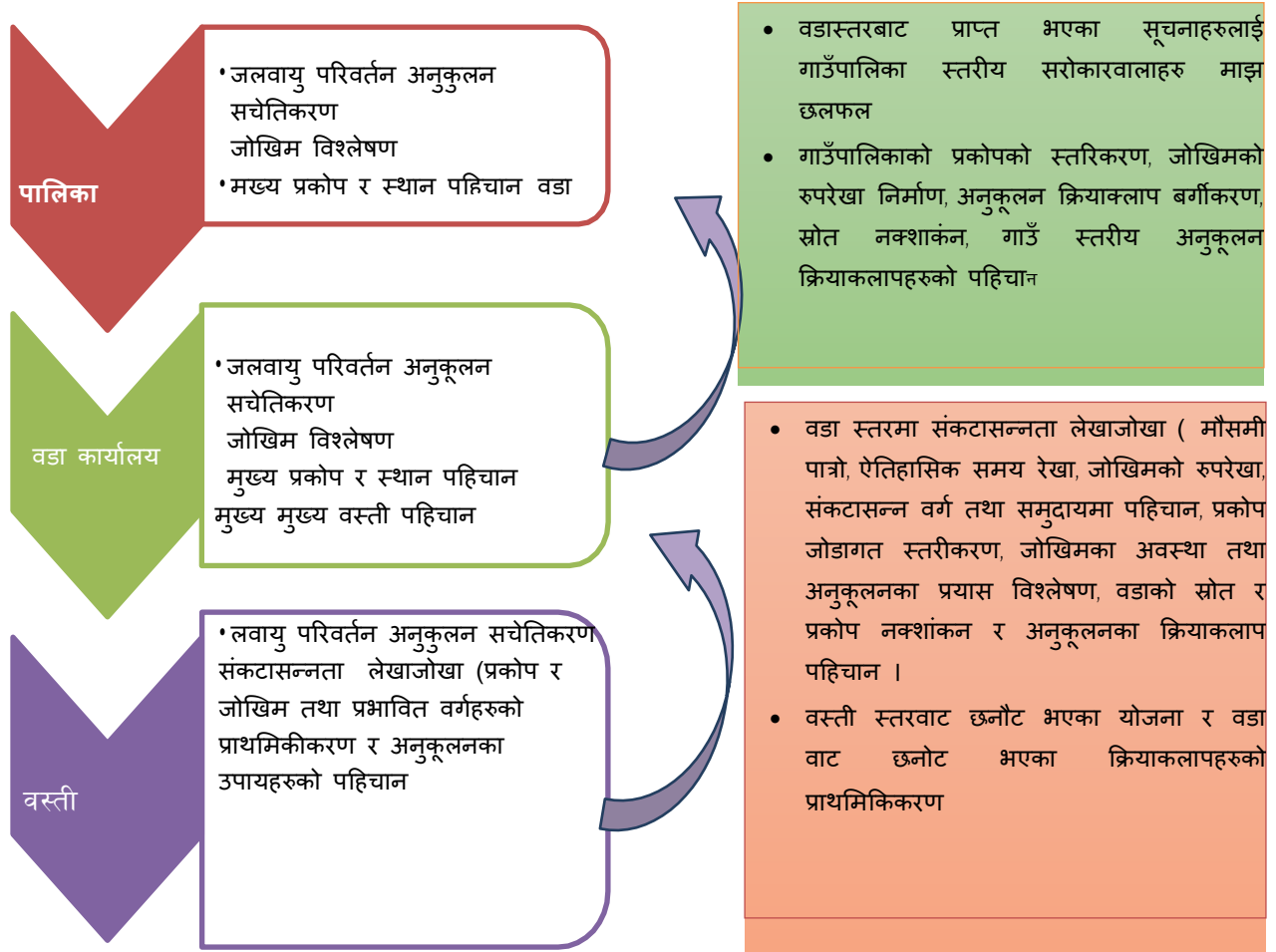
स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्दा जलवायु परिवर्तन नीति २०७६, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६७, परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्य योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०७६, स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजनातर्जुमा निर्देशिका २०६८, वातावरण नीति, २०७६ लाई आधार मानिएको छ । स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको (लापा) राष्ट्रिय संरचनाका चार निर्देशक सिद्धान्तहरू (उध्वगामी, तत्परता, लचकता र समावेशी) र छ चरण अन्तर्गत विभिन्न सहभागितामूलक विधि तथा औजारहरूको प्रयोग गरी यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ ।

चित्र १ लापा खाकाको समग्र प्रक्रिया

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठी नौकुण्ड गाउँपालिकामा जनप्रतिनिधिहरू र पालिका स्तरीय सरोकारवालाहरूलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सचेतिकरण गरेर शुरुवात गरिएको थियो । सो गोष्ठीमा

गाउँपालिका क्षेत्रमा मुख्य मुख्य प्रकोपहरूको पहिचान साथै जोखिमहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । त्यसैगरी वडा स्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतिकरण, प्रकोपको पहिचान र वस्तिहरू छनौट पश्चात् बस्तिहरूमा संकटासन्नता लेखाजोखा र अनुकूलनका क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएको थियो । वडामा संकटासन्नता लेखाजोखा, प्रकोप स्रोत नक्सांकन समेत तय गरी अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान गरिएको थियो (तालिका ९, १० र चित्र १२)। प्रत्येक क्रियाकलापहरूलाई विभिन्न सुचकको आधारमा प्राथमिकिकरण गरिएको हो । प्रत्येक वडाबाट आएका सुचनाहरूलाई पुन गाउँपालिकामा प्रस्तुत गरिएको थियो । वडाहरूको स्तरीकरण, स्रोत नक्सांकन, गाउँपालिकाको जोखिम विश्लेषण, गाउँपालिका स्तरीय अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान साथै वर्गीकरण गरिएको हो ।

चित्र २ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना विधि प्रक्रिया

१.४ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

जलवायु परिवर्तन नविनतम विषयवस्तु भएकाले जलवायु परिवर्तनले पार्ने असर तथा प्रभावलाई सम्बोधन गर्नका लागि प्रभावकारी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न जलवायुले के कस्तो असर पारेको छ , के कस्तो प्रभाव पार्न सक्दछ, अनुकूलनका विद्यमान अवसर वा चुनौती के के छन् र त्यसको सामना गर्नका लागि आवश्यक स्रोत र साधन कसरी जुटाउने आदि सूचना स्थानीय स्तरमा जानकारी गराउन समुदाय , वडा तथा बस्ती स्तरमा ८ वटा संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण र गाउँपालिका स्तरमा सचेतना तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम मिति २०८१ कार्तिक २ गते योजना तर्जुमा तथा मस्यौदा छलफल गोष्ठी मिति २०८१ कार्तिक २६ मा सन्चालन गरिएको थियो

। यस सचेतना कार्यक्रममा सङ्घटन समुदाय, स्थानीय निकाय, राजनीतिक दल, शैक्षिक एवं सेवा प्रदायक संघ — संस्था, विज्ञ, दलित, महिला, फरक क्षमता भएका समूह, जनजाति, किसान, युवा र सर्वसाधारणलाई सहभागी गरिएको थियो । सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमको लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि पावरप्व्वाइन्ट मा प्रस्तुति, फ्लेक्स चार्ट, सामुहिक छलफल, लघुप्रवचन, सामुहिक कार्य जस्ता प्रशिक्षण विधिको प्रयोग गरिएको थियो ।

१.५. सङ्घटनता तथा जोखिम विश्लेषण

यस गाउँपालिकाभित्र रहेका विभिन्न वडाहरूमा जलवायुजन्य प्रकोपका कारणले सिर्जित जोखिम पहिचान गर्नका लागि समुदाय प्रतिनिधिहरूको छलफलबाट निकालिएको सूचकमा आधारित सङ्घटनता तथा जोखिम विश्लेषण विधिको प्रयोग गरिएको छ । यस विश्लेषणका लागि आवश्यक सूचकहरू छनौट गरिएको हो । यि सूचकहरूको सूचनाका स्रोतहरूमा पालिकाको पाश्चवित्र, जिआईएस, सरोकारवालाहरूसंगको अन्तर्क्रिया र अन्य प्रतिवेदनहरूको समिक्षा तथा पुनरावलोकनलाई लिईएको थियो । अन्य विज्ञहरूको सुझावलाई पनि सूचकहरूको रूपमा लिईएको थियो । यि सूचकहरूको आधारमा तालिका ९, १० र चित्र १२ लगायतमा विश्लेषण गरी जोखिमहरूको अवस्था देखाईएकोछ ।

तालिका न. ३ संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण

प्रकोपहरू	सम्मुखताका सूचकहरू	संवेदनशीलताका सूचकहरू	अनुकूलनशीलताका सूचकहरू
बाढी	वन क्षेत्र	अपाङ्ग अवस्थाको विवरण	सामुदायिक वनहरू
खडेरी	कृषियोग्य क्षेत्र	अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको जनसंख्या	स्वास्थ्य संस्थाहरू
आगलागी	वस्ती	वडागत जनसंख्या	दक्ष जनशक्ती
पहिरो	भौतिक पुर्वाधार	लिङ्ग र उमेर समुह अनुसार घरमुलीको संख्या	कृषि, वन, स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त व्यक्तीहरू
हावाहुरी	जनसंख्या	जातजाति अनुसार जनसंख्या प्रतिसत	खानेपानी, सिंचाईको उपलब्धता
असिना	जनसंख्या, वस्ती	जातजाति अनुसार जनसंख्या प्रतिसत	समुह, संजाल
चट्याड	भौतिक पुर्वाधार	लिङ्ग र उमेर समुह अनुसार घरमुलीको संख्या	परम्परागत ज्ञानसीप
वन्यजन्तुआतंक	जनसंख्या, वस्ती	मानव, घरधुरी	योजना, कार्यविधि
मानव रोग	जनसंख्या, समुदाय	समुदाय	दक्ष जनशक्ती

१.६ प्रकोप व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरू तथा प्राथमिकीकरण

सङ्घटन व्यक्ति, समुदायहरू, जीविकोपार्जन तथा पर्यावरणीय प्रणालीको जानकारी अनुसार जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरू तयार गरिएको छ । यसलागि वडा अध्यक्ष, वडा सदस्यहरू, कृषकहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका प्रतिनिधि, महिला समूहका प्रतिनिधि, सम्बन्धित सरकारी अधिकारीहरू, विषयगत शाखाका प्रतिनिधिहरू तथा विभिन्न सरोकारवालाहरूको उपस्थितिमा ऐतिहासिक समयरेखा, सङ्घटनता नक्साङ्कन, जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रगत प्रभाव, कृषि, वन, जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेका प्रभाव, जीविकोपार्जनका स्रोत माथिको जोखिम विश्लेषण, अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरणका कार्यहरू सहभागितामूलक अभ्यास तथा विश्लेषण गरी आएका नतिजाहरू परिच्छेद ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

१.७ अनुमोदन तथा आवधिक योजनामा समायोजन

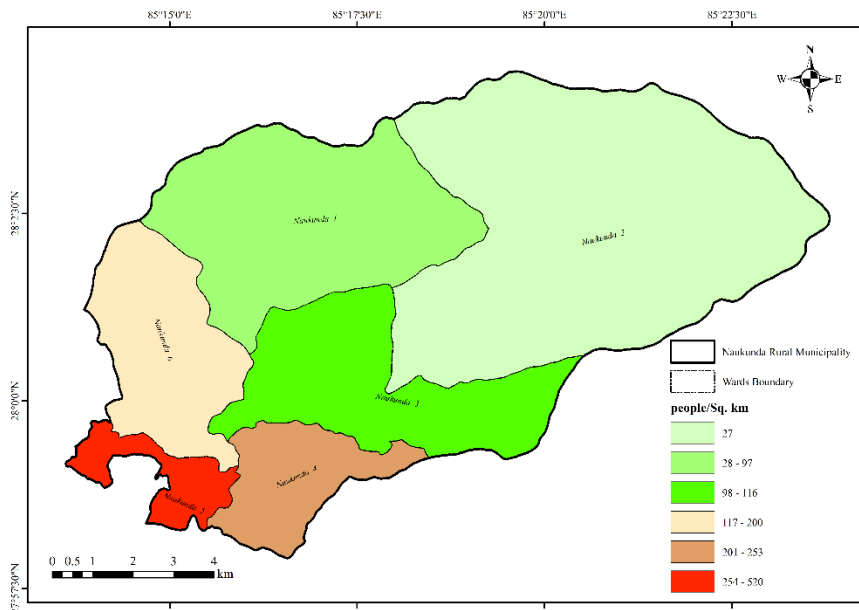
गाउँपालिकाद्वारा आयोजित बैठकले विभिन्न विधि, प्रक्रिया तथा तरिकाहरू प्रयोग गरी तयार पारिएको स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको मस्यौदालाई आवश्यक पृष्ठपोषण सहित पारित गरेको थियो । उक्त बैठकले यस कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाको एक अभिन्न अङ्गको रूपमा ग्रहण गर्दै आगामी वर्षहरूमा वार्षिक तथा आवधिक योजना निर्माण गर्दा यस योजनालाई अङ्गिकार गर्ने निर्णय पनि गरेको थियो ।

परिच्छेद २ नौकुण्ड गाउँपालिकाको परिचय तथा अवस्थिति

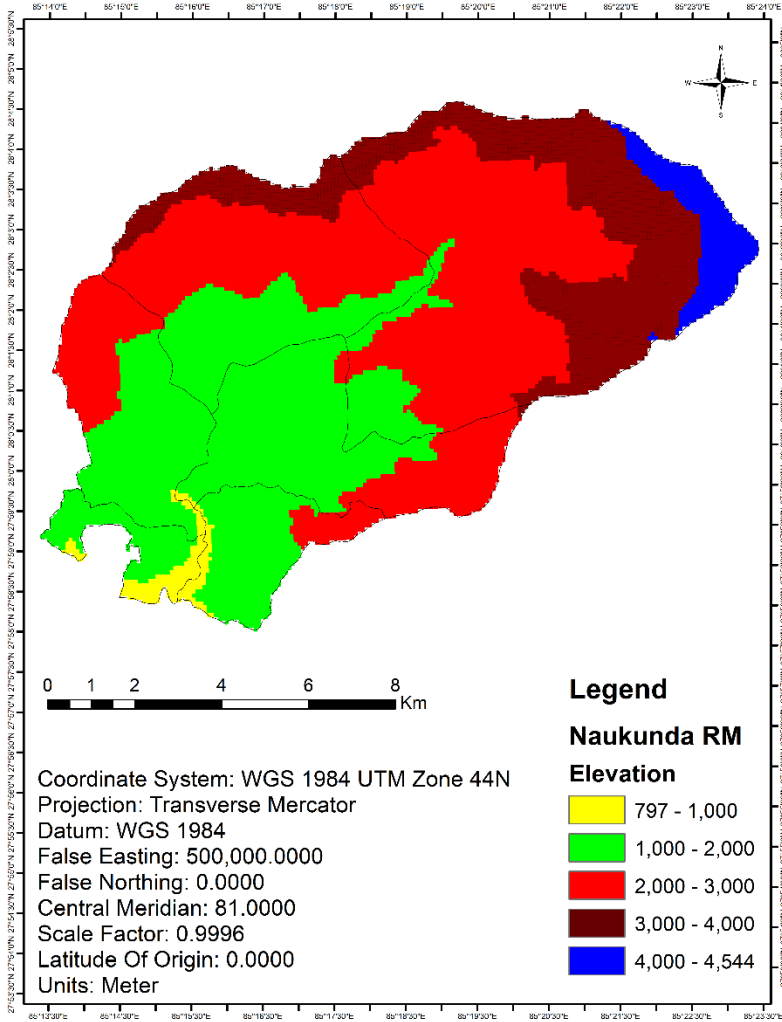
२.१ गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र भु बनोट

रसुवा जिल्लाको सदरमुकाम धुन्चे देखि ४१ किमि दक्षिण क्षेत्र पर्यटकियस्थल गोसाईकुण्डको काखमा अवस्थित साविकका यासा, भोर्ले र सरमथली गाविस हरु लाई समेटिकन ६ वटा वडामा विभाजन गरिएको छ । पूर्वमा गोसाईकुण्ड गा.पा. र नुवाकोट जिल्ला, पश्चिममा कालिका गा.पा., उत्तरमा गोसाईकुण्ड गा.पा. तथा दक्षिणमा नुवाकोट जिल्लाको सिमानासंग जोडिएको यो गा.पा. १२६.९९ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा रहेको छ । नेपालको दोश्रो ठुलो राष्ट्रिय निकुञ्ज लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज संग जोडिएको यस नौकुण्ड गाँउपालिकाको नामाकरण साविक यासा गाविसमा अवस्थित पर्यटकिय रुपमा निकै नै प्रख्यात नौ वटा कुण्डहरु को पहिचान सहित यस पालिकालाई नौकुण्ड गाँउपालिका भनी नामाकरण गरिएको हो । यहाँ अवस्थित नौ वटा कुण्डहरु प्राकृतिक, पर्यटकिय र साँस्कृतिक रुपमा धेरै पर्यटकहरुको आकर्षणको केन्द्र रहेको छ । यस नौकुण्ड क्षेत्रलाई पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गरी जनताको आय आर्जनमा बृद्धि गर्न सकिने प्रचुर सम्भावना रहेकोले जनताको आय आर्जन र जीविकोपार्जनमा मद्दत पुर्याउने निश्चित रहेको छ । संघिय राजधानी काठमाण्डौ संग जोडिएको सबैभन्दा नजिकको हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज संग जोडिएको छ गाउँपालिका हो ।

२०७८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार कुल जनसंख्या १२ हजार ३ सय ४४ जना रहेका छन् । जनजातिहरुको बाहुल्य रहेको यस गाउपालिका मा जातजातीको आधारमा सबैभन्दा बढि ९४.२८ प्रतिशत जनजाति रहेको पाईएको छ । यसैगरी दलित १.६३ प्रतिशत र अन्यमा ०.२३ प्रतिशत रहेको छ भने मातृभाषाको आधारमा सबैभन्दा बढि ८६.६३ प्रतिशत तामाड भाषी रहेको छ । यसैगरी १२.६५ प्रतिशत नेपालीभाषी दोश्रो स्थानमा रहेको छ । यसैगरी गुरुड ०.२४ प्रतिशत तेस्रो स्थानमा रहेको छ । यहाँ टुण्ड्रा, शित र समशितोष्ण हावापानी पाइन्छ ।

चित्र ३, नौकुण्ड गाउँपालिका को GIS नक्सा

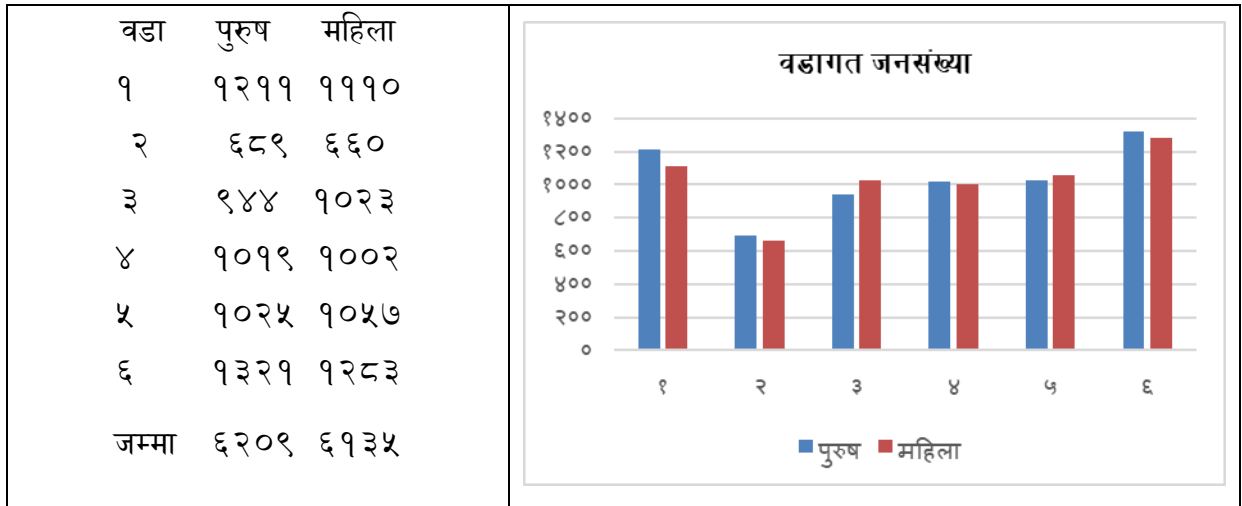
चित्र ४ नौकुण्ड गाउँपालिकाको उचाईको नक्शा

२.२ सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय अवस्था

२.२.१ जनसंख्या

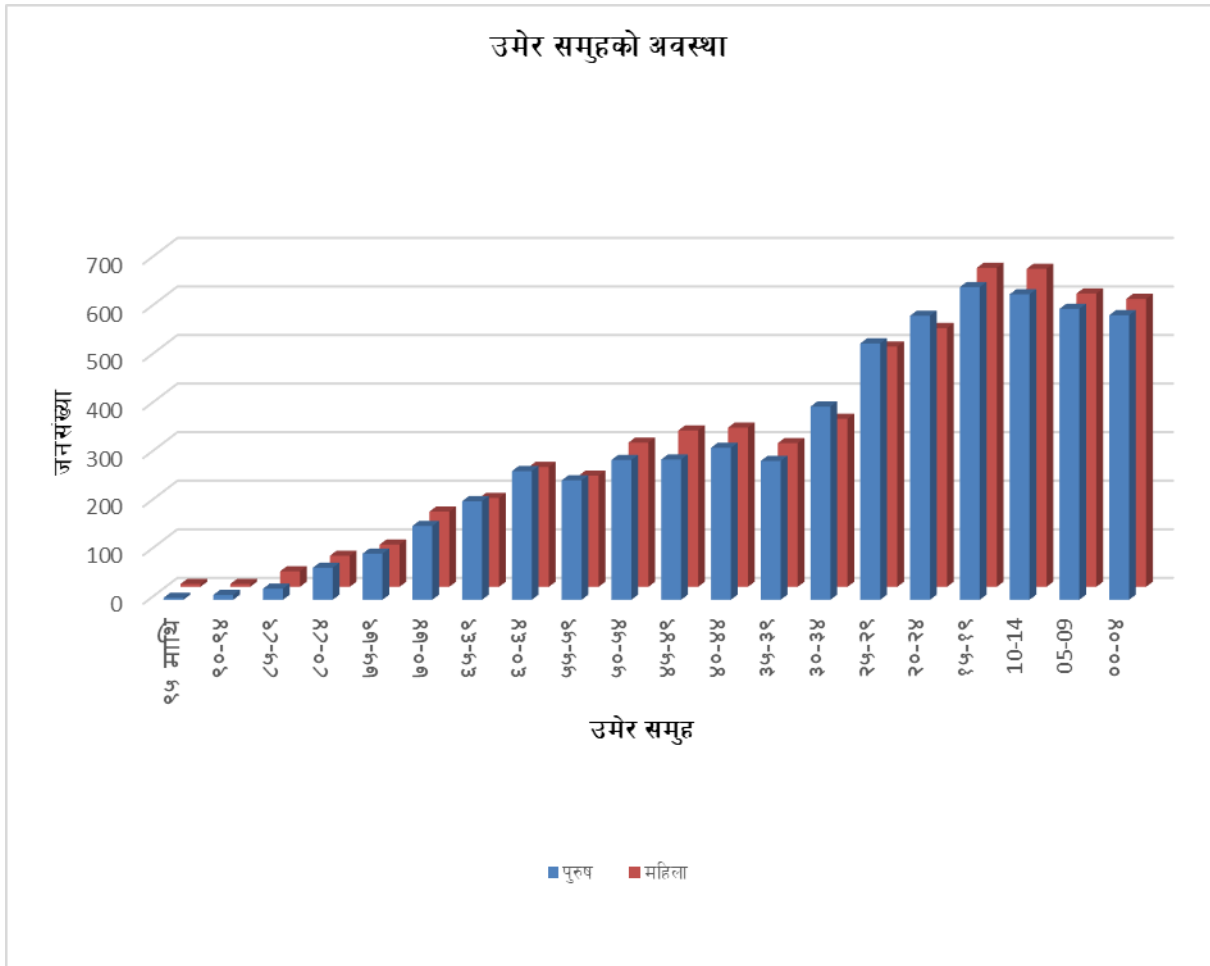
यस गाउँपालिकाको २०७८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार कुल जनसंख्या १२ हजार ३ सय ४४ जना रहेकोमा ६ हजार २ सय ९ जना पुरुष र ६ हजार १ सय ३५ जना महिला रहेका छन् जसमध्ये ५०.३% पुरुष र ४९.७% महिला रहेका छन् । साक्षरदर ६१.५% रहेको छ । गरिवी, अशिक्षा, अज्ञानता, भिरालो जमीन, सुख्खा भु बनावट, प्रविधि पहुँचमा कमी, स्रोत साधनको वैज्ञानिक परिचालनमा कमी, दुर्गमता, कमजोर शासन र सार्वजनिक सेवामा कम पहुँचले गर्दा बहुसंख्यक जनताको जीवन जोखिममा रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा जनजाति को बाहुल्यता रहेको छ । यस गाउँपालिकामा मुख्य पेशा कृषि, पशुपालन र वैदेशिक रोजगार रहेता पनि हाल नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूमा सरकारी तथा गैह्रसरकारी जागिर खानेको संख्यामा विस्तारै वृद्धि हुन थालेको पाईन्छ साथै बहुसंख्यक मानिसको अवस्था कमजोर रहेको छ ।

तालिका: १ नौकुण्ड गाउँपालिका रसुवाको वडागत जनसंख्या विवरण (स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८)

चित्र ५, वडा अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या

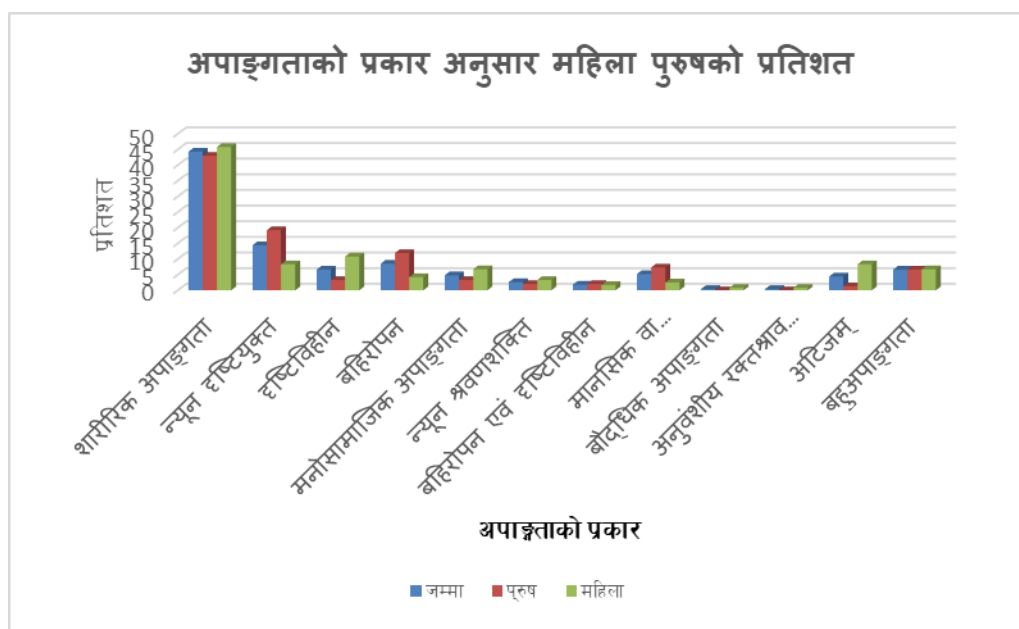
तालिका: २ नौकुण्ड गाउँपालिका रसुवाको उमेर समुहको अवस्थाको विवरण (स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८)

चित्र ६, उमेर समूह अनुसार महिला पुरुष को जनसंख्या

तालिका ४, अपाङ्गताको प्रकार अनुसारको विवरण

अपाङ्गताको प्रकार	जम्मा	पुरुष	महिला
शारीरिक अपाङ्गता	४४.३	४३	४५.८
न्यून दृष्टियुक्त	१४.४	१९.२	८.३
दृष्टिविहीन	६.६	३.३	१०.८
बहिरोपन	८.५	११.९	४.२
मनोसामाजिक अपाङ्गता	४.६	३.३	६.७
न्यून श्रवणशक्ति	२.६	२	३.३
बहिरोपन एवं दृष्टिविहीन	१.८	२	१.७
मानसिक वा मनोसामाजिक	५.२	७.३	२.५
बौद्धिक अपाङ्गता	०.४	०	०.८
अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफेलिया)	०.४	०	०.८
अटिजम्	४.४	१.३	८.३
बहुअपाङ्गता	६.६	६.६	६.७

चित्र ७ अपाङ्गताको प्रकार अनुसार महिला पुरुषको प्रतिशत

२.२.२ शिक्षा, स्वास्थ्य र संचार

शैक्षिक अवस्था

यस गाउँपालिकामा कुल २९ वटा सामुदायिक विद्यालय र १ वटा संस्थागत विद्यालय रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरणलाई निम्नअनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ५ शैक्षिक अवस्था

शैक्षिक संस्था	वडा नं.१	वडा नं.२	वडा नं.३	वडा नं.४	वडा नं.५	वडा नं.६	जम्मा
प्रा.वि.	४	४	३	४	४	५	२४
मा.वि.	१	०	१	१	१	१	५
जम्मा	५	४	४	५	५	६	२९

स्रोत : नौकुण्ड गाउँपालिका को पार्श्वचित्र २०७८

स्वास्थ्य अवस्था

जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालय अनुसार पालिकामा सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई ७ वटा, स्वास्थ्य चौकी ३ वटा रहेका छन् । गर्भवती, सुत्केरी महिला, बालबालिकाहरू, विवाहित महिलाहरूले नियमित रूपमा स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट नियमित सेवा पाईरहेका छन् भने स्थानीय समुदायहरूमा ७० जना ग्रामिण महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका हरू कार्यरत रहेका छन् ।

२.२.३ उर्जा

रसुवा जिल्ला जलश्रोत को हिसावले धेरै सम्भावना रहेको जिल्ला हो । यस गाउँपालिका मा साना, मझौला र ठूला जलविद्युत आयोजनाहरू निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका छन् । खाना पकाउने ईन्धनको रूपमा काठदाउरा र एलपी ग्याँस, विजुली रहेकाछन् ।

तालिका न. ६, पालिका भित्र अवस्थित लघु जलविद्युत आयोजना हरूको विवरण

क्र.स.	आयोजना को नाम	आयोजना रहेको स्थान	आयोजना को वर्तमान अवस्था	आयोजना को क्षमता
१	बेत्रावती ईलोकट्रोनिक्स जलविद्युत आयोजना	नौकुण्ड गापा वडा नं. ३, घिचेत	निर्माणाधीन	१४.७ मे.वाट
२	फलाखु जलविद्युत आयोजना	नौकुण्ड गापा वडा नं. ४ र ५, भाडचौर, भोर्ले	निर्माणाधीन	५ मे.वाट

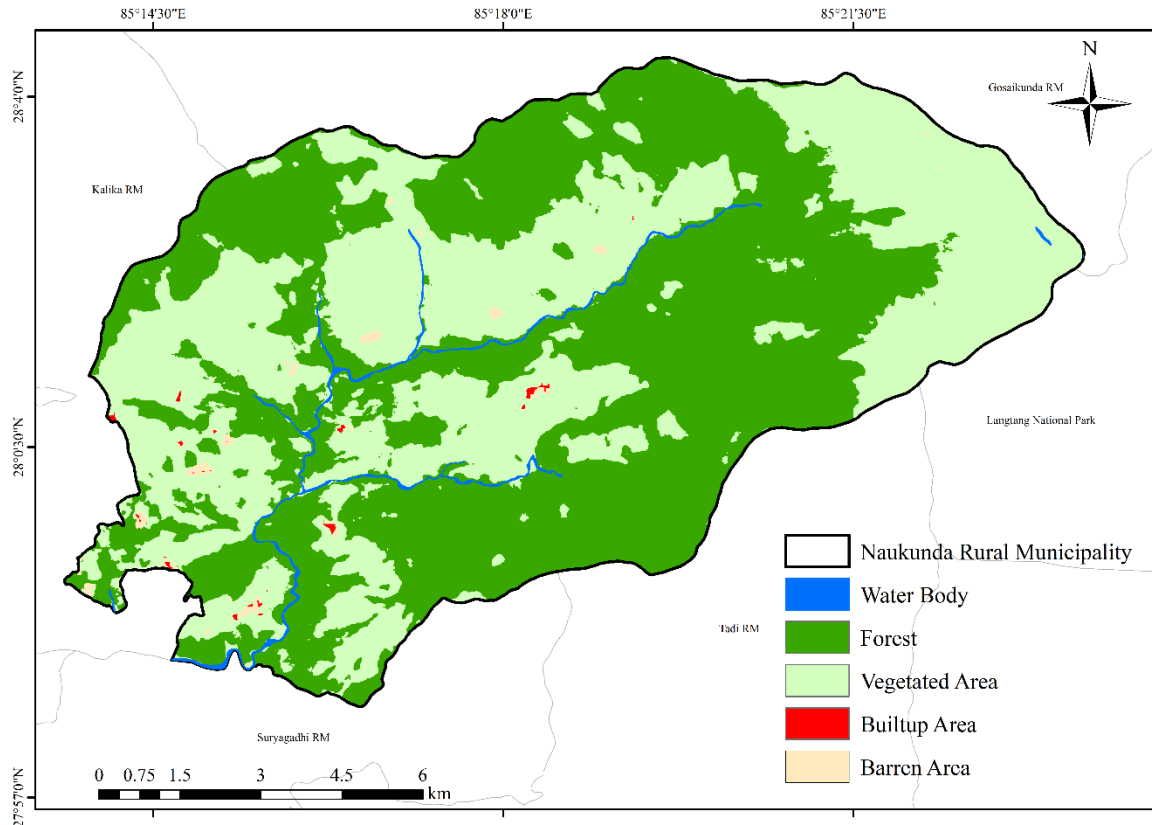
स्थानीय वासिन्दाहरूको भनाई अनुसार माथि उल्लेखित फलाखु जलविद्युत आयोजनाकोको ठेगाना वडा नं.३, ४ र ५ को साडाचौर, धनुस्वौरा रहेको भनाई छ ।

२.२.४ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

नौकुण्ड गाउँपालिकाका अधिकांश समुदायहरूमा मकै, धान, गहुँ, जौ, कोदो जस्ता खाद्यान्न खेती गरिन्छ । केही समुदायहरू अमिलो, कागती, सुन्तला, नासपति, अम्बा, केरा जस्ता फलफुल खेती भएको पाईन्छ । यस नौकुण्ड

गाउँपालिकाको आर्थिक पक्षको मुल आधार कृषि क्षेत्र नै हो भने सहायकरूपमा उद्योग र पर्यटन व्यवसाय रहेको छ । नौकुण्ड गाउँपालिकामा ३३.२० प्रतिशत कृषि पेशामा रहेका छन् भने सबैभन्दा कम १.४१ प्रतिशत जन संख्या नोकरी जागिर मा संलग्न रहेको पाईयो । यसैगरी ९.६४ प्रतिशत ज्याला मजदुरीमा संलग्न भएको पाइएको छ । बेरोजगारहरुको संख्या पनि निकै ठुलो रहेको छ । ५.०३ प्रतिशत जनसंख्या बेरोजगार रहेको छ । व्यापार व्यवसायको क्षेत्रमा रसुवा जिल्ला अगाडी देखिएता पनि नौकुण्ड गाउँपालिका भने ब्यापारको त्यतिधेरै प्रचलन रहेको पाईदैन ।

२.२.५. वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

चित्र ८०: नौकुण्ड गाउँपालिकाको भुउपयोग सम्बन्धी नक्शा

२.३ भौतिक पूर्वाधारको अवस्था

२.३.१ सिंचाईको अवस्था

यस गाउँपालिकामा सिंचाइका लागि मुख्य गरी स्थानीय स्तरमा बग्ने खोलाहरूलाई स्रोतका रूपमा लिईएको छ जसमा मुख्य खोलाहरूमा फलाखुखोला, पुडखोला, केलाडखोला, जोम्सा खोला, घट्टेखोला, ताडदुड खोला, छेवारखोला, तिल्साडखोला, मठेमराडखोला, सिडमरखोला, खानीखोला, सखरखोला लगायत ससाना खहरेखोला रहेका छन् । यी खोलाहरूबाट नियमित तथा मौसमी सिंचाई सेवा लिन सकिन्छ । तर यी खोलाहरूमा पानीको मात्रा कम हुँदै गएकोले सिंचाईको अभाव महशुस भएकोछ ।

२.३.२ घरेलु तथा साना उद्योग र व्यापार व्यवसाय

घरेलु तथा उद्योग व्यवसायहरूमा स्थानीयस्तरमा २५ वटा उत्पादनमुलक, ११० वटा कृषि तथा वन ७ वटा पर्यापर्यटन र ४७ वटा सेवामुलक व्यवसाय संचालनमा रहेका छन् ।

२.३.३ खानेपानी तथा खानेपानीमा पहुँच

यस गाउँपालिका मा धारा वा पाइपबाट खानेपानीको प्रयोग गर्ने गरेको पाईन्छ । पानीको श्रोतलाई हेर्दा सबैभन्दा बढि सार्वजनिक धारा प्रयोग गर्ने घरधुरी रहेका छन् जसको संख्या १७७३ रहेको छ, निजी धारा भएको घरधुरी ११२८ रहेका छन् । खोलाको पानीखाने घरधुरी ३ छन् भने मूलको पानी खाने घरधुरी २ छन् । ७ घरधुरीले इनारको पानी खाने गरेको पाईएको छ । बोरिडको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी वार्ड नं. ३ मा १ घरधुरी रहेका छन्

२.३.४ धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटन

रसुवा जिल्ला मा रहेका पर्यापर्यटन को अधिकतम सम्भावना रहेको गाउपालिका मध्ये नौकुण्ड गाउपालिका पनि एक हो । पहाडी गाउँपालिका भएकोले तथा धेरै जातिहरूको बसोबास भएकोले रहनसहनमा पनि विविधता छ । अधिकांश घरहरू ढुङ्गा माटो र काठबाट निर्मित तथा काठ, खर, टायल प्रयोग गरी छाना छाइएको अवस्थामा पाइन्छन भने केही घर हरू सिमेन्टका पक्की घरहरू पनि रहेका छन् । भेषभुषाको हकमा कमिज, दौरा सुरुवाल, टोपी, पाइन्ट, छुपा, आडदुड, बख्खु, फरिया, पटुका, चोलो आदि प्रमुख वस्त्रहरू हुन । परापूर्वकाल का ऐतिहासिक, पुरातत्व बोकेका गुम्बा, मन्दिर, गुफा तथा पवित्र स्थलहरू रहेको यस गाउपालिका मा जातिगत र साँस्कृतिक विविधता रहेको र चाडपर्व र मेलाहरूमा पनि पर्याप्त विविधता पाउन सकिन्छ । ल्होसार, बुद्धपूर्णिमा, विजयादशमी, दिपावली, सक्रान्ति आदि यहाँका प्रमुख चाडपर्वहरू हुन ।

२.३.५ कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू

यस गाउँपालिकाले जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा रहेका निम्न बमोजिमका सम्पूर्ण सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूमा सहयोगका लागि बेला बेला अन्तक्रिया गर्ने, पत्राचार गर्ने तथा निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गरी संस्थाहरूमा सहयोगका लागि बेला बेला अन्तक्रिया गर्ने, पत्राचार गर्ने तथा निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गरी अनुकूलन योजना कार्यन्वयन गर्नेछ ।

तालिका ७, सेवाप्रदायक सस्थाहरुको विश्लेषण

सेवा प्रदायक निकायहरु,	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरु	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
संघिय सरकार अन्तगतका कार्यालयहरु		
जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धुन्चे		
जिल्ला समन्वय समिति को कार्यालय, धुन्चे	विकास निर्माण, मेलमिलाप, आर्थिक सहयोग	लापा कार्यन्वयन तथा अनुगमनमा सहयोग
कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, रसुवा		
लाइटाइड राष्ट्रिय निकुन्ज कार्यालय, रसुवा		
जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, रसुवा		
रसुवा भन्सार कार्यालय, टिमुरे		
अध्यागमन कार्यालय, टिमुरे		
शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, रसुवा		
नापी कार्यालय, रसुवा		
मालपोत कार्यालय, रसुवा	जग्गा रजिष्ट्रेशन, लालपुर्जा वितरण, रोक्का, फुकुवा	
जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, रसुवा		
जिल्ला हुलाक कार्यालय, रसुवा		
कारागार कार्यालय, रसुवा		
प्लान्ट क्वारेन्टाईन कार्यालय, टिमुरे		
खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालय, टिमुरे		
सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना, धादिङ (फिल्ड कार्यालय, धुन्चे)		
संघिय सरकार अन्तर्गत का सुरक्षा निकायहरु		
श्रीनाथ गण ब्राबल व्यारेक, रसुवा	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रसुवा	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, २० नं. गुल्म हेडक्वाटर, धुन्चे	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय, रसुवा	सुरक्षा सम्बन्धी अनुसन्धान	
ईलाका प्रहरी कार्यालय, टिमुरे	शान्ति सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	जैविक विविधता संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, घइए टिमुरे	सिमा सुरक्षा, शान्ति सुरक्षा कायम र	जैविक विविधता संरक्षण तथा

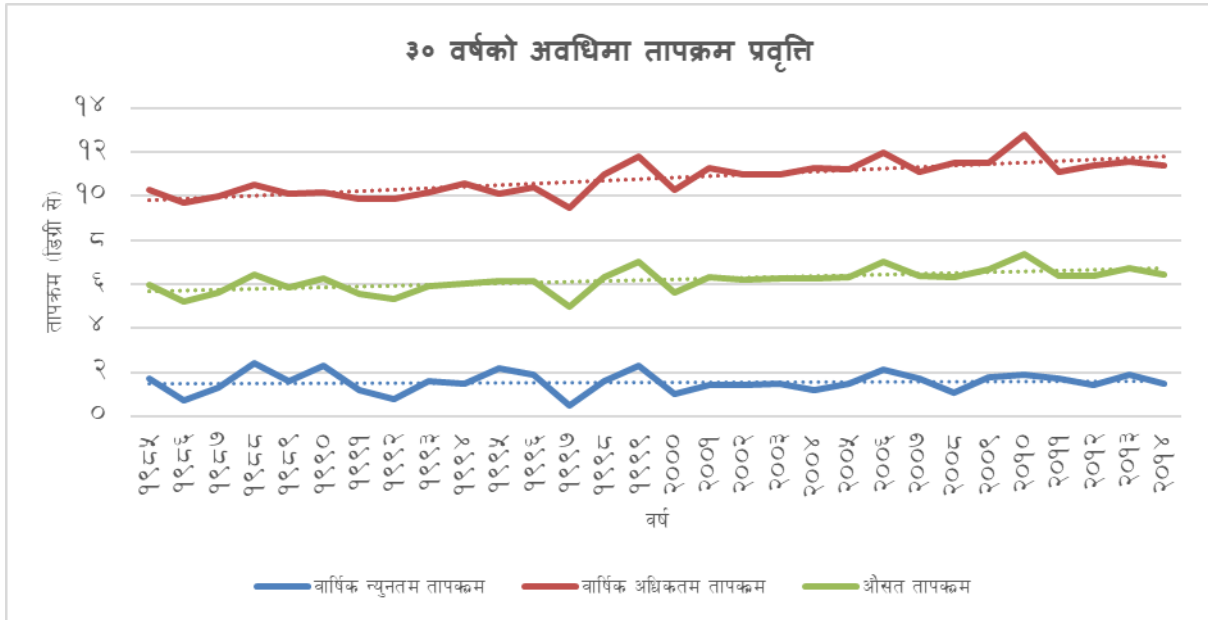
सेवा प्रदायक निकायहरू,	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
	खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	
प्रदेश सरकार अन्तर्गतका कार्यालयहरू		
उद्योग तथा वाणिज्य कार्यालय, रसुवा		
रसुवा अस्पताल, धुन्चे	स्वास्थ्य सम्बन्धी उपचार, सल्लाह, सुझाव	जनचेतना, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
डिभिजन वन कार्यालय, धुन्चे	उपभोक्ताको माग अनुसार वन पैदावर आपूर्तिको सहयोग,	प्राविधिक सहयोग वृक्षारोपण, वन व्यवस्थापनका कार्यमा सहयोग
जलश्रोत तथा सिचाई विकास सब डिभिजन कार्यालय		
पूर्वाधार विकास कार्यालय, रसुवा		
जनस्वास्थ्य कार्यालय, रसुवा	स्वास्थ्य सम्बन्धी उपचार, सल्लाह, सुझाव	जनचेतना, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिसित्सालय, रसुवा		
प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यालय इकाई, नुवाकोट	सहुलियत दर बीउविजन वितरण, बीउ विजनको व्यवस्था	पुनःकृषि तथा पशु सम्बन्धी तालिम दिने, आर्गनिक औषधीको लागि सल्लाह सुझाव
प्राविधिक कार्यालय इकाई, धुन्चे		
पशु सेवा सम्पर्क केन्द्र, रसुवा	भ्याक्सीन सेवा, पशु चौपायालाई न्यून शुल्कमा उपचार गर्ने	पशु नश्ल सुधार, निशुल्क पशु सेवा, स्तर उन्नती
नौकुण्ड गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, परच्यांग	दर्ता, सिफारिश, आर्थिक सहयोग	अनुकूलन योजना कार्यान्वयन
नेपाल सरकार अन्तर्गतका परिषद/ प्रतिष्ठान तथा अर्ध सरकारी निकायहरू		
चरन तथा घाँसेवाली अनुसन्धान केन्द्र, रसुवा		
रेन्वो ट्राउट मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, रसुवा		
नेपाल विद्युत प्राधिकरण धुन्चे वितरण केन्द्र	विद्युत लाईन विस्तार	सस्तो सुलभ तरिकाले सिफएल सहयोग
नेपाल टेलिकम दुरसञ्चार कार्यालय, रसुवा		
स्वास्थ्य बीमा बोर्ड, रसुवा शाखा		
नेपाल बैंक लिमिटेड, धुन्चे शाखा		
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, धुन्चे शाखा		
कृषि विकास बैंक, धुन्चे शाखा		
अन्य निकायहरू		
विद्यालय	शैक्षिक सेवा केन्द्र	वातावरण शिक्षा प्रदान
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	ऋण दिने बैकिङ्ग कारोवार, तालिम	सुलभ व्याजमा ऋण प्रदान गर्ने, आयआर्जन सम्बन्धी तालिम

सेवा प्रदायक निकायहरु,	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथा भूमिकाहरु	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
गैसस	निःशुल्क उपचार, अपाङ्गलाई भत्ता, अनाथलाई सहयोग, तरकारी बिऊ प्रदान, शुशासन सिकाई तथा कार्य केन्द्र, अनुकूलन योजना, आर्थिक र प्राविधिक रुपमा सहयोग गर्ने	जैविक विविधता संरक्षण, दिगो भू-परिधि व्यवस्थापन, वन संरक्षण क्षमतामा अभिवृद्धि, जीविकोपार्जन सम्बन्धी तालिम, अनुकूलनका कार्यक्रम संचालन
मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	काठ, दाउरा प्रदान, विपन्न वर्गमुखी कार्यक्रम संचालन गरेको, सुशासनका कामहरु गर्ने गरेको, वन हेरालुलाई तालिम गोष्ठी तथा चाहिने सामग्री वितरण, चोरी शिकारी नियन्त्रण दल गठन र परिचालन, का.स.का पदाधिकारीलाई तालिम गोष्ठी दिने गरेको	सुलभ मुल्यमा काठ, दाउरा प्रदान, आयआर्जन सम्बन्धी तालिम, जीविकोपार्जनमा सहयोग, विपन्नवर्गमुखी कार्यक्रम अझ बढाउने/सुशासन को काम गर्ने
नेपाल रेडक्रस	राहत सामग्री वितरण भाँडाकुडा/त्रिपाल / वाटरगार्ड/ फिल्टर	जटिल किसिमको रोग लाग्दा स्वास्थ्य उपचारको लागि आर्थिक सहयोग गर्ने, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
सहकारी संस्था लि.	बचत र कर्जा प्रवाह, ऋण उपलब्ध गराउने, आयआर्जन र वैकल्पिक उर्जा	वायोगयास तथा गोबरगयास सस्तो सुलभ मात्रामा बनाउन सहजिकरण
वडा कार्यालय	दर्ता, सिफारिश, मालपोत आर्थिक सहयोग	अनुकूलन योजना कार्यान्वयन

परिच्छेद ३ जलवायु परिवर्तन, विपद् तथा प्रकोपको अवस्था

१९८५ देखि २०१४ सम्मको तथ्याङ्क मात्र प्राप्त भएकोले यसैको आधारमा तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण गरिएको छ ।

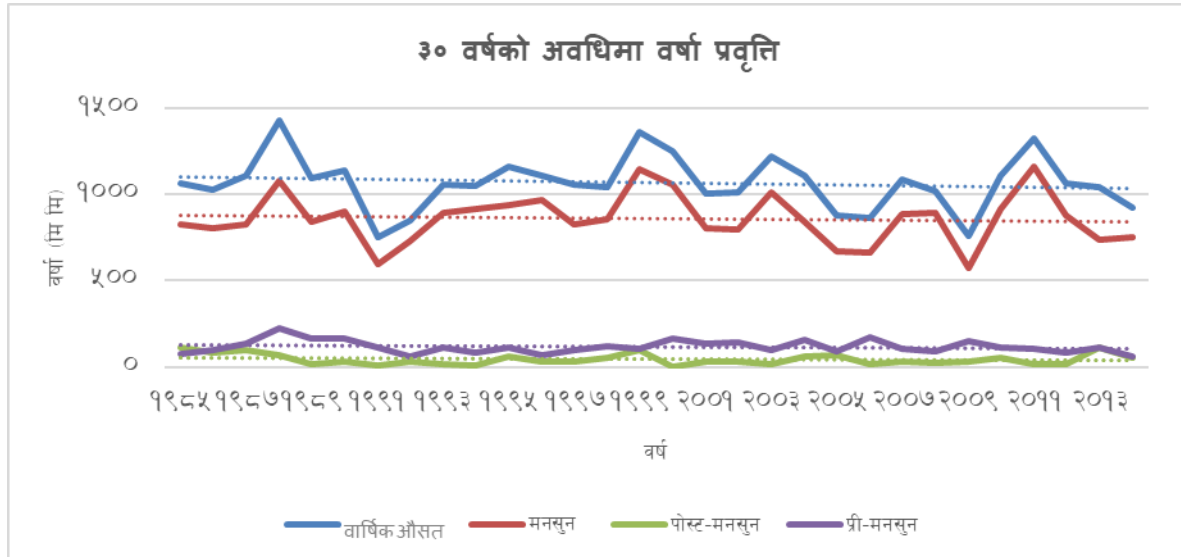
३.१ नौकुण्ड गाउँपालिकाको तापक्रमको परिदृश्य

चित्र ९ अधिकतम, न्यूनतम र तापक्रमको अवस्था

चार्टमा १९८५ देखि २०१४ सम्मको ३० वर्षको समयावधि तापक्रमको परिवर्तनलाई देखाइएको छ । यस अवधिमा अधिकतम तापक्रम निरन्तर रूपमा बढिरहेको छ, जसले गर्मीको स्तरमा स्पष्ट वृद्धि देखाउँछ । औसत तापक्रम पनि केही हदसम्म बढ्दो क्रममा रहेको छ, तर यसको परिवर्तनको दर अधिकतम तापक्रमको तुलनामा कम छ । अर्कोतर्फ न्यूनतम तापक्रममा भने धेरै कम परिवर्तन भएको छ, र यसले खासै प्रभावकारी वृद्धि देखाउँदैन । यो प्रवृत्तिले जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई झल्काउँछ, जहाँ गर्मी बढिरहेको छ तर चिसोको स्तर स्थिरजस्तै रहेको छ । यसले वातावरणीय असन्तुलनलाई संकेत गर्दछ ।

३.२ नौकुण्ड गाउँपालिकाको वर्षाको परिदृश्य

चित्र १० वार्षिक वर्षा र ऋतुअनुसार वर्षाको विवरण

चार्टमा १९८५ देखि २०१४ सम्मको ३० वर्षको अवधिमा वार्षिक मनसुन, मनसुन पूर्व (noosnoM-erP), र मनसुन पश्चात (noosnoM-tsoP) वर्षाको प्रवृत्ति देखाइएको छ। वार्षिक वर्षाको मात्रा क्रमिक रूपमा घटिरहेको देखाउँछ। यो घट्दो प्रवृत्ति लामो समयसम्म जारी रहँदा समग्र जलचक्र र पानीको स्रोत व्यवस्थापनमा गम्भीर प्रभाव पार्न सक्छ। वर्षा घटे पनि वार्षिक वर्षाको उतारचढाव भने उच्च देखिन्छ, जसले कुनै वर्ष अत्यधिक वर्षा र कुनै वर्ष न्यून वर्षाको अवस्था निम्त्याउँछ। मनसुन (noosnoM) अवधिमा हुने वर्षा पनि घट्दो क्रममा देखिन्छ। नेपाल जस्तो कृषि आधारित देशमा मनसुन वर्षाको महत्त्व उच्च हुन्छ। यस प्रकारको कमीले किसानहरूको उत्पादनमा ठूलो असर पर्न सक्छ, जसले खाद्यान्न आपूर्ति प्रणालीमा चुनौती खडा गर्न सक्छ। मनसुन पूर्व (noosnoM-erP) अवधिमा हुने वर्षा पनि केही कमी हुँदै गएको देखिन्छ। प्री-मनसुन वर्षा कृषि उत्पादनका लागि माटो भिजाउन र बालीको पूर्व तयारी गर्न महत्त्वपूर्ण हुन्छ। यस अवधिमा वर्षाको कमीले कृषि उत्पादनमा असर गर्न सक्छ। मनसुन पश्चात (noosnoM-tsoP) वर्षाको स्तर भने तुलनात्मक रूपमा स्थिरजस्तै देखिन्छ। यस अवधिमा धेरै ठूलो परिवर्तन नदेखिए पनि, समग्र प्रवृत्तिले जलवायु प्रणालीमा दीर्घकालीन असर हुने संकेत दिन्छ। त्यसर्थ, वार्षिक र मनसुन अवधिका वर्षामा कमी भइरहेको छ, जसले जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई स्पष्ट रूपमा उजागर गर्दछ। वर्षा प्रणालीमा यस्तो परिवर्तनले कृषि, पानीको स्रोत व्यवस्थापन, र समग्र वातावरणीय प्रणालीमा दीर्घकालीन प्रभाव पार्न सक्छ। यसले दिगो वातावरणीय व्यवस्थापन र जलवायु अनुकूलन रणनीतिहरूको आवश्यकता औल्याउँछ।

३.३ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

यस नौकुण्ड गाउँपालिकामा विगतमा भएका प्रकोप, यसको क्षेत्र र असर तथा समयक्रम अनुसार प्रकोपको प्रकृतिको बारेमा ऐतिहासिक घटनाक्रम समयरेखाले उपलब्ध गराउँछ जसको सहयोगले विपद् तथा जोखिको प्रकृति पहिचान गरी अनुकूलन योजना निर्माण र लगानी तय गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ ।

तालिका ८ : नौकुण्ड गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविश्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरु	समुदायको प्रयास
बर्षा, बाढि	हरेकबर्ष	हरेक वर्ष	वडा नं. ४, फलाखु खोला	पक्युखोला देखि सानोखोला दोभान सम्म अन्दाजी १ सय रोपनी आवादी जग्गा कटान गरेको छ भने १ सय रोपनी सम्ममा ढुंगा थुपारेको छ ।		स्थानीयहको प्रयासले २ रोपनी पुनप्रयोगमा ल्याएको ।
बर्षा, बाढि	२०४२	हरेकबर्ष	वडा नं.३, फलाखुखोला	स्थानीयहरुको अन्दाजी ५० रोपनी आवादी जग्गा र १० रोपनी वनक्षेत्र पुर्णक्षति ।		स्थानीयहरुको प्रयासमा २ सय रोपनी पुनप्रयोग मा ल्याएको ।
बर्षा, बाढि	२०६८	हरेकबर्ष	वडा नं.३, पुडुखोला	वडा नं.३, पुडुखोला को बाढिले साँगाचौर मा स्थानीयहरुको १६ रोपनी आवादी जग्गा पुर्णक्षति । १ वटा पानीघट्ट क्षति । बाढिको कारण अन्दाजी १ सय ५० मिटर लामो दुरीको पहिरो गएको । मैफोखोला देखि सागाचौर सम्म ६ सय रोपनी खेतीयोग्य आवादी जग्गा क्षति ।		स्थानीयहरुको प्रयासमा २ सय रोपनी पुनप्रयोग मा ल्याएको ।
पहिरो	२०७२ श्रावण	हरेक वर्ष	वडा नं.१, फलाखुखोला पहिरो र छेवारखोला पहिरो	फलाखुखोला पहिरोले स्थानीय को अन्दाजी ५० रोपनी आवादी जग्गा र १० रोपनी वनक्षेत्र क्षति भएको । छेवारखोला पहिरोले स्थानीय को अन्दाजी ५ रोपनी आवादी जग्गा र १६ रोपनी वनक्षेत्र क्षति भएको ।	छेवार वस्ती उच्च जोखिम मा रहेको ।	

प्रकोप	साल र महिना	वारम्बारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
पहिरो	२०७२ भाद्र	हरेक वर्ष	वडा नं.१, साङ्गील वस्ती पहिरो	स्थानीय को आवादी र वनक्षेत्र गरि अन्दाजी ३ सय रोपनी क्षति गरेको	साङ्गील वस्ती का ३४ घरधुरी लाडवु नयावस्तीमा स्थानान्तर भएको ।	
पहिरो	२०५२	हरेक वर्ष	वडा नं.२, ब्रागेखोला पहिरो	२०५२ सालदेखि बढदो क्रममा रहेको । स्थानीय यासाँगाउ को छेउमा ३ सय मिटर जमिन फाटेको र सो भुभाग अन्दाजी २ मिटर तलतिर भासिएको । अन्दाजी १ सय २५ रोपनी वनक्षेत्र क्षति भएको ।	यासाँ गाउका ३० घरधुरी उच्चजोखिममा रहेको ।	
पहिरो	२०७२	हरेक वर्ष	वडा नं.२, गोच्याङखोला	स्थानीयहरूको अन्दाजी २५ रोपनी आवादी क्षेत्र र ७ रोपनी वनक्षेत्र क्षति भएको । छादुडाडा मा २५ मिटर चिरा परेको ।		
पहिरो	२०७२	हरेक वर्ष	वडा नं.२, बोन्द्रो खोला पहिरो	२०७२ सालदेखि बढदो क्रममा रहेको । स्थानीय छिरिङ चेडा को १ घर र स्थानीयहरूका ६ वटा पानीघट्ट, १ वटा ट्रष्ट त्रिज पुर्णक्षति गरेको ।	बच्चगाउँ का २६ घरधुरी उच्चजोखिम मा रहेको ।	
पहिरो	२०४२	२०७२ हरेक वर्ष	वडा नं.३, नक्कली खोला पहिरो	वनक्षेत्र अन्दाजी ९ सय रोपनी क्षति भएको । २०७२ सालदेखि बढदो क्रममा रहेको । २०५६ श्रावणमा स्थानीय पदम पौडेलको श्रीमती र १ भैसी मरेका ।		स्थानीयहरूले परम्परागत दाहसस्कार गरेको ।
पहिरो	२०४२	२०७२ हरेक वर्ष	वडा नं.३, नकुरपाखा पहिरो	स्थानीयहरूको आवादीक्षेत्र अन्दाजी ३ सय रोपनी र अन्दाजी ६० रोपनी वनक्षेत्र क्षति भएको । झो मेहन्दो घलेको १० बाखा, स्थानीयहरूका ४ वटा पानीघट्ट, गोरेटो बाटो पुर्ण पति भएको ।		

प्रकोप	साल र महिना	वारम्बारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
				पहिरो बढदै गएको र पारच्याङ गाउँ उच्चजोखिम मा रहेका ।		
पहिरो	२०४२	२०७२ हरेक वर्ष	वडा नं.३, कामीटोल पहिरो	अन्दाजी ५० मिटर तलतिर भासिएको । १३ घरधुरी उच्च जोखिम मा रहेको ।	स्थानीय २ घरधुरी नजिकै स्थानान्तर भएको ।	सिएसआरसि, रेडक्रस को सहयोगमा जस्तापाता, भाडाकुडा र लत्ताकपडा सहयोग
पहिरो	२०७२ श्रावण	२०७२, २०८१ हरेक वर्ष	वडा नं. ४, काचेत पहिरो	अन्दाजी १५ रोपनी आवादी जग्गा र १५ रोपनी वनक्षेत्र क्षति भएको । काचेत गाउँ का ९ घरधुरी उच्चजोखिममा रहेको ।		काचेतगाउँ का ९ घरधुरीहरूलाई स्थानान्तर गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
पहिरो	२०७२ श्रावण	हरेक वर्ष	वडा नं. ४, दनुस्वाँरा	अन्दाजी ११ रोपनी आवादी जग्गा क्षति भएको । दनुस्वाँरा वस्तीका १० घरधुरी उच्चजोखिममा रहेको ।		वडा कार्यालयबाट तारजालि निर्माण सहयोग गरेको ।
पहिरो	२०१७	हरेक वर्ष	वडा नं. ५, घट्टेखोला खाल्चेत पहिरो	अन्दाजी ३ सय रोपनी आवादी र वन क्षेत्र क्षति भएको २०७७ भाद्र मा जित बहादुर थिङ को मृत्यु । २०७६ भदौ १७ गते कृष्ण बहादुरथिङ को मृत्यु । २०७८ भाद्र महिनामा बाहिरी जिल्लाका ४ जनाको मृत्यु भएको । २०८१ श्रावण २४ गते लक्ष्मण घलेको मृत्यु ।		मृतक हरुको परम्परागत दाहसस्कार गरेको ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
				३० देखि ३५ घरधुरी स्थानान्तर भैसकेको ।		
पहिरो	२०७२	हरेक वर्ष	वडा नं. ५, भोर्लेडाडा पहिरो	अन्दाजी २४ रोपनी आवादी र ५ रोपनी वन क्षेत्र क्षति भएको । स्थानीय गोरेटो बाटो पुर्णक्षति भएको ।		
पहिरो	२०५२	हरेक वर्ष	वडा नं. ६, गोलालुङ पहिरो	स्थानीयहरूको अन्दाजी २ सय रोपनी आवादी र १० रोपनी वन क्षेत्र क्षति भएको । २०५७ श्रावण १६ गते ६ जना बेपत्ता, ४ जनाको शव उद्धार, १ जना घाईते । ५ घर पुर्णक्षति । १५ वटा चौपायाहरू मरेको ।	स्थानीय घुम्र गाउका ४० घरधुरी छिमेकी गाउँमा स्थानान्तर गरेको ।	रेडक्रस बाट भाडाकुडा सहयोग ।
हावाहुरी	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	सबै समुदाय मा	स्थानीय स्तरका गरिव तथा दलित घरधुरी का घर का छानाहरू क्षति हुने गरेको ।		स्थानीयहरूले स्वतस्फुर्त आआफ्नो घर,गोठहरू मर्मत सम्भार गर्नेगरेको
असिना	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	सबै समुदाय मा	स्थानीय स्तरमा कोदो, गहुँ, मकै आलु, क्षति हुने गरेको ।		
चट्याँड	२०८१ भाद्र		वडा नं.१, लाडवु को बिजुली ढुंगा	स्थानीय महेश घलेको १ भैसी मरेको ।	स्थानीयहरू त्रसित हुनुका साथै बालबालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	मरेको चौपायालाई खाडल खनेर गाडेको ।
चट्याँड	२०७५	हरेक वर्ष	वडा नं.२, कल्लाखर्क	स्थानीयहरूका २० वटा गाई, १ वटा कुकुर, २५ वटा	स्थानीयहरू त्रसित	छिरिड को हालको

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
				बाखा, १५ वटा चौरीगाई मरेका गोठाला छिरिड कमिस्या बेहोस भएको । २०७९ सालमा थुरुडथोक्रा मा २२ वटा भेडा मरेको ।	हुनुका साथै बालवालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	अवस्था सामान्य रहेको । थुरुडथोक्रा को क्षति लाई गाउँपालिकाले २५ हजार नगद राहत दिएको ।
चट्याङ	२०४५	हरेक वर्ष	वडा नं.३, छापडाडा, नौडाडा	स्थानीय देसि बहादुर मोक्तान को ७ वटा चौपायहरू मरेका ।	स्थानीयहरू त्रसित हुनुका साथै बालवालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	मृतक चौपायहरू लाई खाडल खनेर जमिनमुनी गाडेको ।
चट्याङ	२०७४	हरेक वर्ष	वडा नं.४, समरथली, दनुस्वाँरा, भन्ज्याडडाडा	२०७४ दनुस्वाँरा कामी सिङ पाख्रिन को १ गोरु, बुद्धि बहादुर पाख्रिन को १ राँगा मरेको । २०८१ श्रावणमा समरथली वडा कार्यालयको बिद्युत मिटरबक्स क्षति भएको । भन्ज्याडडाडा विनमाया पाख्रिन को १ भैसी मरेको । प्रेम सिङ सेन्तान को सोलार वाईरिड पुर्ण क्षति भएको	स्थानीयहरू त्रसित हुनुका साथै बालवालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	मृतक चौपायहरू लाई खाडल खनेर जमिनमुनी गाडेको ।
चट्याङ	२०६५	हरेक वर्ष	वडा नं.६, वेताड र लावुड	२०६५ साल वेताड मा १ जना स्थानीय र २ भैसी मरेको । २०७५ श्रावण लावुड मा ७ वटा चौरी मरेको ।	स्थानीयहरू त्रसित हुनुका साथै बालवालिकाहरूमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।	मृतक चौपायहरू लाई खाडल खनेर जमिनमुनी गाडेको

प्रकोप	साल र महिना	वारम्बारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
वन्यजन्तु आतंक	परापूर्वकाल देखि	हरेकवर्ष	सबै समुदाय	स्थानीयहरूको गोठ, अन्नवाली क्षति हुने गरेको । २०७८ जेठ मा भालुको आक्रमण ले कर्मी घले र असोज महिना मा लघु छिरिङ घाईते । भालु ले कोदो, धान, मकै, बाघले बाखा, भेडा, कुकुर गाई । बनेल र दुम्सी ले आलु, प्याज । मृग ले आलु, मकै । स्यालले कुखुरा, मकै । बादरले मकै र घरभित्र को खाद्यान्नहरू क्षति गर्ने गरेको ।		घाईते हरुको उपचारमा लाडटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज ले सहयोग गरेको । हाल घाईतेको अवस्था सामान्य
वन्यजन्तु आतंक	२०७९	हरेकवर्ष	सबै समुदाय	वडा नं.३, भालुको आक्रमण बाट स्थानीय दुप्पा मोक्तान घाईते ।	हाल दुप्पा मोक्तान को अवस्था कमजोर रहेको ।	घाईते उपचारपछि सामान्य अवस्थामा फर्केको ।
वन्यजन्तु आतंक	२०८१ भाद्र	हरेकवर्ष	सबै समुदाय	वडा नं.५, बाघ ले आईतराम सेन्तान को १ बाखा, शेरबहादुर थिङ को १ खसि र १ बाखा मारेको ।		
मानव रोग			सबै वडाका बस्तिस्तर	स्थानीय स्तरमा आँउ, झाडापखाला, निमोनिया, टाईफाइड, रुघाखोकि ले बालबालिका, वृद्धावृद्धि तथा विपन्न घरधुरीका परिवार सदस्यहरू अधिकतम प्रभावित हुने गरेको । २०७५ साल देखि कोरोना को प्रभाव परेको ।	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पेयपदार्थहरूको प्रयोगले सबैमा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्ने । दूषित खाद्य पदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरूको फैलावट बढ्नसक्ने । सुनौला हजार दिनका आमाहरू सुरक्षित पोषण	स्थानीय स्वास्थ्य चौकी र स्थानीय जटिवुटिको प्रयोग गरि उपचार गर्ने गरेका ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
					नपाएर कमजोर हुने, गर्भमै बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता हुने जस्ता समस्याबाट ग्रसित हुनसक्ने । बच्चाहरू कुपोषित सक्नेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नसक्ने । स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुने र खर्च वृद्धि हुनेछ ।	
तुषारो	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	खोला किनारा को वस्तीहरू	वडा न. ५ को फलाखु खोला किनारको वस्तीका आवादी वारिको अन्नवाली, तरकारी नोक्सान हुने गरेको		
पशु रोग	२०७९ फागुण चैत्र	हरेकवर्ष	सबै समुदायहरूमा	गाई, भैसी, बाखा, गोरुमा खोरेत, मुखपाक्ने, चर्चरे, ख्यारख्यारे, रिडने रोग । कुखुरामा आँखा पाक्ने, सेतो र हरियो छेर्ने । वर्षेनी १० देखि १५ वटा चौपायहरू मर्ने गरेको । २०७९ फागुण महिना देखि लम्फी स्किन रोग देखा परेको र स्थानीय स्तरमा गाई, गोरु प्रभावित ।	भविष्यमा पशुमा रोग बढ्दै जाने देखिन्छ, पशुपालनमा मानिसको चाहना हराउन सक्ने, यो सँगसँगै पशु स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, पशु स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुनेछ । स्थानीय जातका पशुहरू लोप हुने सम्भावना ।	प्राविधिकको सहयोग र स्थानीय जडिवुटिको प्रयोग गर्ने गरेको । मरेका भेडा, बाखा, भैसीहरू स्थानीयहरूले जमिनमुनी गाडेका ।

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरू	समुदायको प्रयास
कृषि रोग	२०११,	२०२५, २०२६, २०७७ हरेकवर्ष	सबै समुदाय	सलह किरा ले अन्नवाली, बोटविरुवा नष्ट गरेको । गहुँमा ढुसी, सिन्दुरे, कालिपोके, डरुवा । मकैमा गुवे, कालिपोके, खुम्ले, रातो कमिला, ढुसी । कोदोमा खुम्ले र गभारो, वालामरुवा । धानमा डढुवा, बेरुवा, गुवे । आलुमा रातो कमिला, डरुवा, खुम्ले । सिमिमा पोका र रातो कमिला । २०११, २०२५, २०२६, २०७७ सालमा सलह किराले वाली र फलफूल नष्ट गरेको ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरू बढ्दै जाने, रासायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपूर्ति बढ्ने, कृषियोग्य जमिनहरू घडेरीमा परिणत हुने र सहरको विकास हुने	केहि घरधुरीले कृषि प्राविधिकको सल्लाह लिने गरेको, आधुनिक तथा व्यवसायिक तरकारी खेती तर्फ उन्मुख भएको । अधिकतम बिषादीको प्रयोग हुने गरेको ।
हिमपात	२०१९,	२०४२, २०५२, २०६५ २०७२	वडा न.१, २ र ६ नम्बर वडाहरू का माथिल्लो बस्तीहरू	बेमौसमी हिमपातले मानवीय जनजीवन मा असहजता भएको । स्थानीय गोरेटोबाटो अवरुद्ध भएको । वडा न.१, २ र ६ नम्बर वडाहरू बढी प्रभावित हुने गरेको ।	जिविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर, भोकमरी हुने सम्भावना	सामाजिक सहयोग आदानप्रदान

३.४ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण

तालिका ८ को प्रभाव र असरलाई पुनः समुदायमा छलफल गरी तालिका ९ मा विस्तृत विश्लेषण गरिएकोछ । समग्र गाउँपालिकामा रहेको प्रकोपको प्रभाव, प्रकोपको प्रभावित क्षेत्रहरू विश्लेषण गर्नुका साथै भविष्यमा प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रकोपले पार्न सक्ने जोखिमको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर, प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रभाव पार्न सक्ने जोखिमहरूको स्तर लाई १ देखी ४ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो । तालिका ९ प्रकोपको अवस्था तथा जोखिमहरूको विश्लेषण

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरू	असरको गम्भीरता	प्रकोप हुनसक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	जम्मा अंकभार
बाढी, पहिरो	चौपायाको क्षति हुनु, खेती योग्य जमिन कटान, डुवान तथा पटान हुनु	३	३	३	२७
	झोलुङ्गे र कोठेपुल क्षति हुनु	२		२	१२
	मानवीय क्षति	३		३	२७
	यातायात तथा आवातजावातमा अवरुद्ध	२		३	१८
सुख्खा खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु	३	२	३	१८
	पानीका मुहान सुक्नु	२		२	८
	पुर्नउत्पादनमा कमी	२		२	८
	खाद्यान्न अभाव तथा भोकमरी हुनु	२		२	८
आगलागी	मानव रोग, पशुरोग र कृषिमा रोग तथा	२	२	२	८
	महामारी बढनु ।	२		२	८
	वोटविरुवा नष्ट हुनु	२		३	१८
	महत्वपूर्ण जटिवुडि नष्ट हुनु तथा लोप हुनु	३		३	१८
	वन विनास हुनु	३		३	१८
	भु.क्षय हुनु	३		३	१८
	पहिरो आउनु	३		३	१८
वन्यजन्तुहरूको बासस्थान नास हुनु	१	१	२		
असिना	अग्ला पहाडहरू बाट ढुंगा खस्नु	३	१	३	९
	अन्नवाली, तरकारीखेती र फलफूल नष्ट हुनु	३		३	९
	अन्नपातको अभाव हुनु	२		२	४
	स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	२		२	४
कृषिमा रोग	वन्यजन्तुहरूको बासस्थान नास हुनु	२	२	२	८
	जीविकोपार्जनमा समस्या हुनु	२		२	८
	अन्नको अभाव हुनु	१		१	२
	स्थानीय तथा रैथाने वीउविजन लोप हुनु	२		२	६
पशु रोग	भोकमरी सृजना हुनु	१	१	१	१
	छ्याउटे तथा रोगी पशुहरूको जन्मिनु	२		२	४
चट्यांग	स्थानीय तथा रैथाने जातका पशुहरू लोप हुनु	२	१	२	४
	मनोवैज्ञानिक असर हुनु	१		१	१

	भौतिक संरचनाको क्षति हुनु	१		१	१
	चौपायाहरुको क्षति हुनु	३		३	९
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय क्षति हुनु	३	१	३	९
	मानवीय क्षति हुनु	२		२	४
	त्राहिनाहि बस्नु	२		२	४
	घरपालुवा चौपाय र कुखुराहरु नोक्सान हुनु	१		१	१
	स्वतन्त्रपूर्वक हिडडुल गर्न कठिन हुनु	२		२	४
हावाहुरी	अन्नवाली, तरकारी खेती र फलफूल खेती नष्ट हुनु	२	१	२	४
	स्थानीय समुदायका घरका छानाहरु क्षति हुनु	१		१	१
	बिद्यालयका छाना क्षति हुनु	१		१	१
	रुखहरु ढलेर बाटो अवरुद्ध हुनु	१		१	१
मानव रोग	मानीस अस्वस्थ हुनु	१	१	१	१
	खर्च बढनु, जीविकोपार्जमा समस्या हुनु	१		१	१
हिमपात	अन्नवाली र तरकारी खेती क्षति हुनु	१	१	१	१
	आवत जावत तथा हिडडुल अवरुद्ध हुनु	१		१	१
तुषारो	अन्नवाली र तरकारी खेती क्षति हुनु	१	१	१	१
	आवत जावत तथा हिडडुल अवरुद्ध हुनु	१		१	१

माथि उल्लेखित प्रकोपको अवस्था र अनुकूलनका प्रयासको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा कमजोर भुवनोट, भौगोलिक विकटता र अनियमित वर्षाको कारण भेरी तथा कर्णाली नदी, स्थानीय खहरेखोलाहरुले गर्दा धनजन र सामाजिक, भौतिक संरचनाहरुलाई क्षति गर्ने गरेकोले अन्य प्रकोपहरुको तुलनामा बाढी, पहिरो, खडेरी, आगलागी र असिनाले मानवीय जिवनयापनमा अधिकतम असर पारेको देखिन्छ तसर्थ स्थानीय तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग र समन्वयमा अनुकूलनका कृयाकलापहरु तत्काल कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिका र वडा तथा स्थानीय समुदायले प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३.५ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान

प्रकोपले सिर्जना गरेका असरहरु विश्लेषण गरी उमेर समूह, लिंग, सामाजिक स्तर, वर्ग र जातजाती अनुसार पर्ने र पारेको प्रभावहरुमा छलफल गरियो । प्रकोपका असरहरुले समुदायका वर्ग, जातजातिमा केकस्ता प्रभाव पारेका छन् र ति प्रभावहरु कुन समूहमा बढि असर गर्दछन् भन्ने सवालहरुमा छलफल गरि सबै भन्दा उच्च असर पर्ने लाई ३, मध्यमलाई २ र न्यून असर गर्नेलाई १ अंक दिएको थियो ।

तालिका १०, संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरुको पहिचान

प्रकोप	प्रकोपको असरहरु	संकटासन्नता वर्ग													
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपंग भएका	व्यक्ति	एकल	महिला	दलित
बाढी	आवतजावतमा अवरुद्ध, मानवीय क्षति, उत्पादनशील	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१

प्रकोप	प्रकोपको असरहरू	संकतासन्नता वर्ग														
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति			
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका	व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
	जग्गा क्षति, घर र खेतीयोग्य जग्गा क्षति ।															
पहिरो	आवतजावतमा अवरुद्ध, उत्पादनशील जग्गा क्षति, घर र खेतीयोग्य जग्गा क्षति, सामाजिक संरचना क्षति ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	
सुख्खा खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी सृजना हुनु, पानीका मुहान सुक्नु, वन पैदावार सुक्नु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	
आगला गी	वन्यजन्तुको वासस्थान नाश हुनु । महत्वपूर्ण तथा लोपोन्मुख जडिवुटि नाश हुनु । पानीका मुहान सुक्नु । वन पैदावारको पुनउत्पादनमा कमी हुँदै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	
असिना	वन्यजन्तुको वासस्थान नाश हुनु । फलफूल, अन्नवाली, तरकारी खेती नष्ट हुनु । पशुपालनको चरिचरणमा अवरोध हुनु । घरका छाना भत्किनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	
कृषि रोग	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी पर्नु । स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	
पशु रोग	पशुधनको क्षति हुनु । आम्दानीको स्रोत घट्टै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	
चट्यांग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	

प्रकोप	प्रकोपको असरहरू	संकटासन्नता वर्ग															
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जाति				
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांग भएका	व्यक्ति	एकल	महिला	दलित	जनजाति	बा.क्षे।ठ.
	मानसिक त्रास बढ्दै जानु ।																
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय र कुखुरा, पशुचौपाहरु क्षति हुनु । मानसिक त्रास बढ्दै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१		
मानव रोग	बर्षेनी आँउ, पखाला, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आउनु । महिलाहरूको पाठेघर सम्बन्धिको समस्या बढ्दै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१		
हिउ, तुषारो	अन्नवाली र तरकारी खेती नष्ट हुनु आवतजावतमा समस्या हुनु, पशुपालनमा समस्या हुनु, जीविकोपार्जनमा समस्या हुनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१		
हावाहुरी	घर, गोठको छाना क्षति हुनु, विद्यालयको छाना क्षति	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१		

माथि उल्लेखित संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समूहहरूको तालिकाबाट यो स्पष्ट हुन्छ की स्थानीय स्तरमा देखापरेका तथा महसुश गरेका विभिन्न खालका प्रकोपहरूले स्थानीय स्तरका बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, विपन्न, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र दलित समुदायहरूलाई अधिकतम असर पार्ने गरेको देखिन्छ । यस्ता प्रकोपको असर उमेर समूहमा बालबालिका र वृद्धवृद्धाहरूमा उच्च, त्यस्तै लिंगको आधारमा महिलामा उच्च, वर्गको आधारमा विपन्नमा उच्च, सामाजिक स्तरको आधारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिमा उच्च र जातजातीको आधारमा दलितमा उच्च रहेको छ । गाउँपालिकाका वडा तथा समुदायमा देखापरेका सबैखालका प्रकोपहरूले स्थानीय जनजीवन, जीविकोपार्जनलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

३.६ वडाको जोडागत जोखिम स्तरीकरण

यस नौकुण्ड गाउँपालिकाका हरेक वडाहरूमा प्राकृतिक तथा गैह्रप्राकृतिक रूपले सिर्जित प्रकोपहरूले सङ्कटासन्न वर्ग तथा समुदायहरूलाई पारेको असर पहिचान गरी विश्लेषण गर्दा मुख्यतया आर्थिक रूपले विपन्न, सामाजिक रूपमा पिछडिएका समुदायहरू र बालबालिकाहरू बढी सङ्कटासन्न रहेको पाईएको छ । यस क्रममा सङ्कटासन्नतायुक्त र सुरक्षित स्थान, भौगोलिक, सामाजिक संरचना, प्रकोपका घटनाबाट विगतमा भएको क्षतिको आँकलन, विपद् जोखिम व्यवस्थापनका अवसर र चुनौती जस्ता विषयको अध्ययन गरिएको छ । उक्त विधिको नतिजालाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ११ वडाहरुको जोडागत जोखिम स्तरीकरण

वडाहरु	१	२	३	४	५	६
१		१	१	१	१	६
२			२	२	२	६
३				३	३	६
४					४	६
५						६
६						
अंकभार	४	३	२	१	०	५
स्तर	२	३	४	५	६	१

माथि उल्लेखित तालिका अनुसार उच्च जोखिमका वडाहरु क्रमस पहिलो वडा नं.६, दोश्रो वडा नं .१, तेश्रोमा वडा नं .२, चौथोमा वडा नं.३, पाँचौमा वडा नं .४ र छैठौँ मा वडा नं .५ पर्दछन् ।

३.७ प्रकोपको स्तरीकरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाक्रम तथा प्रकोप नक्शाडकनबाट पहिचान गरिएका नौकुण्ड गाउँपालिका अन्तर्गतका ६ वटा वडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरु मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी स्तरीकरण गर्दै विश्लेषण गरिएको थियो । यस नौकुण्ड गाउँपालिका ऐतिहासिक समयरेखा र छलफलको आधारमा देखिएको विभिन्न प्रकारका जलवायुजन्य तथा गैह्र जलवायुजन्य प्रकोपहरुले सबै भन्दा बढी जीविकोपार्जनमा पारेको असर र प्रकोपको वारम्बारता साथै त्यसको असरको लेखाजोखा गरी जोखिम तथा प्रकोपको विश्लेषण जोडा विधीको प्रयोग गरी प्रकोप स्तरिकरण गरिएको छ ।

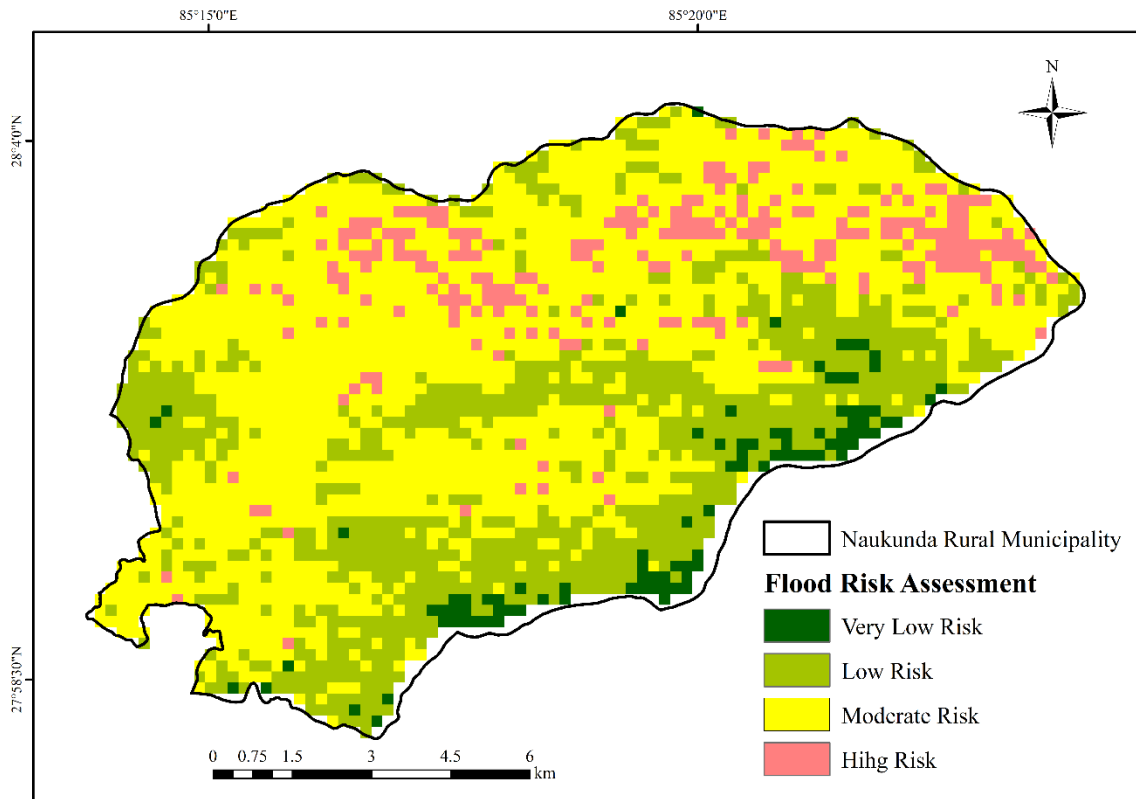
तालिका १२ प्रकोप स्तरीकरण

प्रकोप	आगलागि	पहिरो	खडेरी	बर्षा, बाढि	मानव रोग	पशु रोग	कृषि रोग	वन्यजन्तु आतंक	हावाहुरी	चट्यांग	हिमपात	असिना	तुषारो
आगलागि		पहिरो	आगलागि	बर्षा, बाढि	आगलागि	पशु रोग	कृषि रोग	आगलागि	आगलागि	आगलागि	आगलागि	आगलागि	आगलागि
पहिरो			पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
खडेरी				बर्षा, बाढि	खडेरी	पशु रोग	कृषि रोग	वन्यजन्तु आतंक	हावाहुरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी
बर्षा, बाढि					बर्षा, बाढि	पशु रोग	कृषि रोग	बर्षा, बाढि	बर्षा, बाढि	बर्षा, बाढि	बर्षा, बाढि	बर्षा, बाढि	बर्षा, बाढि
मानव रोग						पशु रोग	कृषि रोग	वन्यजन्तु आतंक	हावाहुरी	मानव रोग	मानव रोग	असिना	तुषारो
पशु रोग							पशु रोग	पशु रोग	पशु रोग	पशु रोग	पशु रोग	पशु रोग	पशु रोग
कृषि रोग								कृषि रोग	कृषि रोग	कृषि रोग	कृषि रोग	कृषि रोग	कृषि रोग
वन्यजन्तु आतंक									वन्यजन्तु आतंक	वन्यजन्तु आतंक	वन्यजन्तु आतंक	वन्यजन्तु आतंक	वन्यजन्तु आतंक
हावाहुरी										हावाहुरी	हावाहुरी	हावाहुरी	हावाहुरी
चट्यांग											हिमपात	असिना	तुषारो

हिमपात												असिना	तुषारो
असिना													असिना
तुषारो													
अंकभार	८	१२	५	९	२	११	१०	७	६	०	१	४	३
स्तर	५	१	८	४	११	२	३	६	७	१३	१२	९	१०

समुदाय र गाउँपालिका स्तरीय कार्यक्रममा भएको व्यापक सहभागितामूलक छलफलबाट माथि उल्लेखित तालिका अनुसार यस नौकुण्ड गाउँपालिकामा मुख्य गरी क्रमश पहिरो, पशु रोग, कृषिमा रोग, वर्षाबाढि, आगलागि, वन्यजन्तु आतंक, हावाहुरी, खडेरी, असिना, तुषारो, मानवरोग, हिमपात र चट्याङ को प्रभाव देखिन्छ । नौकुण्ड गाउँपालिकाको कमजोर भुवनावट, अग्ला पहाड, भिरालो बस्ती, भौगोलिक विकटता रहेको र अनियमित वर्षाका कारण पहिरो र बाढीले वर्षेनी खेतीयोग्य जग्गा जमिन र मानवीय क्षति का साथै आवतजावत मा अवरोध हुने गरेको पाईन्छ । मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती र अन्नवालीलाई सुख्खा खडेरी र वन्यजन्तुले अधिकतम असर गर्ने गरेको छ ।

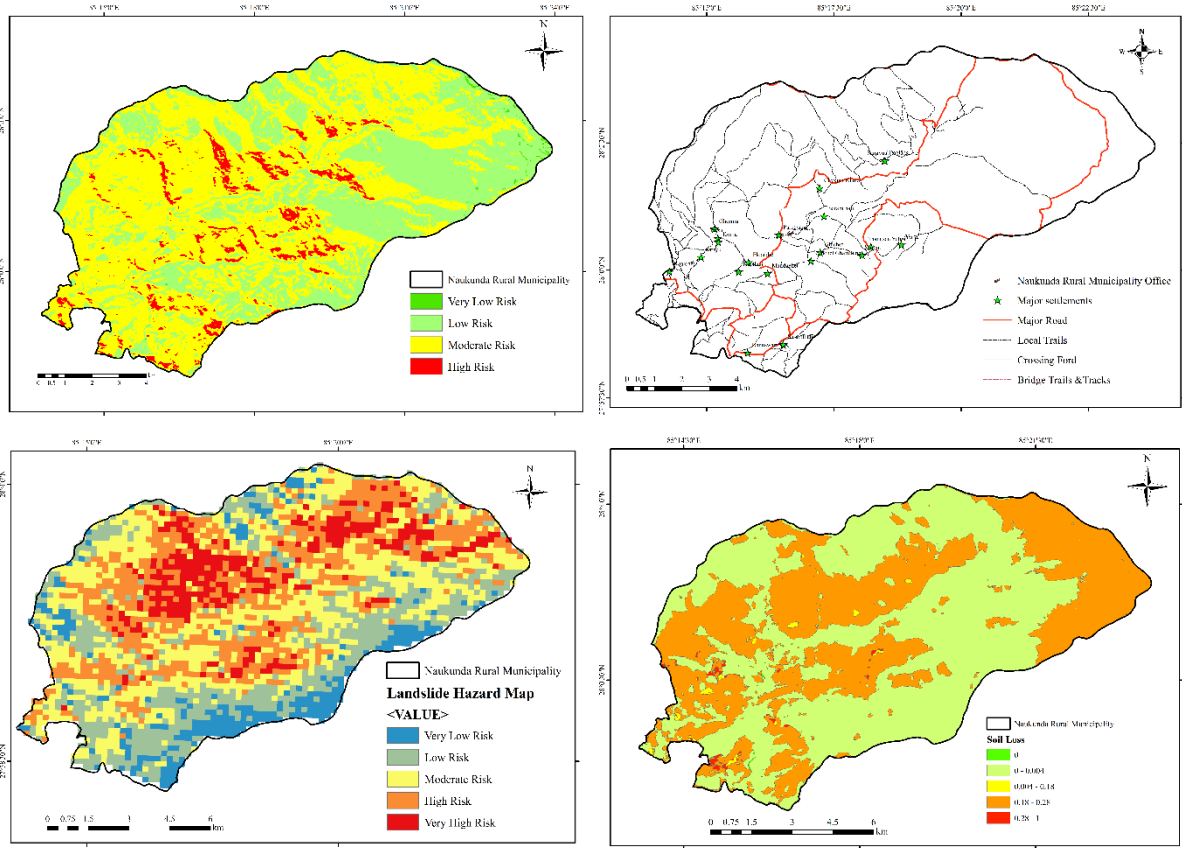
३.८ स्रोतहरूको विवरण तथा जोखिमको अवस्था

चित्र ११ बाढी जोखिम नक्सा

माथि उल्लेखित मौसमी पात्रो, ऐतिहासिक घटनाक्रमको समय रेखा विश्लेषणको माध्यमबाट एकिन गरिएका प्रमुख प्रकोपहरूले प्रभावित पारेका क्षेत्रलाई नौकुण्ड गाउँपालिकाको नक्सामा चित्रित गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाले तयार गरिएको तल उल्लेखित नक्सामा बाढी र पहिरोको दोहोरिन सक्ने स्थान र प्रभावित हुनसक्ने बस्ती तथा समुदाय देखाइएको छ । यस विधिको प्रयोगबाट नौकुण्ड गाउँपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरू, ती प्रकोपहरूबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोपबाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न समुदायहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । सुख्खा, पहिरो र बाढीको प्यारामीटर राखी Sentinel-2

Setelite data को आधारमा माथिको समग्र जोखिम नक्शा तयार गरिएकोछ । प्रकोपहरुले सम्मुखता, सम्वेदनशीलता तथा अनुकूलन क्षमताका सुचकहरुलाई सामान्यीकरण गरी संकटासन्नता तथा जोखिम (VRA) नक्शा तयार पारिएकोछ ।

चित्र १२ VRA नक्शा: आगलागी, बाढी, पहरु, स्रोत: USGS, Sentinel2, Landsat9

सङ्कटासन्नता तथा क्षमताको अवस्था विश्लेषण ः

लाडटाडक्षेत्र संरक्षण सरोकार समाजले तयार गरेको संकटासन्नता जोखिम विश्लेषण प्रतिवेदनको आधारमा नौकुण्ड गाउँपालिकाको जोखिम तथा क्षमता अवस्था निम्नानुसार रहेको छ ।

प्रकोप	वडा नं. १, २ र ४ मा उच्चस्तरीय प्रकोप रहेकाछन्
जोखिम	वडा नं. २, ४, ५ र ६ मा उच्च जोखिममा रहेकाछन्
सङ्कटासन्नता	वडा नं. १, २, ३ र ६ मा मध्यमस्तरीय संकटासन्नता रहेकाछन्
सम्मुखता	वडा नं. १, २, ३, ४ र ५ मा धेरै सम्मुखता रहेका छन्
बहुप्रकोपीय जोखिम	वडा नं. १ र ६ सबैभन्दा बढी र वडा नं. ३ सबैभन्दा कम बहुप्रकोपीय जोखिम
संवेदनशीलता	वडा नं. १, २, ३, ४ र ५ धेरै संवेदनशीलता
अनुकूलन क्षमता	वडा नं. ३, ४ र ५ सबैभन्दा कमजोर क्षमता भएका र वडा नं. १, २ र ६ कमजोर क्षमता भएका वडाहरु हुन् । यसको अर्थ यहाँ सिमित स्रोतहरुमा मात्र पहुँच, कमजोर भौतिक पूर्वाधार रहेको छ ।

३.९ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो

स्थानीय मौसम र मौसमी अवस्था, वाली तथा प्रकोपमा आएको परिवर्तनबारे जानकारी हासिल गर्न परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । समुदायको ज्येष्ठ नागरीक, बुद्धिजीविसंगको छलफलबाट भएको जलवायु सम्बन्धि जानकारी विवरणका आधारमा तापक्रम, वर्षाको स्वरूप, बिरुवाको व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप आदिमा आधारित यो पात्रो तयार गरिएको थियो । मौसमी पात्रो सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न विगतको करिब ३० वर्ष पहिले र हालकोबारे तुलनात्मक अध्ययन गरी प्रकोप, तापक्रम, वाली आदि हुने समयमा परिवर्तन आएको वा नआएको प्रस्ट समुदायमा देखिएको थियो । नौकुण्ड गाउँपालिकामा तयार पारिएको परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १३ परिवर्तित प्रकोप, वाली तथा मौसमी पात्रो

सम्मुखता का क्षेत्र क्षेत्र	सूचकहर	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन
तापक्रम	गर्मीका दिन	पहिले	१	२	४	४	३								गर्मीको समय उस्तै रहेता पनि अत्याधिक गर्मी १ महिना बढेका
		अहिले	२	४	४	४	३								१
	जाडोका दिन	पहिले						१	२	३	४	४	३	१	जाडोका दिन २ महिनाले घटेको साथै अत्यधिक जाडो हुने समय पनि १ महिनाले घटेको
		अहिले							१	२	४	४	१		
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मौसमी वर्षा	पहिले		१	४	४	१								वर्षा १ महिनाले घटेको र १ महिनाले पछाडी सरेको
		अहिले			१	२	२	१							
	हिउँदे वर्षा	पहिले													पहिले हिउँदमा वर्षा नहुने तर हिउँ पर्न कमि भै वर्षा हुने गरेको
		अहिले									१	१	१		
प्रकोप को स्वरूप	हिमपात	पहिले							१	१	४	४	४	१	अहिले हिउँ कम पर्न थालेको र हिउँ पर्ने समय २ महिनाले कमि आयको
		अहिले									३	३	१	१	
	तुसारा	पहिले						१	२	२					पहिले भन्दा अहिलेको समय १ महिनाले घटेको
		अहिले	३						१	१					

सम्मुखता क्षेत्र	का क्षेत्र	सूचकहर	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन
	खडेरीको घटना	पहिले														पहिले खडेरी को प्रभाव भन्दा अहिले बढ्दो
		अहिले	३	४									१	२		
	बाढी र पहिरोको घटना	पहिले			१	१										वर्षा हुने समयको परिवर्तन सँगै बाढी पहिरोको घटनाक्रम पनि पछि सरेको
		अहिले				३	४									
जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरु	गाहु छर्ने र भित्र्याउने समय	पहिले		४						४						पहिले जेष्ठमा फाफर छर्ने र कार्तिकमा भित्र्याउने गरेकोमा हाल असारमा छर्ने र असोजमा भित्र्याउने गरेको
		अहिले			४				४							
	जौ छर्ने र भित्र्याउने समय	पहिले		४							४					जौ पहिले मंसिरमा छर्ने जेष्ठमा भित्र्याइन्थ्यो भने हाल कार्तिक मंसिर तिर छर्ने जेष्ठमा भित्र्याउने गरेको
		अहिले		४						४	३					
भौतिक जानकारी	पानीको मूलफुटने	पहिले		१	२	३										पहिले हिउँ प्रशस्त मात्रामा पर्ने भएकोले हिउँदे मुलहरु चैत्र र वैशाखमा फुटने र वखे मुलहरु असार र श्रावणमा फुट्ने गरेकोमा हाल हिउ कमपर्ने कारण हिउँदे मुल नफुट्ने र वखे मुल
		अहिले				३										

सम्मुखता का क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन
															मात्र फुटने गरेको
पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा माथि र अहिले भन्नाले २, ३ वर्ष देखि यताको समय सम्झनु पर्छ															

नोट अति उच्च प्रभाव परेको भए ४, उच्च प्रभाव ३ मध्यम प्रभाव परेको भए २ र न्यून प्रभाव परेको भए १ अंक

जलवायु परिवर्तनका कारण हाल गर्मीका दिनहरू बढेका छन् भने जाडोका दिनहरू घट्ने क्रममा छन् । हिउ कम पर्न थालेको छ जसले गर्दा हिउँदे वर्षा हुने गरेको छ । यस्ता मौसमी परिवर्तनले गर्दा बाढी पहिरोको घटना झन बढ्ने क्रममा छ र यसले पार्ने जोखिम पनि उच्च रहेको छ । वर्षे वर्षा पर्ने समयमा पनि कमी सँगसँगै यसको मात्रा मा पनि कमी आएको छ जसले गर्दा पहिले खडेरीको प्रभाव थिएन भने अहिले यसको प्रभाव उच्च पाइएको छ । यस्ता फेरबदलले गर्दा बाली लगाउने तथा भित्र्याउने समयमा फरक आएको छ र अनिश्चितता रहेको छ

३.१० जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण

प्राथमिकिकरणमा परेका जोखिमहरूलाई एकातर्फ र जीविकोपार्जनका स्रोतहरूलाई अर्कोतर्फ राखी सहभागितामूलक विधिद्वारा प्रत्येक जीविकोपार्जनका स्रोतहरूलाई प्रत्येक प्रकोपले पारेको प्रभावसँग तुलना गरी क्षति पुऱ्याउदैन, थोरै क्षति, केही क्षति र धेरै क्षतिको आधारमा ०, १, २, र ३ अंक क्रमशः प्रदान गरी सोही बमोजिम तलको तालिकामा विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका १४ जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण

क्र स	प्रकोपहरू	बाढी	पहिरो	सुख्खा खडेरी	आगलागी	असिना	कृषि रोग	पशु रोग	चट्यांग	वान्यजन्तु आतंक	कुल अंक
१	प्राकृतिक स्रोतहरू										
१.१	जमीन	२	३	३	३	०	१	१	०	०	१३
१.२	पानीको स्रोत	३	३	३	२	०	२	२	०	०	१५
१.३	वन जङ्गल	३	३	३	३	१	०	०	१	०	१४
१.४	वन्यजन्तु	१	२	३	३	२	१	०	१	०	१३
१.५	जडिबुटी	३	३	३	३	१	०	०	०	०	१३
२	भौतिक स्रोतहरू										
२.१	सडक, बाटो	३	३	१	१	२	०	०	०	०	१०
२.२	खानेपानी	३	३	३	३	१	०	०	०	०	१३
२.३	विद्युत	३	३	३	१	१	०	०	१	०	१२
२.४	सिँचाइ	३	३	३	१	१	०	०	०	०	११
३	आर्थिक सम्पति										
३.१	कृषि	२	२	३	१	२	३	०	०	१	१४
३.२	पशु पालन	१	१	३	२	१	१	२	०	१	१२
३.३	रोजगार	१	१	१	१	०	१	१	०	०	६
३.४	व्यापार तथा उद्यम	१	१	१	१	०	१	१	०	०	६

क्र स	प्रकोपहरू	बाढी	पहिरो	सुख्खा खडेरी	आगलागी	असिना	कृषि रोग	पशु रोग	चट्यांग	वान्यजन्तु आतंक	कुल अंक
	जीविकोपार्जनका स्रोतहरू										
४	सामाजिक स्रोतहरू										
४.१	सामुदायिक भवन	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८
४.२	विद्यालय र स्वास्थ्य चौकी	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८
४.३	आमा समूह, बाल क्लब,	२	२	१	१	१	०	०	१	१	९
५	कृषि समूह										
५.१	मानवीय सम्पत्ती	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८

जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमाथीको प्रभाव विश्लेषण गर्दा सबै भन्दा बढी असर वनमा परेको देखिन्छ र क्रमशः पानीका मुलहरू, मानवीय तथा सिँचाइमा परेको देखियो । जोखिमहरूको विश्लेषण गर्दा बाढी र कटान/पटानले सबै भन्दा बढी असर गरेको देखिन्छ र स्थानीय बसोवास, रहनसहनमा प्रत्यक्ष असर पारेको छ । यसबाट जलवायु परिवर्तनका कारण बाढी, खोला कटान, खोला ढुंगा, माटो थुपर्ने, र खडेरीले सबै स्रोतमा बढि असर पारेको देखिन्छ ।

३.११ जोखिमको रूपरेखा

यस विधिको प्रयोगबाट नौकुण्ड गाउँपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरू, ती प्रकोपहरूबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोपबाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न क्षेत्रहरूको विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १५ : नौकुण्ड गाउँपालिकाको जोखिमको रूपरेखा

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने अनुमान
पहिरो	बर्षे पिच्छे, खेतीयोग्य जमिनको कटान, घर वस्तिहरू विस्थापित, धनजनको साथसाथै खाद्यान्न र पशुपंक्षीको क्षति, विद्यालय, घर आदि जोखिममा	मानवीय क्षति, आर्थिक क्षति, पशु चौपायहरूको मृत्यु, घर तथा वस्ति जोखिममा, वनजंगलको क्षति, विद्यालय जोखिममा, स्थानीय सडकले पहिरोको जोखिम बढेको, बस्ती विस्थापित हुने सम्भावना, अनुकूलनका उपायहरू तत्काल नभएकोले भविष्यमा पहिरोको प्रकोप अझ बढ्न सक्ने ।
पशु रोग	पशुधनको क्षति, आम्दानीको स्रोत घट्टै गएको	पशुहरूमा तथा खेति बालिमा नयाँनयाँ अज्ञात रोग, किराहरू देखा पर्न सक्ने ।
कृषि रोग	कृषिजन्य उत्पादन घटेको, उत्पादन भएको अन्न बचाएर राख्न नसकेको, विषादी प्रयोग गर्नुपर्दा लगानी र खर्च बढेको, विषाधीको प्रयोग गरिएको ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरू बढ्दै जाने, रसायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपूर्ति बढ्ने, ठूलाठूला कृषियोग्य जमिनहरू घडेरीमा परिणत हुने र शहरको विकास हुने ।
बाढी	बर्षे पिच्छे, खेतीयोग्य जमिनको कटान, मानव र पशुपंक्षीको क्षति, गोरेटो बाटो क्षेती, मोटर बाटो जोखिममा	मानवीय क्षति, आर्थिक क्षति, पशु चौपायहरूको मृत्यु, वस्ति जोखिममा, वनजंगलको क्षति, अनुकूलनका उपायहरू तत्काल नभएकोले भविष्यमा पहिरोको प्रकोप अझ बढ्न सक्ने ।
आगलागी	विभिन्न समयको आगलागीले बार्षिक रूपमा उल्लेखनीय घरगोठहरू जलेर क्षति भएको, मानवीय क्षति, चोटपटक लाग्नु वनका साना बिरुवा र किरा फट्याङ्गाको लोपोन्मुख जीवजन्तुको वासस्थानको विनाश भएको	वन जंगल विनास, पशु पंक्षी तथा वन्यजन्तुको मृत्यु तथा लोप, घाँसपातमा कमी, काठ पैदावरको समस्या

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने अनुमान
वन्यजन्तु आतंक	बाँदर, दुम्सी, स्यालको संख्यामा वृद्धि भएको, अन्नवाली, तरकारी वाली र फलफूल खेती नोकसान गर्ने गरेको । घरपालुवा जनावरहरू गोठालो भएको अवस्थामा भालु, बाघ, चितुवाले बाखाहरू खाइदिएको, स्थानीयहरूलाई मनोवैज्ञानिक असर	बाँदर, दुम्सी, स्यालको संख्यामा वृद्धि हुनेक्रम बढ्दै गएमा बस्ती स्थानान्तर हुनसक्ने देखिन्छ ।
हावाहुरी	मकै, धान खेती नष्ट गरिदिने र उत्पादनमा कमी हुने, घर गोठ, विद्यालयहरू छाानाको उडाएको, पठनपाठन बन्द भएको, मानसिक बिचलन पैदा भएको, मर्मतका लागि थप रकमको यवस्थापन गर्नु परेको, फलफुलको बोटहरू भाँचिदिएको	भविष्यमा हावाहुरीका घटनाहरू वृद्धि भई कृषि क्षेत्रमा हुने क्षति बढे तापनि भौतिक पूर्वाधारमा कम क्षति पर्ने देखिन्छ ।
सुख्खा, खडेरी	पानीका मुहान सुकेको, खेतीपाती समयमा नलागनु, उत्पादन घटनु, रुख बिरुवा र खेती सुक्ने गरेका, पशुपालनमा असर	उत्पादनमा कमी, खाद्यन्न संकट, भोकमरी, महामारी, जैविक विविधतामा हास, मरुभूमिकरण हुन सक्ने, कुनै पनि अनुकूलनका उपायहरू नअपनाईएकाले भविष्यमा जोखिम बढ्ने संभावना रहेको छ, पशुपालन व्यवसाय संकटमा पर्नसक्ने, जडीबुटीहरू लोप हुन सक्ने तथा फलफुल उत्पादनमा कमी हुने
असिना	खेतीको फूल र परागसेचन प्रक्रियामा असर, फलिसकेको अन्नलाई हानी भई उत्पादनमा कमी आएको, घरपालुवा पशुपंक्षीलाई असर गरेको ।	अन्न बालि तथा फलफुलमा क्षति, बोटबिरुवामा क्षति, घाँसपातमा क्षति ।
तुषारो	बेमौसमी तुषारोले गर्दा हिमाली तथा उच्चपहाडी भेगको अन्नवाली र आलुखेती को उत्पादनमा कमी आएको ।	अनियमित तुषारो को कारण हिमाली तथा उच्चपहाडी क्षेत्रको वसाई खानपान मा असर ।
मानव रोग	आँउ, झाडापखाला, टाईफाईड, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आदीको संक्रमणमा वृद्धि, गृहिणी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालकले क्षमता अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न नसक्ने, मानसिकख बिचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु, दक्ष स्वास्थ्य जनशक्तिकोमा बढन, स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूमा भीड हुनु, खर्चमा वृद्धि हुनु, घरभित्र हुने वायु प्रदुषणका कारणले खाना बनाउने समयमा घरभित्र धेरै समय बिताउने गृहिणी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थीलाई श्वासप्रश्वास सम्बन्धी समस्या बढ्दै गएको छ ।	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पियपदार्थहरूको प्रयोगले सबै स्थानीयहरू, विशेष गरी महिला तथा बालबालिकामा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्छ । दूषित खाद्य पदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरूको फैलावट बढ्नेछ । आमाहरू सुरक्षित पोषण नपाएर कमजोर हुने, गर्भमै बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता हुने जस्ता समस्याबाट ग्रसित हुनेछन्, बच्चाहरू कुपोषित हुन सक्नेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नेछ, स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरूको पहुँच वृद्धि हुनेछ, खर्च वृद्धि हुनेछ । महिलाहरूलाई पाठेघर सम्बन्धिको समस्या बढ्दै जाने देखिन्छ ।
हिमपात	बेमौसमी हिमपात गर्दा हिमाली तथा उच्चपहाडी भेगको अन्नवाली र आलुखेती को उत्पादनमा कमी आएको ।	अनियमित हिमपात को कारण हिमाली तथा उच्चपहाडी क्षेत्रको वसाई बिस्थापित हुने देखिन्छ ।
चट्याङ्ग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु, मनोवैज्ञानीक असर	गोठ राखे चलन क्रमश हट्दै जाने, पशुचौपाया उन्नत जातको बहुवापालनक्रम बढ्ने छ, अत उच्च क्षेत्रमा चट्याङ्गसँगका पशुचौपाया र गोठालाको सम्मुखता घट्नेछ, ग्रामिण विद्युतीकरणसँगै अर्थिकको व्यवस्थाले

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने अनुमान
		घरमा चट्याङ्गको प्रभाव कम पर्ने छ ।

३.१२ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको खाका २०७६ ले १० वटा विषयगत क्षेत्र र यस विधिबाट नौकुण्ड गाउँपालिकामा विगत ३० वर्ष पहिले देखि हालसम्म जलवायुमा देखिएको परिवर्तनले विभिन्न क्षेत्रगत प्रभाव तथा हालको अवस्था र भविष्यको अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ । पहिलेको अवस्थाबाट वर्तमान अवस्थामा भएको परिवर्तन र भविष्यमा पार्न सक्ने नकारात्मक असरको चित्रण गरिएको छ । जसले जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असरबाट अनुकूलित हुन गर्नुपर्ने कामहरूको प्राथमिकीकरण र लेखाजोखा गर्न मद्दत भएको छ ।

तालिका १६: विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा		
प्रयास पानी र परम्परागत सिचाईको अवस्था अव्यवस्थित थियो खेतवारी उर्वराशक्ति राम्रो थियो, अधिकतम प्रांगारीक र गोठमलको प्रयोग गरिन्थ्यो । स्थानीय जातको विउको प्रयोग, धान, गहुँ, मकै, कोदो, आलु राम्रो फल्थ्यो र पानी धेरै तथा समयमा पशु पानी वातावरण स्वच्छ थियो, स्थानीय जातका पशुपालन गरिन्थ्यो र चौपायाहरू धेरै पाउने चलन थियो ।	कुलो सिचाईको व्यवस्था व्यवस्थित हुँदै गरेको, खेतवारीमा रासायनिक मलको अत्याधिक प्रयोग हुने गरेको, उन्नत खेती र विउविजनको प्रयोग, अन्नवालीमा आधुनीकता तिर उन्मुख भएको, पानी समयमा नपर्ने, बाढी पहिरोले खेत वगाउने, कटान गर्ने, मिचाहा प्रजातिले असर गर्ने गरेको, विषादीको अधिकतम प्रयोग, उन्नत जातको पशुपालन शुरू गरिएको, गाईवस्तु पाल्ने चलन कम हुँदै गएको ।	पक्की तथा व्यवस्थित सिचाई कुलो निर्माण । पानीका मुहानहरू सुक्ने सम्भावना, प्रांगारिक मलको प्रयोग घट्ने, रासायनिक मलको प्रयोग बढ्ने र किटनाशक विशाधिहरूको अत्याधिक प्रयोग हुने । स्थानीय विउविजनको लोप हुने, खाधान्न अभाव तथा भोकमरी हुन सक्ने, बाढी, पहिरोले खेतीयोग्य जमिनमा धेरै क्षती गर्न सक्ने, पानीको समस्या झन बढ्दै जानसक्छ जसले गर्दा कृषि उत्पादनमा कमी आउनेछ, स्थानीय प्रजातीको पशुचौपाय लोप हुनसक्ने, उन्नत जातका पशुपालनमा वृद्धि हुने ।
वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण		
९० प्रतिशत भु-भाग वनले ओगटेको, घना जंगल थियो जंगलीजनावर र चराचुरुङ्गी हरू प्रसस्त देख्न पाईन्थ्यो । प्रयास मात्रामा जनावर र चराचुरुङ्गी देख्न पाईन्थ्यो । जडीवुटीमा हरो, बरो, अमला, सिन्काले, चिराईतो आदि प्रयास पाईन्थ्यो ।	वनको घनत्वमा कमी तथा पातलो हुँदै गएको वन्यजन्तुहरू लोप भैसकेको छिटफुट स्याल, मृग, घोरल देखिने गरेको र बाँदर, दुम्सिको संख्यामा वृद्धि भएको देखिन्छ । स्याल, मृग र बाँदर बाहेक सबै वन्यजन्तु लोप हुँदै गएको । हरो, बरो, अमला, दालचिनी, लोक्ता बाहेक सबै लोप भएको ।	वन पातलो हुँदै जाने क्रम नरोकिए जैविक विविधतामा कमी आउन सक्नेछ, । जनावर र चराचुरुङ्गीहरू लोप भएर देख्न नपाईने । जनावरहरू पूर्णरूपमा लोप हुने, पशुपंक्षी सकिने, जडीवुटी पनि पूर्णरूपमा लोप हुने र बादरको संख्यामा वृद्धि हुने । सबै खालका जडिवुटिहरू लोप भएका हुनेछन् ।
जलश्रोत		तथा उर्जा
पानीका मूल तथा मुहानहरू	वन पातलो भएको कारण पानीको मुहानहरू	वर्षेनी भुकम्पको पराकम्पन र वनको

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
प्रयास थिए र पानीको स्रोत राम्रो, आकाशे पानी समय समयमा पर्दथ्यो, घना जंगल, दाउरा, घाँस नजिकै पाउदथ्यो । दाउरा र टुकी बत्तिको प्रयोग गरिन्थ्यो ।	चाँडै सुक्ने गरेको, हाल उर्जाको रूपमा सोलार बत्ति, छिटफुट एल.पि.ग्यासको बढी प्रयोग भएको, जंगल मासिदै तथा पातलो हुँदै गएकोले घाँस, दाउरा पाउन धेरै टाढा जानुपरेको, सा.व. संरक्षणमा वृद्धि भएको ।	चापमा वृद्धि भईरहेकोले सुख्खा खडेरी, खण्डवृष्टि, अतिवृष्टि हुने, अवस्था आउन सक्छ, पानीको मुहानहरु, सुकँदै जान्छन्, भविष्यमा जमिन मुनीको पानी सुक्न सक्ने सम्भावना, सोलार र विजुलीको अधिकतम प्रयोग भई नयाँ नयाँ उर्जाको अविष्कार हुनेछन्, लघु विद्युत आयोजना र राष्ट्रिय प्रसारण निर्माण हुन सक्ने र प्रयास विद्युतीय सुविधा हुने ।
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई		
विषादी रहित पोषणयुक्त भोजन हुन्थ्यो ।	अधिकतम रासायनिक मल, बिउ को प्रयोग भैरहेको छ ।	रासायनिक विषाधिको प्रयोग भएको खाद्यान्नले नयाँ नयाँ रोगहरु देखा पर्नेछ । मानीस ख्याउटे, पुडका, अपाङ्ग हुने
ताजाताजा फलफुल, माछा, मासु, दुध, दही, घ्यू, मह, आदि प्रयास पाईन्थ्यो	नयानया रोगहरु देखा पर्दै गरेको ।	मानिस ख्याउटे, पुडका हुने र महिलाको पाठेघर समस्या साथै गर्भ तुहिने हुन सक्छ
मानव रोग कमी, स्वास्थ्य चौकी थिएन ।	स्वास्थ्य चौकी तथा उपचार गर्ने ठाउँ हरू बढ्दै गएको ।	ठूलाठूला स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्थापना हुन सक्ने ।
प्राकृतिक उपचार, जडीबुटी, धामीझाँक्रो व्यापक प्रयोग गरिन्थ्यो ।	मानवीय स्वास्थ्य मा सुधार हुने गरेको ।	अस्पतालको पहुँचमा वृद्धिसँगै वडा स्तरमा अस्पतालको सुविधा हुन सक्ने ।
औँलो, झाडा पखाला जस्ता रोगहरु घेरै देखिन्थ्यो । धामी, झाँक्री को अत्याधिक प्रयोग ।	स्वास्थ्यकर्मीको संख्यामा वृद्धि, चेतनामा वृद्धि	एम्बुलेन्स को प्रयास व्यवस्था हुन सक्ने ।
जलवायु जन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन		
समयमा वर्षा हुन्थ्यो, तापक्रम समय अनुकूलन थियो, उर्वराशक्ति प्रसस्त थियो, पानीको स्रोतहरु प्रसस्त थियो हावापानीको प्रभावका कारण उत्पन्न रोगहरु कम थियो । वन विनास थिएन, बाढी कम हुन्थ्यो । वन्यजन्तु प्रसस्त थिए, जडीबुटी प्रचुर मात्रामा पाईन्थ्यो समयमा पानी पर्ने तर पहिरोको जोखिम कम थियो ।	वर्षा ढिलो हुने गरेको । तापक्रम वृद्धि, उर्वराशक्ति घटँदै गएको, पानीका स्रोतहरु सुकँदै गएको रोगको मात्रा बढेको वन विनासमा वृद्धिका कारण बाढी तथा पहिरोको प्रकोप रहेको वन्यजन्तुको संख्यामा कमी पानी कम पर्ने हुदा बाढी र पहिरोले क्षति पुऱ्याएको ।	अतिवृष्टि तथा अनावृष्टि हुन सक्ने । प्रतिकूल तापक्रम, उत्पादनमा कमी, पानीका स्रोतहरु कहाँ कम हुने । मानवीय रोग बढ्दै जाने । वन सम्पदाको अस्तित्व खतरामा, वन्यजन्तु लोप हुने सम्भावना, जडीबुटी लोप हुनेछन । अगला पहाड तथा हिमश्रृंखलाहरुमा व्यापक रूपमा पहिरोले क्षति गरेको हुनेछ ।
स्थानीय ग्रामिण तथा शहरी बस्ती		
जनसंख्या कम थियो । पातलो बस्ती थियो । सरकारी कार्यालयहरु टाढा थिए सामान्य गोरेटो बाटोको व्यवस्था	पक्की घरहरु निर्माणका कामहरु बढिरहेको । सरकारी कार्यालय र गैसस हरूको कार्यालय स्थापनाको क्रम बढदो रहेको गाँउ तथा बस्ती स्तर सम्म	बढदो शहरिकरणले खेतीयोग्य जग्गा कम हुँदै जानेछ । समुदायको पायक पर्ने गरी सरकारी तथा गैससहरु नजिक रहने र भौतिक

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
थियो । सामान्य माटोढुंगा र काठले बनेका घरहरू थिए, खानेपानी योजना तथा विद्यालयहरू थिएन ।	मोटरबाटो विस्तारको कार्य भैरहेको । घरको सडकखामा वृद्धि भएका छ । खानेपानी योजना सञ्चालनमा छन । सामान्य मोटर बाटोको निर्माण भएको छ । विद्यालय भवनको निर्माण भएको ।	संरचनामा व्यापकता रहने । गाँउ तथा समुदायमा पक्की बाटो हुने । प्रयास यातायात सुविधा रहने छ । पक्की घर, पक्की बाटो, विद्यालयको पूर्वाधारमा वृद्धि, खानेपानी तथा सिँचाइको राम्रो व्यवस्था हुनसक्ने छ ।
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार		
परम्परागत जिवन शैली थियो । कुनैपनी उद्योग स्थापना भएका थिएनन । सडक तथा यातायातका साधनहरू नभएकाले हिडँर नै आवतजावत गरिन्थ्यो ।	स्थानीय स्तरमा वडा तथा समुदायहरू सम्म कच्ची सडकहरूको ट्रयाक खोलिएका सामान्य ससाना उद्योगहरू स्थापना हुन थालेका छन् ।	गाउगाउ तथा बस्तीस्तर सम्मका सबै बाटोहरूमा कालोपत्रे गरिएको हुनेछ । ठूलाठूला उद्योगहरू स्थापना भई रोजगार सृजना हुनेछन् ।
पर्यटन एवं प्राकृतिक एवं सांस्कृतिक सम्पदा		
पर्यापर्यटनको पहिचान थिएन	पर्यापर्यटनका लागि ओझेलमा परेका सांस्कृतिक सम्पदाहरूको खोजी भैरहेको छ ।	गाउँपालिका स्तरका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण तथा संवर्धन हुदा आन्तरिक र वाह्य पर्यटकहरूको गन्तव्य हुनेछ ।
लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशिता, जिविकोपार्जन र शुसासन		
सरल जिवन शैली थियो । सामाजिक कार्यका अधिकतम जनश्रमदान गरिन्थ्यो । सर्वसम्मत् र सामाजिक सम्मान तथा मर्यादाको विश्वास हुन्थ्यो ।	मानव अधिकारको प्रत्याभुतिका लागि आवाज उठिरहेका छन् । सामाजिक श्रमदानमा कमि हुदै गएको छ । सामाजिक सुशासन हुने गरेको छ ।	लोकतान्त्रिक पद्धति र लोकतन्त्रको प्रत्याभुति हुनेछ । सामाजिक श्रमदान हुनेछैन र सबै परनिर्भर हुनेछन् । भ्रष्टाचार र अनियमितता गर्ने गराउने दुवै पक्षलाई कारवाहीको कडा कानुनी राज्यको प्रत्याभुति हुनेछ ।
जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास तथा अनुगमन		
सामाजिक सम्मान प्रदान गरिन्थ्यो । सामाजिक कार्यमा सर्वसम्मत् निर्णय तथा सहमतिमा कार्य संचालन गर्ने गरिन्थ्यो ।	सामाजिक सुशासन हुने गरेको छ । सामाजिक कार्यमा केही सचेत नागरिकहरूको चासो बढेको छ ।	सुशासन युक्त समाजको निर्माण हुनेछ ।

३.१३ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण

यस नौकुण्ड गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू तथा संभावित जोखिम र तिनहरूले वन जङ्गल/जैविक विविधतामा, कृषि र जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा कस्तो असर पारिरहेको छ, भनी पत्ता लगाउनु यस विश्लेषणको उद्देश्य रहेको छ ।

३.१३.१ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू तथा संभावित जोखिमहरूले वनको अवस्थामा तथा जैविक विविधतामा के कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउन यस विधिको प्रयोग गरीएको थियो । समूहमा छलफल र अत्रक्रियाबाट जानकारी

संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरूलाई उच्च—३, मध्यम—२ तथा न्यून—१ वर्गमा विभाजन गरी वन प्रजातीमा परिवर्तन, जीवजन्तुका प्रजातीमा परिवर्तन, वनको अवस्था, यसका संयोजन तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा कस्तो परिवर्तन आएको छ भनी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १७ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरू	वन प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	वनको अवस्था/गुणस्तर	संयोजन	वनको पारिस्थितिकीय प्रणाली सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	पहिरो	२	२	१	१	२	८
२	पशुरोग	१	२	१	१	१	६
३	कृषिमा रोग	२	२	३	१	३	११
४	बाढी वर्षा	२	२	१	२	२	९
५	आगलागी	३	३	३	२	३	१४
६	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	१	५
७	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
८	सुख्खा खडेरी	३	२	२	१	२	१०
९	असिना	२	३	२	३	१	११
१०	तुषारो	१	१	१	१	१	५
११	मानव रोग	१	१	२	१	१	६
१२	हिमपात	१	१	१	१	१	५
१३	घट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.६१५	१.६९२	१.५३८	१.३०७	१.५३८	

यस गाउँपालिकाको वन पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर आगलागी, कृषिमा रोग तथा असिनाले पारेको छ । आगलागी र असिनाले वनपैदावारको पुर्नउत्पादन हुन नदीने र रुखलाई सुकाउने भएकाले वन तथा जैविक विविधतामा हास आएको साथै वनले ढाकेको क्षेत्रफल घट्ने र हैसियत बिग्रने गरेको छ ।

३.१३.२ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरूले कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको प्रभाव विश्लेषण गर्नलाई यो विधि प्रयोग गरिएको थियो । समूहमा छलफल र अन्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरूलाई उच्च—३, मध्यम—२ तथा न्यून—१ वर्गमा विभाजन गरी प्रमुख बालीहरूलाई आधार मानी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १८ कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरू	खेती प्रणालीमा परिवर्तन	कृषि भूमिमा बसोबास गर्ने जीवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	कृषिजन्य उत्पादन गुणस्तर	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको	जम्मा
१	पहिरो	३	२	२	२	९
२	पशुरोग	१	१	१	१	४

क्र.सं.	जोखिमहरू	खेती प्रणालीमा परिवर्तन	कृषि भूमिमा बसोबास गर्ने जीवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	कृषिजन्य उत्पादन गुणस्तर	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको	जम्मा
३	कृषिमा रोग	३	३	२	२	१०
४	बाढी वर्षा	३	२	३	३	११
५	आगलागी	१	२	१	१	५
६	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	४
७	हावाहुरी	१	१	१	१	४
८	सुख्खा खडेरी	३	२	२	२	९
९	असिना	२	२	२	२	८
१०	तुषारो	२	१	२	२	७
११	मानव रोग	२	१	२	२	७
१२	हिमपात	२	१	२	२	७
१३	चट्याङ्ग	१	१	१	१	४
	औसत	१.९२३	१.५३८	१.६९२	१.६९२	

यस गाउँपालिकाको कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर बाढी र कृषिमा रोगले पारेको छ । बाढीले उत्पादनशिल खेतियोग्य जमिन कटान गरेकोले उत्पादकत्वमा कमी आएको देखिन्छ । कृषि वाली तथा फलफूल र तरकारिका विभिन्न खालका रोगकिराले स्थानीय प्रजातिको लोप हुँदै गएको । आयातित वीउविजन बाट फाईदा लिन नसकेको देखिन्छ ।

३.१३.३ जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा भएका खोलानाला, पानीका मुहानमा जलवायु परिवर्तनले पारेको असर विश्लेषण गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । एकातिर जोखिमहरू राखेर र अर्कोतिर पानीका स्रोतहरूमा रहेका वनस्पति र जीवजन्तुमा परिवर्तन, पानीको गुणस्तरमा परिवर्तन, पारिस्थितिकीय प्रणालीको संयोजन तथा तिनका सेवामा परिवर्तन राखी जोखिमको अवस्था विश्लेषण गरिएको थियो । समूहमा छलफल र अर्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो ।

तालिका १९ जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र स	जोखिमहरू	वनस्पती जल प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	पानीको अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	पहिरो	३	१	२	१	२	१०
२	पशुरोग	२	२	२	२	२	१०
३	कृषिमा रोग	२	२	२	२	२	१०
४	बाढी वर्षा	३	२	२	२	२	११
५	आगलागी	१	१	१	२	१	६
६	वन्यजन्तु	१	१	१	१	१	५

क्र स	जोखिमहरू	वनस्पती जल प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	पानीको अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
	आतंक						
७	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
८	सुख्खा खडेरी	२	२	२	१	२	९
९	असिना	१	१	१	२	१	६
१०	तुषारो	१	१	१	१	१	५
११	मानव रोग	२	१	२	१	१	७
१२	हिमपात	१	१	१	१	१	५
१३	चट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.६१५	१.३८४	१.४६१	१.३८४	१.३८४	

यस गाउँपालिकाको जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर पहिरो र कृषिमा रोग, पशु रोगले पारेको छ । बाढी पहिरोले पानीका मुहानहरू परिवर्तन हुने, पानी प्रदुषित हुने र कृषि तथा पशु रोगले वातावरण प्रदुषित हुने भएकोले मानवीय स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर पारेको देखिन्छ ।

३.१३.४ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको तुलनात्मक रूपमा जोखिम विश्लेषण

विभिन्न पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको विश्लेषण गरे पश्चात निम्न बमोजिमको तालिकामा राखी तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका २० पारिस्थितिकीय प्रणालीमा तुलनात्मक जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र स	पारिस्थितिकीय प्रणाली	विविधता	अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परिवर्तन	जम्मा	औसत
१	वन पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.६५३	१.५३८	१.३०७	१.५३८	६.०३६	१.५०९
२	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.७३०	१.६९२	०.००	१.६९२	५.११४	१.७०४
३	जल पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.४९९	१.४६१	१.३८४	१.३८४	५.७२८	१.४३१

माथि उल्लेखित प्रमुख ३ वटा पारिस्थितिकीय प्रणालीहरू वन, कृषि तथा जल क्षेत्रहरूलाई उपरोक्त विश्लेषणबाट जलवायु परिवर्तनका जोखिमहरू कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा नै तुलनात्मक रूपमा बढी भएको देखिन्छ । कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा सुख्खा खडेरी, मिचाहा प्रजाति, नदी तथा खोलाले खेतीयोग्य जग्गा कटान, खहरेखोलाले ढुंगा, बालुवा र माटो थुपार्ने गरेकोले कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा असर देखिएको हो । यसको साथै वन र जल क्षेत्रमा पनि प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

परिच्छेद ४ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान

४.१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीतिहरू

विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तनका असरहरूको सामना गरी रूपान्तरित सहज जीवनयापन गर्न सक्ने अवस्थाको सिर्जना गर्ने प्रक्रिया, स्थानीय परिस्थिति अनुसार अल्पकालीन, मध्यमकालीन तथा दीर्घकालीन अनुकूलनका रणनीतिहरूको अवलम्बन गर्न सकिन्छ । यस रणनीति तथा उपायहरू अवलम्बन गरी गाउँपालिकाले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना कार्यान्वयनमा सबै सरोकारवालाहरूको सहयोगमा सम्पन्न गरिने छ । विशेषगरी गाउँपालिकाले अति प्रभावित क्षेत्र, वर्ग, समुदाय, घरधुरी तथा व्यक्तीहरूलाई प्राथमिकताका साथ निम्नानुसारका रणनीतिहरू अवलम्बन गर्नेछ ।

- अति सम्बेदनशील, अनुकूलनका क्षमता कम भएका वर्ग, समुदाय र घरधुरीलाई जलवायु परिवर्तनका असरसंग सामना गर्नको लागि सहयोग गर्ने ।
- अति जोखिम वर्ग, समुदायका घरपरिवारहरूलाई जीविकोपार्जनकालागि प्राथमिकता दिने ।
- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा जोखिम वर्ग, घरधुरीलाई जोखिम वहन गर्नसक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- तत्कालिन, अति महत्व र जलवायु परिवर्तनका प्रभावमा परेकाहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन योजनाका महत्वपूर्ण क्रियाकलापहरूलाई स्थानीय योजनामा मुलप्रवाहीकरण गर्ने ।

४.२ विषयगत क्षेत्र अनुसारका रणनीतिहरू

- कृषि: परिवर्तित जलवायु अनुसार सुख्खा सहने वा सुख्खामा हुने तथा बढि पानी लाग्ने क्षेत्रमा हुने वालीनालीका प्रजाति लागउन सहयोग गर्ने ।
- बन: जैविक विविधता संरक्षण, पारिस्थितिकीय प्रणाली संरक्षण, आगलागी नियन्त्रण, रिचार्ज पोखरीको प्रवर्धन तथा फलफुल खेतीलाई प्राथमिकता दिने ।
- स्वास्थ्य: पानीजन्य र हावाजन्य रोगहरूद्वारा प्रभावित अति विपन्न घरपरिवारहरूलाई प्राथमिकता दिने ।
- खानेपानी तथा सिंचाई: खानेपानी तथा सिंचाईका लागि पानी उपलब्ध गराउन पानीका मुहान संरक्षण, लघुसिंचाईका उपायहरू संचालन गर्ने ।
- क्षमता अभिवृद्धि: विपद् व्यवस्थापन, कृषि, आगलागी नियन्त्रण, कृषिवन दक्षता सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

परिच्छेद ५ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

५.१. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान

संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषणको आधारमा तय भएका सम्भावित क्रियाकलापहरू र पालिका, वडा तथा समुदायस्तरमा भएका विभिन्न छलफलहरूबाट जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएकाछन् । यसका लागि सम्भावित प्रकोपहरू, त्यसले असर पारेका जीविकोपार्जनका स्रोतहरू, असरसंग जुध्न गरिएका उपायहरू तथा उपयुक्त उपायहरूको बारेमा विश्लेषण गरिएकाछन् ।

तालिका २१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापहरूको पहिचान

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुधने उपायहरू	के ति उपायहरूले कम गरेका छन् ?	के ति उपायहरूदिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण
पहिरो	खेतीपाती, खेतीयोग्य जमिन कटान हुनु, आवतजावतमा अवरुद्ध,	खेतीयोग्य जमिन साघुरिदै, उत्पादकत्वमा कमी, खानेपानी र सिचाईकुलो क्षति, पशुपंक्षी मर्ने,	स्थानीय जग्गाधनीको प्रयासमा ढुंगाले छेकवार गरेको	छैन	छैन	तारजाली तटबन्ध, वृक्षारोपण, डालेघास रोपण, सिचाई कुलो मर्मत, खानेपानी मर्मत
पशुमा रोग	उत्पादनमा कमी, पशुपालन, कुखुरापालन,	स्थानीय नश्वहरू समाप्त हुनु, रोगको संक्रमण बढनु, उत्पानमा कमी	स्थानीय जडिवुटीको प्रयोग	छैन	छैन	पशु प्राविधिक तालिम, पशु बिमा
कृषिमा रोग	अन्नवाली, तरकारी वाली, फलफूल खेती, नगदेवाली,	स्थानीय वीउविजन पाउन छोडनु, नयां नयां रोगकिरा देखापरेको, खाद्यान्न वालीको मुल्यवृद्धि, वीउमा रोगकिरा, रासायनिक मल	परम्परागत चालचलनमा सिमित	छैन	छैन	अर्गानिक विषाधी सम्बन्धि तालिम र सहयोग, कृषि प्राविधिक तालिम, वाली बिमा
बाढी	खेतीपाती, खेतीयोग्य जमिन कटान हुनु, आवतजावतमा अवरुद्ध,	खेतीयोग्य जमिन साघुरिदै, उत्पादकत्वमा कमी, खानेपानी र सिचाईकुलो क्षति, पशुपंक्षी मर्ने,	स्थानीय जग्गाधनीको प्रयासमा ढुंगाले छेकवार गरेको	छैन	छैन	तारजाली तटबन्ध, वृक्षारोपण, डालेघास रोपण, सिचाई कुलो मर्मत, खानेपानी मर्मत
आगलागी	लेकाली भुभागको अन्नवाली नष्ट हुनु, परम्परागत प्रयोगमा रहेका जडिवुटी पाउन छोडनु, जडिवुटी नष्ट हुनु,	जडिवुटी पाउन छोडनु, जनधनको क्षति, पशुपंक्षीको वासस्थान नाश, वन्यजन्तु लोप हुनु	घर बरिपरी	आगलागी	लेकाली भुभागको अन्नवाली नष्ट हुनु, परम्परागत प्रयोगमा रहेका जडिवुटी पाउन छोडनु, जडिवुटी नष्ट हुनु,	जडिवुटी पाउन छोडनु, जनधनको क्षति, पशुपंक्षीको वासस्थान नाश, वन्यजन्तु लोप हुनु

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुध्ने उपायहरू	के ति उपायहरूले कम गरेका छन् ?	के ति उपायहरूदिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय	क्षति, पशुचौपायाको क्षति, कुखुरा क्षति, अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान	मनोवैज्ञानीक असर, त्रसित हुनु, जीविकोपार्जनमा असर	डम्फु, ढोलर जस्तापाता बजाउनु, मानिस कराउनु	छैन	छैन
हावाहुरी	अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती क्षति, पशुपालनमा असर, जागिर, व्यापार, आवतजावतमा असर	अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान पुरयाउने र उत्पादनमा कमी हुने, घरगोठ, विद्यालयहरूका छानाको उडाएको, मनोवैज्ञानिक असर पर्नु, जीविकोपार्जनमा असर	स्वयम् ले आआफनो घरगोठ मर्मत गरेको विद्यालयहरू लाई स्थानीयको श्रमदान बाट पुननिर्माण गर्नेगरेको ।	छैन	छैन	वाली बिमा, प्राविधिकको डिजाईन तथा नक्सानुसार बलियो संरचना निर्माण गर्ने ।
सुख्खा खडेरी	वनस्पति सुक्नु, अन्नवाली र तरकारी वाली सुकेर नाश हुनु, फलफूल सुक्नु	उत्पादनमा कमी हुनु, भोकमरी हुनु, पानीका मुहानसुक्नु, जग्गाको बाझोपना बढनु, मानवीय स्वास्थ्यमा असर, कुपोषण बढनु, जैविक विविधतामा असर	आकाशे पानीको पर्खाईमा रहेको, खाद्यान्न खरिद गर्नुपर्ने, खोरिया फडानी बढनु	छैन	छैन	बेमौसमी तरकारीखेती, सुख्खा सहने वाली, आधुनिक खेती प्रणालीको विकास, टनेलखेती, आधुनिक खेती प्रणाली
असिना	लेकाली भुभागमा खेतीपाती नष्ट हुनु, नगदेवालीनष्ट, वन्यजन्तुको वासस्थान नाश,	लोपोन्मुख वन्यजन्तुको लोप हुनु, खाद्यान्न वाली नष्ट, नगदेवाली नष्ट, चौपाय मर्नु,		छैन	छैन	टनेल खेती, समयानुकूल खेतीपाती

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जन का स्रोतहरू	प्रकोपले परेका असरहरू	समुदाय ले अपनायाका जुध्ने उपायहरू	के ति उपायहरूले कम गरेका छन् ?	के ति उपायहरूदिगो छन् ?	बैकल्पिक अनुकूलनक उपायहरू तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण
तुपारो	आवतजावत मा असर, अन्नवाली र तरकारी वाली नोक्सान	उत्पादनमा कमी, आर्थिक संकट आउने	केही समय अगाडि वा पछाडी अन्नवाली लगाउने	छैन	छैन	खेतीपातीमा परिवर्तन, फलफूलखेती, स्याउखेती
मानव रोग	खाद्यबाली, नगदेबाली खेती, जडीबुटी संकलन, ज्याला मजदुरी, पशुपालन, जागिर, व्यापार,	आउँ पखाला, ज्वरो, आँखा पाक्ने रोग, टाईफाइड आदीको संक्रमणमा वृद्धि, कृषक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालक, जागिरेले क्षमता अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न नसक्नु, मानसिक बिचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु,	झारफुक गर्ने, स्थानीय जडिबुटीको प्रयोग गर्ने	छैन	छैन	आयुर्वेदिक औषधीको पहिचान र प्रयोग, जनचेतनामुलक कार्यक्रम, प्राथमिक उपचार सम्बन्धि तालिम तथा प्राथमिक उपचार सामाग्री वितरण, स्वास्थ्य ईकाईको सबलिकरण, पानीको शुद्धिकरण गरी प्रयोग, पोषण सम्बन्धि तालिम, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, कोभिड— १९, कोरोना जस्ता महामारीका लागि क्वारिन्टिन तथा होल्डीङ्ग सेन्टर सहित अत्यावश्यक उपचारको व्यवस्था गर्ने,
हिमपात	आवतजावत मा असर, अन्नवाली र तरकारी वाली नोक्सान	उत्पादनमा कमी, आर्थिक संकट आउने	केही समय अगाडि वा पछाडी अन्नवाली लगाउने	छैन	छैन	खेतीपातीमा परिवर्तन, फलफूलखेती, स्याउखेती
चट्याङ्ग	पशुपालन क्षति, बालबालिकालाई मनोवैज्ञानिक असर	पशु चौपाय क्षति, मानवीय क्षति विद्युतीय उपकरणहरूमा क्षति	स्थानीय जडिबुटीको प्रयोग	छैन	छैन	अर्थिङ्ग गर्ने, चट्याङ्ग सम्बन्धी जनचेतनामुलक काम गर्ने, होर्डिङ्ग बोर्ड, पोस्टर टाँस्ने

५.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको प्रभावहरू तथा त्यसको लाभ लागत अनुपात लाभान्वित वर्ग आदिलाई मध्यनजर गरी अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण तय गरिएको छ । प्राथमिकीकरण गर्ने क्रममा प्रभावकारिता, खर्चको मितव्ययीता, सम्भावना, महिलाप्रति संवेदनशिलता जस्ता उल्लेखित विषय वस्तुहरूलाई अङ्क १

देखि ३ निर्धारण गरिएको थियो जसमा अङ्क १ ले आधार राम्ररी पुरा गर्न नसक्ने तथा अङ्क ३ ले राम्ररी पुऱ्याउन सक्ने जनाउँछ । यस विधिमा खर्चको मितव्ययिता भने कम खर्चिलोलाई अङ्क ३ र धेरै खर्चिलोलाई अङ्क १ मानिएको छ । सबै विश्लेषणको नतिजालाई जोडेर आएको कुल अङ्कहरूलाई ३ भागमा विभाजन गरिएको थियो जसमध्ये १४— १५ अङ्क आएका उपायहरूलाई तत्काल र अत्यावश्यक अवलम्बन गर्नुपर्ने १२—१३ अङ्कलाई उच्च आवश्यक र ११ भन्दा कमका अङ्क आएकाहरूलाई आवश्यक भनी वर्गीकरण गरिएको थियो । सो अनुसार प्राथमिकीकरण क्रमशः प्रथम, द्वितीय र तृतीय गरी श्रेणीबद्ध गरिएको छ ।

तालिका २२, अनुकूलन तथा विपद जोखिम न्युनिकरण कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

प्रकोप	अनुकूलनका उपायहरू	उपयोगिता, दिोपन तथा सांद्भिकता (१-३) (क)	प्रभावकारिता (१-३) (ख)	खर्चको प्रभावकारिता (१-३) (ग)	सम्भाव्यता (१-३) (घ)	लैङ्गिक संवेदनशीलता (ङ)	कूल (क+ख+ग+घ+ङ)	प्राथमिकीकरण
पहिरो	पहिरो पूर्व सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	१	२	१०	तृतीय
	तटबन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	वायोइन्जिनियरिङ , वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	२	१	३	३	१२	द्वितीय
	पहिरो तथा जोखिम क्षेत्र मा वृक्षारोपण	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	खेतीयोग्य जग्गाको गह्रा सुधार	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	खानेपानी मुहान संरक्षण	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	खानेपानी मुहान संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
कृषि रोग	रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्धन	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	प्रांगारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	बाली विमा वारे जनचेतना	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	बाली विमा	२	२	२	२	२	१०	तृतीय
	माटो परिक्षण शिविर	३	३	१	२	३	१४	द्वितीय
	वीड भण्डारणको स्थापना	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	मौसमी तथा बेमौसमी खाद्य र कृषि उपज संकलन गोदाम	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
वाढी, वर्षा	सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	२	२	११	तृतीय
	तटबन्ध, तथा नाली मर्मत तथा निर्माण, गोरेटो बाटो सुधार	३	३	१	१	३	११	तृतीय
	वायो ईन्जिनियरिंग (जैविक बाध र पर्खाल)	२	३	३	२	३	१२	प्रथम
खडेरी	थोपा सिंचाई	३	२	२	१	३	१२	द्वितीय
	टनेल तथा बेमौसमी तरकारी खेती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	पोखरी संरक्षण	२	३	३	३	२	१४	द्वितीय
	प्लास्टिक पोखरी	२	२	१	२	२	९	तृतीय
	पक्की सिंचाई पोखरी	३	३	१	१	१	९	तृतीय

प्रकोप	अनुकूलानका उपायहरु	उपयोगिता, दिशोपन तथा सांद्रभिक्ता (१-३) (क)	प्रभावकारीता (१-३) (ख)	खुचको प्रभावकारीता (१-३) (ग)	सम्भाव्यता (१-३) (घ)	लैङ्गिक संवेदनशीलता (ङ)	कूल (क+ख+ग+घ+ङ)	प्राथमिकिकरण
	स्याउ कृषि सम्बन्धि तालिम	३	३	२	२	१	१३	द्वितीय
	अग्नी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा सामाग्री वितरण	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	वन र आवादी क्षेत्रमा अग्नी रेखा निर्माण	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
आगलागी	डढेलो नियन्त्रण सामाग्री वितरण तथा जनशक्ती उत्पादन	३	२	२	१	२	१०	तृतीय
	डढेलो नियन्त्रणको सुचनासहितको होडिंग बोर्ड स्थापना	३	२	३	३	३	१४	प्रथम
	असिनापानी प्रतिरोधी जाली वितरण	३	२	१	२	३	११	तृतीय
	टनेल खेती	३	२	२	३	३	१३	द्वितीय
असिना	कम्पोस्ट मल तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय

५.३ बजेट सहितको अनुकूलन कार्ययोजना

अघिल्ला खण्डहरूमा भएका प्राथमिकता अनुसार सहभागितामूलक खुल्ला छलफलको आधारमा र हालसम्म भएको प्रगति तथा बाँकी क्रियाकलापहरू समेतलाई ध्यानमा राखी निम्नानुसार योजना (२०८१/०८२ देखि २०८५/०८६ सम्म) जलवायू परिवर्तन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना, नौकुण्ड गाउँपालिका ले तयार गरिएको छ । यस योजनामा बजेट अनुमान गर्दा सहभागितामूलक छलफलबाट स्थानीय अनुभव तथा वर्तमान दर रेटका आधारमा गरिएको छ ।

तालिका २३ स्थानीय अनुकूलन योजना, नौकुण्ड गाउँपालिका रसुवा

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरू
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	माटो परिक्षण	पटक	२५	३०	५	१५०	५	१५०	५	१५०	५	१५०	५	१५०	७५०	६ वटै वडा स्तरमा	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
२	जैविक विषादी तयारी र प्रयोगविधि बारे तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	कृषि शाखा पारच्यांग	गापा, प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
३	मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी खेती सम्बन्धी तालिम र प्रविधि हस्तान्तरण	पटक	५	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१५००	कृषि शाखा पारच्यांग	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
४	रैथाने वाली बिकास तालिम र वीड वितरण	पटक	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	सबै वडा क कृषक हरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरू
५	एक वडा एक कृषि	जना	६	१००	०	०	६	६००	०	०	०	०	०	०	६००	६ वटा वडा	वडा, गापा ,

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
	प्राविधिक तालिम															क गरिव तथा विपन्न वर्गका योग्य महिना र पुरुष	प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	एक वडा एक पशु प्राविधिक तालिम	जना	६	१००	०	०	६	६००	०	०	०	०	०	०	६००	६ वटा वडा क गरिव तथा विपन्न वर्गका योग्य महिना र पुरुष	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	रैथाने वाली संरक्षण तालिम र प्रविधि सहयोग	पटक	३	१००	०	०	१	१००	१	१००	१	१००	०	०	३००	सबै वडाहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	मोडेल ग्रिन हाउस निर्माण	स्थान	२	२००	०	०	२	४००	०	०	०	०	०	०	४००	वडा नं.४, लाडटाड, क्यान्जीन	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						१६५०	०	३३५०	०	१७५०	०	१७५०	०	१६५०	१०१५०		
२.वन जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
१	डालेघाँस र रैथाने प्रजाति तथा निगालोको विरुवाको रोपण	लस	१०	५००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	५०००	सबै वन क्षेत्र	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
२	सुन्तला अमिलो, कागती नर्सरी निर्माण र बेर्ना वितरण	लस	३	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	३०००	सबै समुदाय हरु मा	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
३	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन	वटा	१५	५००	०	०	०	०	५	२५००	५	२५००	५	२५००	७५००	वडा नं. १, का सवै मुहानहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन	वटा	१२	५००	०	०	४	२०००	४	२०००	४	२०००	०	०	६०००	वडा नं.२, का केलाडखोला ४, सिन्दरखोला १, जोम्साखोला ६, घट्टेखोला १	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
५	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन	वटा	३४	५००	०	०	०	०	१७	८५००	१७	८५००	०	०	१७०००	वडा नं.३, का मठमराड, पक्युखोला, पन्चयाड, शेरवाती, लामराड लगायत सबै मुहानहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन	वटा	५	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२५००	वडा नं.५, का सरसेउखोला ३, खाल्चेत २, वेताड १ वटा मुहान	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	खानेपानी मुहान संरक्षण, सम्बर्धन	वटा	११	५००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	३	१५००	५५००	वडा नं. ६, का पोलखर्क, गालाडछुमी, हेम्बुखे, गामराड, चिन्ने, पोटाधुम,	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
																	नक्तीङ, एकपाखे, सिपुङखोला, हिले नामिङचेत,	
८	नर्सरी निर्माण तथा व्यवस्थापन १. लाडटाङ सल्ला, २.गोत्रे सल्ला, ३.भोजपत्र, ४.लालिगुराँस, ५.धुपीसल्ला	स्थान	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. २ , यासा	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
९	वन्यजन्तु आहारा कृतिम पोखरी निर्माण	वटा	३	५००	०	०	०	०	३	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं.६ मध्यवर्ति वन क्षेत्र	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
१०	अग्नि तथा डडेलो नियन्त्रण सम्बन्धी तालिम र सामाग्रि वितरण	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति लाई समेटिकन	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
११	बृक्षारोपण	लस	४	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	०	०	२०००	वन क्षेत्र	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
१२	वनमा अग्नी रेखा निर्माण	पटक	२५०	५	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	५०	२५०	१२५०	वन क्षेत्र	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
						५४५०	०	६४५०	०	१८९५०	०	१६४५०	०	५९५०	५३२५०			

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
३. जलस्रोत तथा उर्जा																		
१	ताकदुङ खोला सिचाईकुलो मर्मत, सम्भार	किमी	२	५००	०	०	२	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. १, ताकदुङ खोला सिचाईकुलो	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
२	सिचाई कुलो मर्मत तथा सम्भार	वटा	३	२०००	०	०	०	०	१	२०००	१	२०००	१	२०००	६०००	वडा नं.४, को पक्कीखोला देखि मानचवल सम्म, सिङमरखोला देखि समरथलि सम्म खानीखोला देखि दनुस्वौरा सम्म	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
३	सिचाई कुलो मर्मत तथा सम्भार	वटा	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	वडा नं.५, को सरसिउखोला पुछार देखि चिति सम्म । दुप्चे देखि चिति सम्म, खाल्चेत पुछार देखि चिति सम्म, ठुलोखोला देखि डाडाखेत सम्म, ठुलोखोला देखि खाल्चेत सम्म	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
४	थोपा सिचाई रिजर्भ	वटा	१	१०००	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ६,	वडा, गापा ,	

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
	तलाउ निर्माण															सखरखोला मुहान	प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
					१०००		२०००		४०००		३०००		३०००	१३०००			
४.स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई																	
१	सडक किनारामा नाली निर्माण	पटक	३	१०००	०	०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	३०००	वडा नं. ३,४,५	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
२	ढल व्यवस्थापन	स्थान	२	२०००	०	०	१	२०००	१	२०००	०	०	०	०	४०००	वडा नं. ३,४,५	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
३	फोहर तथा प्लाष्टिक व्यवस्थापन स्सीनेटर	स्थान	२	२०००	०	०	१	२०००	१	२०००	०	०	०	०	४०००	वडा नं. १ देखि ६ सम्म	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	डस्तविन स्थापना	वटा	५००	१५	०	०	०	०	०	०	५००	७५००	०	०	७५००	सबै वडाहरुको स्थानीय बजार तथा चौक हरुमा	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
					०		५०००		५०००		८५००		०	१८५००			
५. जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन																	
१	तारजालि तटवन्ध निर्माण, जैविक तटवन्ध निर्माण	स्थान	३	५०००	०	०	०	०	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१५०००	वडा नं. १, फलाखुखोला पहिरो, छेवारखोला	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																पहिरो, साङ्गीलवस्ती पहिरो	
२	अर्थिड स्थापना	बटा	१	८००	०	०	०	०	१	८००	०	०	०	०	८००	वडा नं.१ निकेम्बा डाडा	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
३	तारजालि तटबन्ध, जैविक तटबन्ध, बृक्षारोपन किक्वु रोपन	पटक	३	२०००	०	०	०	०	१	२०००	१	२०००	१	२०००	६०००	वडा नं. २, बोन्द्रोखोला पहिरो, ब्रागेखोला पहिरो, गोच्याड खोला पहिरो	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	अर्थिड स्थापना	बटा	१	८००	०	०	०	०	१	८००	०	०	०	०	८००	वडा नं.२ कल्लाखर्क	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
५	तारजालि तटबन्ध, जैविक तटबन्ध, बृक्षारोपन किक्वु रोपन	स्थान	५	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१००००	वडा नं. ३, नक्लीखोला पहिरो, नकुरपाखा पहिरो, कामीटोल पहिरो, साँगाचौर पहिरो र फलाखुखोला	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	अर्थिड स्थापना	बटा	१	८००	०	०	०	०	१	८००	०	०	०	०	८००	वडा नं.३ को नौडाडा	वडा, गापा , प्रदेस, संघ,

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																	सरोकारवाला निकायहरु
७	तारजालि तटबन्ध, जैविक तटबन्ध, बृक्षारोपन रोपन	स्थान	२	२०००	०	०	०	०	०	०	१	२०००	१	२०००	४०००	वडा नं.४, दनुस्वौरा पहिरो, काचेत पहिरो ।	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	फलाखुखोला तारजालि तटबन्ध निर्माण	पटक	५	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१००००	वडा नं.४, पक्युखोला देखि सानोखोला सम्म	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	मेष जालि निर्माण	पटक	५	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	५०००	वडा नं.४, बाघखोर देखि सानोखोला दोभान सम्म	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१०	अर्थिड स्थापना	वटा	१	८००	०	०	०	०	१	८००	०	०	०	०	८००	वडा नं.४, निर्कु भन्ज्याड	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	तारजालि तटबन्ध, जैविक तटबन्ध, बृक्षारोपन	स्थान	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१	१०००	०	०	१०००	वडा नं.५, भोल्लेडाडा टोल पहिरो	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१२	तारजालि तटबन्ध, जैविक तटबन्ध, बृक्षारोपन	पटक	५	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१	२०००	१००००	वडा नं.६, गोलालुड पहिरो	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						७०००		७०००		१७२००		१७०००		१६०००	६४२००		
६. उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार																	

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
१	पैदलमार्ग स्तरउन्नति	किमी	१५	५००	०	०	५	२५००	५	२५००	५	२५००	०	०	७५००	हुंगाखानी देखि टाडोर निर्वुमन्दिर हुदै गोसाईकुण्ड सम्म	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						०		२५००		२५००		२५००		०	७५००		
७.पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सास्कृतिक सम्पदा																	
१	निर्खु भुमेथान मर्मत सम्भार	वटा	१	१०००	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ४, निर्खु भन्ज्याङ	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
२	पर्यापर्यटन पद मार्ग निर्माण तथा मर्मत	किमी	२४	१०००	०	०	८	८०००	८	८०००	८	८०००	०	०	२४०००	गाउपालिका भिन्न रहेका सबै पर्यटन पदमार्ग	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
३	पैदलमार्ग मा साकेतिक चिन्ह स्थापना	वटा	५०	५	५०	२५०	०	०	०	०	०	०	०	०	२५०	गाउपालिका भिन्न रहेका सबै पदमार्ग	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	गुम्वा संरक्षण सम्बद्धन	वटा	३	१०००	०	०	०	०	१	१०००	१	१०००	१	१०००	३०००	गाउपालिका भिन्न रहेका सबै पदमार्ग	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
						२५०		८०००		१००००		९०००		१०००	२८२५०		
८.लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, जीविकोपार्जन र शुशासन																	
१	सिप बिकास तालिम	पटक	५	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	पेन्टर, हावस वाईरिड,	वडा, गापा , प्रदेस, संघ,

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																सिलाईकढाई, निगालाको सामाग्री निर्माण	सरोकारवाला निकायहरु
२	फलाम को भाडा बनाउने आरन व्यवस्थापन	वटा	१०	१००	०	०	०	०	०	०	५	५००	५	५००	१०००	गाउँपालिका भित्र रहेका गरिव तथा विपन्न वर्गका जातिय पेशाकर्मी	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
३	कफि खेती तालिम र सहयोग	पटक	३	२००	०	०	०	०	१	२००	१	२००	१	२००	६००	वडा नं.४, समरथली	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
४	व्यवसायिक तरकारी खेती तालिम र सहयोग	पटक	३	२००	०	०	०	०	१	२००	१	२००	१	२००	६००	वडा नं.६, एकपाखेगाउ	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
५	रैथाने जातको वाली व्यवस्थापन निर्माण	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	व्यवसायिक बाखापालन तालिम	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	व्यवसायिक कुखुरापालन तालिम	पटक	२	२५०	१	२५०	१	२५०	०	०	०	०	०	०	५००	वडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला

क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																पुरुष	निकायहरु
८	व्यवसायिक रैथाने आलुखेती तालिम सामाग्री सहयोग	पटक	४	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	०	०	१२००	बडाका विपन्न घरधुरीका महिला वा पुरुष	बडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	बाखापालक अगुवा कृषक तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	वनक्षेत्र संग बस्ती जोडिएका गरिव किसानहरु	बडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१०	मौसमी तथा वेमौसमी तरकारीखेती तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै बडाका कृषकहरु	बडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	शत्रुजीव व्यवस्थापन तालिम	पटक	३	४००	०	०	१	४००	१	४००	१	४००	०	०	१२००	सबै बडाका कृषकहरु	बडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१२	व्यवसायिक तरकारी खेती तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै बडाका कृषकहरु	बडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१३	युरोपेनी प्लाष्टिक टनेल खेती तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै बडाका कृषकहरु	बडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१४	होटेल कुक तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै बडाका कृषकहरु	बडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला

क्र.स.	क्याकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
																		निकायहरु
१५	चौरी उत्पादन तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सवै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
१६	चौरी पालन तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सवै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
						२५००		२९००		२५५०		३०५०		२३५०	१३३५०			
९. जनचेतना अभिवृद्धि क्षमता बिकास र अनुगमन																		
१	आगलागी नियन्त्रण सम्बन्धी होडिड बोर्ड स्थापना	वटा	५०	१०	१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	१०	१००	५००	पालिका अन्तरगत का सवै वन समितिहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
२	पूर्वसूचना प्रणाली अवलोकन भ्रमण	पटक	२	५००	०	०	१	५००	१	५००	०	०	०	०	१०००	सिन्धुपाल्चोक, गोर्खा, सुनसरी, बाके, बर्दिया, कैलाली, कनचनपुर	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
३	लेखाजोखा तथा प्रतिवेदन लेखन तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	बिपद व्यवस्थापन समिति	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
४	अनुगमन तथा मूल्यांकन बैठक	लस	२०	२०	४	८०	४	८०	४	८०	४	८०	४	८०	४००	बिपद व्यवस्थापन समिति र अन्य	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला	

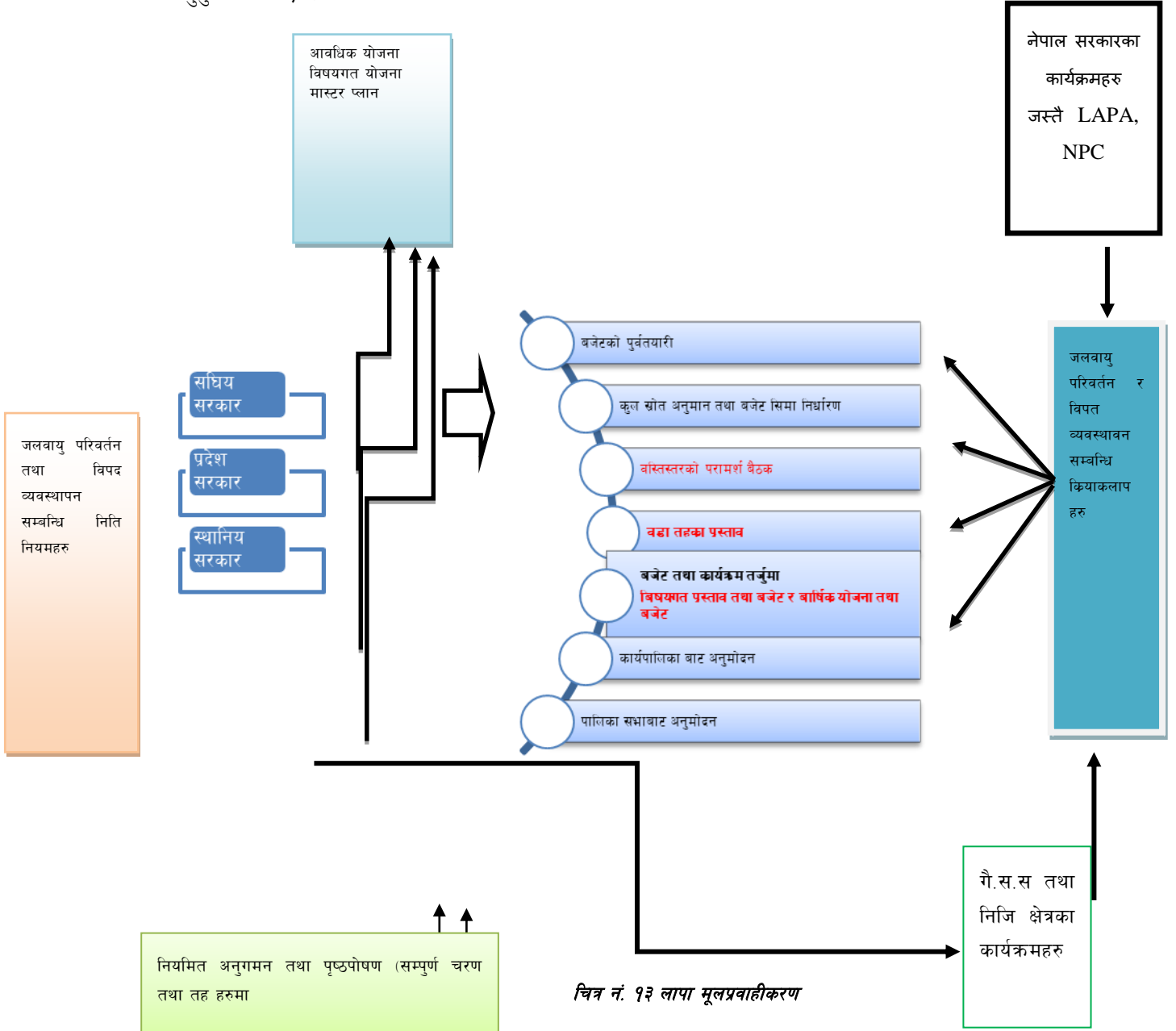
क्र.स.	कृयाकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा			
																उपभोक्ताहरु	निकायहरु
५	नेतृत्व विकास तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	बिपद व्यवस्थापन समिति र अन्य उपसमितिहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
६	प्राकृतिक स्रोतमा महिलाको भूमिका विषयक तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सावउस तथा मध्यवर्ति समिति का पदाधिकारीहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
७	महिला हिंसा विरुद्ध तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सावउस तथा मध्यवर्ति समिति का पदाधिकारीहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
८	निर्णायक तहमा महिला नेतृत्व तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सावउस तथा मध्यवर्ति समिति का पदाधिकारीहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
९	विपद् व्यवस्थापन समितिको पदाधीकारीको क्षमता वृद्धि तालिम	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	पालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
१०	विपद् व्यवस्थापन समितिको पदाधीकारीको अर्धवार्षिक समिक्षा बैठक	पटक	१०	५०	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	५००	पालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु
११	अगुवा कृषक अवलोकन भ्रमण	पटक	२	१०००	०	०	०	०	०	०	१	१०००	१	१०००	२०००	सबै वडाका कृषकहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ,

क्र.स.	क्याकलाप	इकाई	परिमाण	दर/ हजार मा	०८१/०८२		०८२/०८३		०८३/०८४		०८४/०८५		०८५/०८६		कुल जम्मा	बस्ती तथा समुदाय	सम्भावित सहयोगी निकायहरु	
					परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा	परिमाण	जम्मा				
																		सरोकारवाला निकायहरु
१२	चट्यांग सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	१०	५०	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	२	१००	५००	सबै वडाहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
१३	विपद् जोखिम सम्बन्धि रेडियो सचेतना कार्यक्रम	लस	५	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१००	स्थानीय एफएम	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
१४	गाउँपालिका स्तरीय अनुकूलन सूचना केन्द्र स्थापना	वटा	१	५००	०	०	१	५००	०	०	०	०	०	०	५००	गाउँपालिका को कार्यालय	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
१५	जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन विषयक हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता	पटक	५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	पालिका स्तरीय समामुदायिक बिद्यालयहरु	वडा, गापा , प्रदेस, संघ, सरोकारवाला निकायहरु	
						१७००		२७००		२२००		२७००		२७००	१२०००			

स्थानीय समुदायसँगको प्रत्यक्ष छलफल तथा अन्तरक्रिया र नौकुण्ड गाउँपालिका स्तरीय योजना तर्जुमा तथा ड्राफ्ट शेरीङ्ग गोष्ठीमा तयार पारिएका यी योजनाहरुको विशेष महत्व छ । यी सबै अनुकूलनका योजनाहरुले समुदायको संकटास्रटा घटाउन र जीविकोपार्जनका स्रोतप्रतिको पहुँच स्थापना गर्न महत्वपूर्ण भूमिका रहनेछ । छोटो समयमा प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न सक्ने क्षमता, थप विकल्पहरुको पर्याप्तता, लक्षित वर्गमा पुऱ्याउन सक्ने सकारात्मक प्रभाव, गरिब तथा विपन्न समुदाय (संकटासन्न समुदाय) वा घरधुरीको आवश्यकता, समय सिमामा आधारित रहेर शीघ्र गर्न सकिने र खर्चमा मितव्ययीताका आधारहरु विश्लेषण गरी प्राथमिकतामा परेका अनुकूलनका उपायहरुलाई समेटि यस अनुकूलन योजनाहरु तर्जुमा गरिएकोछ ।

परिच्छेद ६ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मुलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवालहरूलाई नीति, नियम, आवधिक योजनामा र वार्षिक योजना तर्जुमा मुलप्रवाहीकरण गर्न विभिन्न तहमा भएका तहगत संरचना, मन्त्रालय, स्थानीय सरकार र सरोकारवालाहरूको ठाडो र तेस्रो समन्वयन हुनुपर्ने देखिन्छ ।

स्थानीय योजना प्रक्रियामा छनौटमा परेका तर स्थानीय सरकारले लगानी गर्न नसक्ने, बहुवर्षे योजनाहरूलाई समेत प्रदेश र सघंबाट विनियोजन हुने बजेटहरूबाट विनियोजित गर्ने साथै विभिन्न तहबाट नियमित अनुगमन तथा पृष्ठपोषण गरेमा

बस्ती वा वडा स्तरमा समेत जलवायु र विपद सम्बन्धिका योजनाहरूले प्राथमिकता पाउनेछन् । योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण र स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण ६.१ र ६.२ अनुसार हुनेछ ।

६.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी स्थानीय सूचना, जोखिमको अवस्था, स्रोत साधनको उपलब्धता, गुणस्तर तथा त्यस माथिको पहुँच र अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरणको आवश्यकता पहिचानको आधारमा जलवायु परिवर्तनलाई नौकुण्ड गाउँपालिकाका आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण गरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनलाई संस्थागत गरिनेछ । जलवायु परिवर्तनको जोखिममा रहेका परिवार, समुदाय, वडा वा गाउँपालिकालाई आफ्ना अनुकूलन प्राथमिकताबारे प्रष्टसँग अभिव्यक्त गर्न र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रका स्रोत परिचालन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विश्लेषण, अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका रणनीतिहरू स्थानीय आवधिक योजना अथवा दीर्घकालिन योजनामा समावेश गरिनेछ । राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक योजना आयोगहरूको आधार पत्र तथा आवधिक विकास योजनालाई प्रस्थान बिन्दु बनाएर जलवायु उत्थानशीलताका दीर्घकालीन लक्ष्य तथा सोचहरू आवधिक योजनामा समायोजन गरिनेछ । प्राविधिक रूपले कार्यान्वयन गर्न कठिन तथा धेरै स्रोत लाग्ने अनुकूलनका योजनाहरू बहु वर्षीय, दीर्घकालीन तथा आवधिक योजनामा समायोजन गरेर कार्यान्वयन गर्ने । स्थानीय तहबीच वा स्थानीय तह र प्रदेश एवं संघसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने प्रकृतिका जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका आयोजनाहरू आवधिक योजनामा एकीकरण गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने । स्थानीय आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी निकाय, गैरसरकारी संघ संस्था, विकास साझेदार र निजी क्षेत्रका स्रोत परिचालन गर्न मार्गचित्र तथा खाका तयार गरिनेछ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद १०, दफा ७० बमोजिम यस नौकुण्ड गाउँपालिकाको स्थानीय संचित कोषबाट रकम विनियोजन गरी विपद् व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोषको स्थापना गरिएको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यस गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको अधिकार क्षेत्र भित्र प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् तथा अप्रत्याशित कारण बाट सृजना भएको विशेष परिस्थितिलाई नियन्त्रण गर्न एक विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी सो कोषको व्यवस्थापन गर्न वाञ्छनिय भएकोले नौकुण्ड गाउँपालिका विपद् व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ लागु गरेको छ ।

६.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा समायोजन

अनुकूलन योजनालाई विकास र विषयगत योजनामा साथै स्थानीय सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूको योजना प्रक्रियामा समायोजन गर्नका लागि वडा एवं गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलहरू, अन्य बहुसरोकारवालाहरू र एकीकृत योजना तर्जुमा समितिसँग यस अनुकूलन योजना तर्जुमा प्रक्रिया देखि नै छलफल र समन्वय गरिएको छ । यसरी नै पालिका स्तरमा अनुकूलन कार्य योजनाका र प्रक्रियाको सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरण गरी पालिकाका सेवा प्रदायक निकायहरूसँग छलफल गरियो । नौकुण्ड गाउँपालिकाको हरेक वडा स्तरका स्थानीय राजनीतिक दल, सामाजिक संस्थाहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू संग विस्तृत छलफल तयार गरी अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ र गाउँपालिकाबाट अनुमोदन भए पश्चात यो लागु हुनेछ । यसरी नै गाउँपालिकाको वार्षिक

योजनामा समावेश नभएका योजनाहरूलाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत जिल्ला समन्वय समिति तथा सम्बद्ध विषयगत कार्यालयहरू तथा अन्य सरोकारवाला निकायमा पनि पेश गरी मूलप्रवाहिकरणको लागि पहल हुनेछ । भविष्यमा गाउँपालिकाले तयार गर्ने आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा रणनीतिहरूमा यस अनुकूलन योजनालाई उच्च प्राथमिकताका साथमा समायोजन गरिनेछ । यस योजनाका प्राथमिकताहरूलाई केन्द्रिय स्तरमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिने रातो किताब मार्फत राष्ट्रिय विकास योजनामा समायोजन गर्न समेत आवश्यक पहल गरिनेछ । योजना समायोजनका लागि निम्नानुसार कार्यहरू समेत पहिचान गरिएका छन् ।

क) तत्काल गर्नुपर्ने

- योजनाका बारेमा सचेतना जागरण गर्ने र अपनत्वको विकास गर्ने ।
- योजना पुस्तिका वा सो अन्तर्गत प्राथमिकतामा परेका क्रियाकलापहरू आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई सम्बन्धित विषयगत तथा अन्य सरोकारवालाहरू समक्ष पेश गरी सहयोगको लागि पहल र पैरवी गर्ने ।

ख) योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने ।

तालिका २४: योजना तर्जुमा प्रक्रिया समायोजन

योजना तर्जुमा को स्तर	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
टोल बस्ती स्तर	यस योजना बमोजिम आ-आफनो टोल बस्तीमा प्राथमिकतामा परेका योजनाहरू निर्धारित ढाँचामा पेश गर्ने ।	सम्बन्धित टोल बस्तीबाट पालिकामा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति (पालिका सभासदस्य) वा प्रभावित समुदाय वा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको व्यक्ति ।
वडा स्तर	बिभिन्न वडासँग सम्बन्धित कार्यक्रम भए सबैसँग समन्वय गर्नुपर्ने	वडा अध्यक्ष, सचिव वा तोकिएको व्यक्ति, वडा समितिका सदस्यहरू
गाउँपालिका स्तर	गाउँ परिषदबाट अनुमोदन गराउन पहल गर्ने ।	कार्यपालिका सदस्यहरू, स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू, राजनितिक दलका प्रतिनिधि
विषयगत क्षेत्रका योजनाहरू	वनसंग सम्बन्धित योजनाहरू सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको साधारणसभा पूर्व नै कार्यसमितिमा पेश गर्ने, माथिल्लो स्तरमा लैजानुपर्ने योजना भएपनि सम्बन्धित निकायको तल्लो तह (जस्तै: सब डिभिजन वन कार्यालय) को सिफारिस, सेक्टर स्तरको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा योजना पेश	सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित तथा अनुभवी व्यक्ति भएमा राम्रो ।
बिभिन्न परियोजनाहरू	परियोजनाका तल्लो तहका योजना तर्जुमा प्रक्रियामा वा सोझै परियोजनाको पायकको कार्यालयमा निर्धारित ढाँचामा कार्यक्रम पेश	परियोजनाका स्थानीय सामाजिक परिचालक तथा कर्मचारी मार्फत गर्दा राम्रो

६.३ अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना

नौकुण्ड गाउँपालिका अर्जतगत अनुकूलन योजनामा समेटिएका सबै घरधुरी तथा सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कार्यपालिका सदस्यहरू र गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन मूल्यांकन समितिको अगुवाईमा अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन, मूल्याङ्कनको साथै अर्धवार्षिक रूपमा समिक्षा गरिनेछ । अभिलेखिकरणमा उल्लेखित आवश्यक सूचनाहरूलाई ध्यान दिई अनुगमन गर्नुपूर्व अनुगमनको खाका तयार गरी सोही अनुसार अनुगमन र प्रतिवेदन तयार गरिनेछ । अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरू अनुगमन सम्बन्धि अभिमुखीकरणमा सहभागी भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्न सहज हुनेछ । त्यसैगरी वार्षिक रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछ भने योजनाको अन्तमा अन्तिम मूल्याङ्कन गरी पुनःआगामी दिनको मूल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ । यसरी नै अनुकूलन कार्ययोजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन—मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्दछ । कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्यमुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिने छ । साथै गाउँपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्व अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरू संग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण गरिने छ ।

तालिका २५ अनुगमन तथा मुल्यांकन

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरि
वडातहको अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	पारदर्शीता र अपनत्व कायम गर्न, अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन	वडा समिति, वडा स्तरीय अनुगमन समिति	कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व, सञ्चालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिनाभित्र	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वः अनुगमन तथा मुल्याङ्कन, होडिग बोर्ड अवलोकन
गाउँपालिका तहको अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतिको लेखाजोखा गर्न । कार्यक्रमको प्रभावकारीता वृद्धि गर्दै समयमा कार्य सम्पन्न गर्न ।	कार्यपालिका सदस्य, पालिकास्तरीय अनुगमन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय पत्रकार, गाउँपालिकाका कर्मचारी तथा सहयोगी निकायहरू	अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा) त्रैमासिक त्रैमासिक नियमित वार्षिक	समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक, गोष्ठी फिल्ड अनुगमन भ्रमण संकटासन्न वर्गहरूसँग अन्तरक्रिया फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
जिल्ला तहको अनुगमन	अन्तर पालिका समन्वयन तथा अनुकूलनका राम्र अभ्यासहरूको सिकाई आदान प्रदान गर्न पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न	समन्वयन समितिका पदाधिकारीहरू	अर्धवार्षिक वा वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
प्रदेस र संघीय मन्त्रालय	पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न, कार्यक्रम संचालनको प्रभावकारिता आवश्यकता औल्याउन	प्रदेश — सामाजिक विकास, उद्योग पर्यटन वनवातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय सघं — वन तथा वातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय	वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण

कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्य मुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिनेछ । साथै वडा, गाउँपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्वअनुगमन, मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरूसँग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परीक्षण गरिने छ ।

६.४. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन व्यवस्थापनका कार्यहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन

अनुकूलन योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको नेतृत्व गाउँपालिकाले गर्नेछ । गाउँपालिकाले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन बाहेक स्थानीय स्तरमा घरधुरी, स्थानीय समुदाय र परियोजनाहरूले स्थानीय अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य, समुदायमा आधारित अनुकूलन कार्यक्रम, पारिस्थितिकिय प्रणाली, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन र विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धि र समूहको योजनामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरू समायोजन गर्नेछ । जोखिम तथा संकटासन्नता र यसका अन्तरनिहित कारणहरू व्यक्ति, घरधुरी र समुदाय स्तरमा फरक फरक भएका कारण स्थानीय योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा जलवायु परिवर्तनबाट बढी प्रभावित महिला तथा संकटासन्न घरधुरीको विशिष्ट समस्यालाई समाधान गर्ने अनुकूलनका कार्यक्रमहरू समावेश गरिनेछ । अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरू घरधुरी, स्थानीय समुदाय, उपभोक्ता समूह, संघ—संस्था र परियोजना स्तरमा निर्माण र कार्यान्वयन गर्नलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरू व्यक्ति, घरधुरी, स्थानीय समुदाय र उपभोक्ता समूहको जीविकोपार्जन तथा पारिस्थितिकिय प्रणालीमा आधारित हुन सक्नेछ । यस योजनाको सफल तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडा समिति तथा कार्यपालिका समिति क्रियाशील रहनेछ । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना संचालन कार्यविधि अनुसार यस योजनाको कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गरिनेछ । पालिकाले प्रदेश, सघिय सरकार, गै.स.स को सहयोग तथा समन्वयनमा क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन गर्ने छ । जलवायु वित्तका लागि पनि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना महत्वपूर्ण दस्तावेज हुनेछ । अनुकूलन योजनामा उल्लेखित कार्यहरूलाई गाउँपालिका, विषयगत शाखा, समुदायमा स्थापित भई क्रियाशील रहेका विद्यमान समूह, संस्था, क्लबतथा उपभोक्ता समितिहरू मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धि कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा आवश्यकता अनुरूप प्राविधिक तथा उपलब्ध अन्य विज्ञहरूबाट विस्तृत लागत अनुमान (इष्टिमेट) गराउनुकासाथै कार्यान्वयनमा समेत सहयोग लिईनेछ । अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको सहजिकरण स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले गर्ने छ । जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूलाई थप प्रभावकारी बनाउने, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने काम कार्यपालिका र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ । वार्षिक बजेट तर्जुमा तथा जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न आवश्यक सहजिकरण गर्ने तथा बजेट विनियोजनका लागि कार्यपालिकामा पैरवी समेत विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ । यस समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने आवश्यक क्रियाकलापहरू समेत समावेश गरिने छ । यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सो कार्यक्रमहरूका लागि सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि वडा एवं गाउँपालिकाले पहल गर्नेछ । प्राथमिकतामा परेका हरेक क्रियाकलापहरूको विस्तृत कार्यान्वयन योजना र जिम्मेवारी तय गरी सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा स्रोत

तथा सेवा जुटाई कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि व्यक्तिगत बानी व्यवहार देखि नै परिवर्तनको खाँचो देखिएको छ । त्यसैगरी यस योजनाको कार्यान्वयनमा नीजि क्षेत्रको भूमिका अहमहुन सक्छ । नीजि क्षेत्रको संभावित भूमिका यसै योजनामा उल्लेख गरिएको छ । यसका लागि वडा तथा गाउँपालिकाले सम्बन्धित नीजि क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र एवं स्थानीय उद्योग बाणिज्य संघ मार्फत समेत पहल गर्नेछ ।

सन्दर्भ सामग्री

- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
- स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०७६
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८—२०३०
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५
- नौकुण्ड गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण, २०७९
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- केन्द्रिय तथांक विभाग (२०७८) राष्ट्रिय जनगणना
- राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६६
- सेन्डाइ कार्यढाँचा २०१५—२०३०

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,

क्र.स.	नाम, थर	पद	आवद्ध निकाय तथा कार्यालय	सम्पर्क नम्बर
१	श्री नुर्वु स्याडवो घले	संयोजक	अध्यक्ष	९८४१८४२४६०
२	श्री चन्द्र बहादुर ग्लान	सदस्य	उपाध्यक्ष	९८५१२४२५७९
३	श्री कान्छा तामाङ	सदस्य	वडा नं.१, वडा अध्यक्ष	९८४०४८२३१३
४	श्री डावु ग्याल्वो थोक्रा	सदस्य	वडा नं.२, वडा अध्यक्ष	९८५१३५७३२०
५	श्री नोकेन्द्र देव तामाङ मोक्तान	सदस्य	वडा नं.३, वडा अध्यक्ष	९८०८०६४२६४
६	श्री ज्ञानी वाईवा	सदस्य	वडा नं.४, वडा अध्यक्ष	९८२३३२५७८८
७	श्री श्याम बहादुर थिङ	सदस्य	वडा नं.५, वडा अध्यक्ष	९८६०१४३१८४
८	श्री यो नुर्वु तामाङ	सदस्य	वडा नं.६, वडा अध्यक्ष	९८६०१४२२२८
९	श्री गणेशमान घले	सदस्य	कार्यपालिका सदस्य	९८२७२३५०२७
१०	श्री नविन गिरी	सदस्य	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	९८४१११५१००
११	श्री अण प्रसाद पौडेल	सदस्य	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	९८४१४१८०२९
१२	श्री राजेन्द्र सिंह साहु	सदस्य	शिक्षा शाखा प्रमुख	९८६१२८१७४९
१३		सदस्य	स्थानीय प्रहरी चौकी प्रमुख	
१४		सदस्य	पत्रकार महासंघ प्रतिनिधि	
१५	श्री पुर्ण बहादुर बुलुन	सदस्य	विपद् व्यवस्थापन शाखा प्रमुख	९८०३९२९०८०

अनुसूची २ नौकुण्ड गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरुको विवरण

क्र.स.	पद	नाम, थर	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	श्री नुर्वु स्याडवो घले	९८४१८४२४६०
२	उपाध्यक्ष	श्री चन्द्र बहादुर ग्लान	९८५१२४२५७९
३	वडा नं.१, वडा अध्यक्ष	श्री कान्छा तामाङ	९८४०४८२३१३
४	वडा नं.२, वडा अध्यक्ष	श्री डावु ग्याल्वो थोक्रा	९८५१३५७३२०
५	वडा नं.३, वडा अध्यक्ष	श्री नोकेन्द्र देव तामाङ मोक्तान	९८०८०६४२६४
६	वडा नं.४, वडा अध्यक्ष	श्री ज्ञानी वाईवा	९८२३३२५७८८
७	वडा नं.५, वडा अध्यक्ष	श्री श्याम बहादुर थिङ	९८६०१४३१८४
८	वडा नं.६, वडा अध्यक्ष	श्री यो नुर्वु तामाङ	९८६०१४२२२८
९	कार्यपालिका सदस्य	श्री सानु कान्छी सुनार	९८०३१८७२१४
१०	कार्यपालिका सदस्य	श्री कालीमाया तामाङनी	९८४०६६३४५६
११	कार्यपालिका सदस्य	श्री जोमसाङ तामाङनी	९७४२५३२६२१

१२	कार्यपालिका सदस्य	श्री अनीता घले	९८१८२८६७३१
१३	कार्यपालिका सदस्य	श्री गणेशमान घले	९८२७२३५०२७
१४	सदस्य सचिव	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	

अनुसूची ३ नौकुण्ड गाउँपालिका, बिपद व्यवस्थापन सम्बन्धि सामाग्रीहरुको विवरण

क्र.सं.	सामानको नाम	इकाइ	प्राप्त परिमाण	हस्तान्तरित परिमाण	मौज्दात परिमाण
१	स्ट्रेचर	संख्या	१०	५	५
२	फायर इस्टिनगुसर	संख्या	१६	५	११
३	सर्च लाइट	संख्या	१०	०	१०
४	लाइफ ज्याकेट	संख्या	१०	०	१०
५	हेल्मेट	संख्या	१०	०	१०
६	Crowbar	संख्या	१०	०	१०
७	Jump Suit	पिस	१०	०	१०
८	Backpack Water Pump	पिस	५	०	५
९	बाल्टीन	पिस	१०	०	१०
१०	खुर्पा,हसिया	पिस	१०	०	१०
११	रेनकोट	पिस	१०	०	१०
१२	फस्ट एड बक्स	संख्या	१०	०	१०
१३	छालाको पन्जा	संख्या	१०	२	८
१४	पिक	संख्या	२०	०	२०
१५	साबेल	पिस	२०	५	१५
१६	Climbing Rope	मीटर	१०	०	१०
१७	Throw Bag	पिस	५	०	५

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय हेटौडाबाट हस्तान्तरित भई प्राप्त भएको विपद् सामाग्री विवरण

क्र.सं.	सामानको नाम	स्पेसिफिकेशन	इकाइ	परिमाण	हस्तान्तरित परिमाण	मौज्दात परिमाण
१	Belcha		थान	10	0	10
२	Gal (Crow Bar)		थान	5	0	5
३	Hammer	Small	थान	5	0	5

४	Light Boot / Gumboot		Pair	5	0	5
५	त्रिपाल		थान	6	6	0
६	टेन्ट		थान	10	0	10
क्र.सं.	सामानको नाम	स्पेसिफिकेशन	इकाइ	परिमाण	हस्तान्तरित परिमाण	मौज्दात परिमाण
1	MeghaPhone	Shoulder Strap, Microphone Type, uses common types of batteries	Piece	5	0	5
2	Boots	Rubber, Thick-Soled, White Color	Piece	10	0	10
3	Safety Helmet	Industrial grade plastic	Piece	10	0	10
4	Whistle	Plastic with Lanyard	Piece	10	0	10
5	Strecher	Folding Type	Piece	4	0	4
6	Tarpaulin	18*24 fit, 425gsm	Piece	10	0	10
7	REscue Gloves	leather	Pair	10	0	10
8	Hand Saw	normal size	Piece	5	0	5
9	Dynamic Rope	Rope Diameter 9.4 to 9.8mm	Roll	2	0	2
10	Carbina	63g	Piece	6	0	6
11	Hand Operating Siren	Small portable with manual operation	Piece	8	0	8
12	Reflective Jacket	Reflective Strip, Cotton Cloth	Piece	20	0	20
13	Tin Tank	6.5*2.6*3	Piece	1	0	1

अनुसूची ४. गाउपालिका स्तरीय अनुकूलन योजनाको मस्यौदा उपर छलफलका सहभागिहरु

आत मिति २०७९/०६/२६ का दिन USAID जल जंगलको माथि सदस्योगमा
 लागू क्षेत्र संरक्षण संरक्षण समित LACOS ले मौजुदा गा.पा.को लागि
 तयार गरेको स्थानीय अनुकूलन कार्य योजना (LAPA) मस्यौदा इलाका
 बैठक मौजुदा गा.पा. अध्यक्ष मुर्कु र्याङको घले ज्यूको अध्यक्षतामा उपस्थित
 सदस्यको उपस्थितिमा सुपन राई अध्यक्षको निर्णय पाइने गरेको छ।

तपश्चात

१. मुर्कु र्याङको घले, गा.पा. अध्यक्ष मौजुदा गा.पा.	
२. मवि घिरी, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत मौजुदा गा.पा.	
३. कान्छा तमाङ, वडा अध्यक्ष	
४. बुगुम चौडा, वडा अध्यक्ष	
५. मोर्केन्द्र देव तमाङ, वडा अध्यक्ष	
६. ज्ञानी वास्वा वडा अध्यक्ष	
७. यो मुर्कु तमाङ वडा अध्यक्ष	
८. जोषराम तमाङ कार्यपालिका सदस्य	जोष
९. कालिप्रसाद तमाङ कार्यपालिका सदस्य	कालि
१०. लामा तेन्जे तमाङ वडा सदस्य वडा नं.२	लामा
११. राजेन्द्र सिंह राई वडा सदस्य वडा नं.३	
१२. केदार प्रसाद बुजगाई (बुजगाई प्रमुख)	
१३. युपन घिमिरे पशु सेवा शाखा	
१४. विकारा विष्ट MRBF Consultant	
१५. रश्मि र्याङनाथ F.A. LACOS	
१६. डिप्ली चौडेल P.M. LACOS	

माथि उल्लेखित उपस्थितिमा यस मौजुदा गाउपालिका
 स्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना को मस्यौदा उपर व्यक्त हुने
 गरी यस पालिकाको आगामी गाउसमा मा अनुमोदन गन गा.पा. उपमा
 लागू गणियो

अनुसूची ५. कार्यक्रमका फोटोहरु

	
<p>नौकुण्ड १ लाङ्गबु वडाध्यक्ष कान्छा तामाङ्ग र सहभागीहरूसंग सामुहिक फोटो</p>	<p>नौकुण्ड २, यासाँ मा वडा अध्यक्ष श्री न्दुपु घ्याल्बो थोक्रा र अन्य सहभागीहरु संग सामुहिक फोटो</p>
	
<p>नौकुण्ड ३, पच्यांग, वडा सदस्य र स्थानीय सहभागीहरु संग</p>	<p>नौकुण्ड ४, समरथली, वडा अध्यक्ष श्री ज्ञानी वाइवा र वडा सदस्य साथै सहभागीहरु</p>
	
<p>नौकुण्ड ५, चिती, वडा अध्यक्ष श्रे दीपकुमार थापा संग सामुहिक फोटो</p>	<p>नौकुण्ड ६, वडा सदस्य र सहभागीहरु संग सामुहिक छलफल</p>